

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА САМУИЛ 2014-2020 г.

МАРТ 2014

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ.....	4
I. АНАЛИТИЧНА ЧАСТ	
1. Анализ на икономическото и социално развитие.....	7
1.1. Профил на общината – обща и сравнителна характеристика	7
1.1.1. Географски характеристики, местоположение и граници.....	7
1.1.2. Териториални и поземлени ресурси	8
1.2. Природно - ресурсен потенциал.....	9
1.2.1. Релеф и геоложка основа, климат, води, почви и полезни изкопаеми.....	9
1.2.2. Защитени зони, природни забележителности и биоразнообразие.....	10
1.3. Културно-историческо наследство.....	11
1.4. Селищна система и урбанизация.....	13
1.4.1. Селищна система	13
1.4.2. Общи характеристики на населените места в общината	14
1.4.3. Жилищен фонд, домакинства и семейства.....	23
1.5. Развитие на човешките ресурси и социалната сфера.....	24
1.5.1. Демографска характеристика	24
1.5.2. Пазар на труда – заетост и безработица	27
1.5.3. Образование.....	29
1.5.4. Здравеопазване.....	32
1.5.5. Социални дейности, услуги и социално включване.....	34
1.5.6. Култура и културни дейности.....	43
1.5.7. Младежки дейности и спорт.....	46
1.6. Икономическо развитие.....	46
1.6.1. Състояние на местната икономика, тенденции, конкурентоспособност и предприемачество.....	46
1.6.2. Селско стопанство.....	48
1.6.3. Промисленост.....	50
1.6.4. Горско стопанство	51
1.6.5. Търговия и услуги.....	52
1.7. Техническа инфраструктура – свързаност и достъпност на територията	53

1.7.1. Транспортно-комуникационна система.....	53
1.7.2. Водоснабдяване и канализация	58
1.7.3. Енергийни мрежи, ВЕИ и газификация	60
1.7.4. Телекомуникации	60
1.8. Опазване на околната среда – екологично състояние и рискове.....	60
1.8.1. Състояние на въздух, води, почви, шум, радиация.....	60
1.8.2. Дейности по управление на отпадъците.....	63
1.9. Административен и финансов капацитет на Община Самуил.....	65
1.9.1 Административен капацитет и структура на общинската администрация.....	65
1.9.2. Общински бюджет и финансов капацитет	66
2. Обобщен SWOT анализ.....	68
II. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ	
1. Стратегия – визия, цели и приоритети за развитие на община Самуил за периода 2014 – 2020 г.	70
1.1. Визия и стратегически цели за развитие на общината.....	76
1.2. Приоритети, специфични цели и мерки.....	78
III. Индикативна финансова таблица.....	87
IV. Система от индикатори и действия за наблюдение и оценка.....	91
V. Прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност.....	97
СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ.....	100
СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ, ГРАФИКИТЕ, СХЕМИТЕ.....	102

ПРИЛОЖЕНИЯ:

1. Програма за реализация на Общински план за развитие на община Самуил 2014-2020 г.

2. Предварителната оценка на Общински план за развитие на община Самуил 2014-2020 г.

ВЪВЕДЕНИЕ

Общинският план за развитие на община Самуил за периода 2014–2020 г. (ОПР) е водещ средносрочен стратегически и програмен документ, който очертава целите и приоритетите за устойчиво и интегрирано местно развитие, като отчита специфичните характеристики, възможности и ресурси на общината.

Планът е разработен съгласно изискванията на Закона за регионално развитие (ЗРР), Правилника за неговото прилагане (ППЗРР) и Методическите указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014-2020), Общински планове за развитие (2014-2020) одобрени със Заповед № РД-02-14-2402/22.11.2011 г. на Министъра на регионалното развитие и благоустройството.

Планът е разработен в рамките на изпълнение на проект “Подобряване процеса на разработване, въвеждане механизми за мониторинг и оценка на прилаганите политики в община Самуил”, Договор за безвъзмездна финансова помощ №13-13-161/08.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, приоритетна ос I “Добро управление”, подприоритет 1.3. “Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики”, бюджетна линия BG051PO002/13/1.3-07.

Планът е изготвен на база актуалното социално-икономическо състояние и потенциал на общината и в съответствие със стратегическата ориентация на регионалната политика в Европейския съюз (ЕС) и националните цели и приоритети за регионално развитие. Документът е съобразен с постановките на: Областната стратегия за развитие на област Разград 2014-2020 г.; Регионалният план за развитие на Северен централен район за периода 2014-2020 г.; Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 г. и тези, заложи в Националната програма за развитие „България 2020”. В по-широк контекст, общинският план отчита приоритетите и целите на Стратегията „Европа 2020” и се съобразява с еволюцията на кохезионната политика на ЕС и трите нови приоритета за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. В процеса на разработване са отчетени и хоризонталните приоритети на регионалната политика – устойчиво развитие, равни възможности и социално включване.

Хоризонтът на Общинския план за развитие е 7-годишен и съвпада с периода на действие на Областната стратегия за развитие на област Разград, Регионалният план за развитие на Северен централен район и с периода на програмиране на помощта от Европейските фондове. Освен хармонизацията на целите и приоритетите в контекста на регионалната политика на ЕС, съответствие е постигнато и по отношение на методите за управление, наблюдение, оценка, а също и при изготвянето на индикатори за отчитане на постигнатите резултати и въздействие от прилагането на мерките и изпълнението на ОПР.

Документът е съобразен с нормативната и институционална среда за неговото прилагане, изпълнение, наблюдение и оценка. Използването на интегрирания подход за планиране наложи целите и приоритетите на общинския план за развитие като стратегически документ да бъдат съгласувани и да предвиждат взаимодействие с факторите, условията и потенциала за специфичното пространствено развитие на общината, мрежата от населени места и отделните сектори (индустрия, транспорт, екологична инфраструктура, туризъм, аграрни дейности и др.), залегнали в устройствените планове и схеми за развитие на територията на общината.

Основните задачи на плана за развитие на община Самуил за периода 2014-2020 г. са:

- Да направи задълбочен анализ на състоянието, процесите и тенденциите в общината във всички сфери, като по някои важни показатели се направи съпоставка със съседни общини, областта и страната.

- Да осигури приемственост в генералната политика за развитие на общината по основни приоритети и цели и съгласуване и интегриране с всички действащи програмни и стратегически документи на Община Самуил.
- Да отрази желанието и виждането на населението, местния бизнес и административни структури, относно бъдещето на община Самуил в дългосрочен аспект и как те си я представят в края на този стратегически период /визия за 2020 год./
- Да очертае реалистична стратегия, развита в стратегически цели и основни приоритетни направления, специфични цели и мерки за постигане на целите.
- Да набележи конкретните дейности и проекти за периода 2014-2020 година, чрез които ще се реализира плана, както и институционалното му и финансовото осигуряване.
- Да спомогне за интегриране на всички заинтересовани местни страни в изпълнението на плана и послужи за мобилизиране и ефективно използване на собствените ресурси, както и за привличане на външни национални и международни ресурси в подкрепа осъществяването на набелязаните цели, мерки и дейности.

При разработването на ОПР са използвани следните методи:

- **Наблюдение** – извършено при посещения на място и в Интернет.
- **Проучване** – проучване на документи и получаване на директна информация от различни дирекции и отдели в Общината, писма за получаване на данни до различни институции, изследване на опит, познания, мнения и събиране на предложения чрез въпросници и анкети и др.
  - **Описание** – създаване на писмени документи.
  - **Анализ и Синтез** – анализиране на базовата входяща информация и данни и обобщаване на резултатите.
    - **Оценка** – оценка на социално-икономическото състояние и степен на развитие на общината, оценка на възможностите за постигане на заложените цели, оценка на необходимите материални, човешки и финансови ресурси за изпълнение на плана.
    - **Сравнение** – сравняване на цифрови данните, факти, показатели и резултати от проучването и наблюдението и на тяхна база изводи и формулировки в плана.
    - **Работа в екип** – разпределение на задачите по експерти и съгласуване действията на екипа за изготвяне на ОПР с Общинската администрация на Самуил.
    - **SWOT анализ** – анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите за изпълнение на Общинския план за развитие на община Самуил до 2020 г.
    - **Индексен метод** - сравняване равнището на даден статистически показател към момента и неговото равнище в минал период или към минало време, прието за база.
    - **Графични методи** – за изобразяване на резултатите, фактите и тенденциите, са използвани геометрически изображения на функционална зависимост с помощта на линии на равнината. ОПР съдържа цветни таблици, графики, фигури, диаграми и схеми.

Основните източници на данни и информация за разработването на ОПР са:

1. Общински план за развитие на община Самуил 2007-2013 г.;
2. Областна стратегия за развитие на област Разград 2014-2020 г.;
3. Официални статистически данни от Териториално статистическо бюро – Разград, Бюрото по труда, Областна и Общинска служби по земеделие, Разплащателна агенция на ДФЗ – Разград, РИОСВ – Русе, РЗИ - Разград и др. институции;

4. Официални справки и въпросник, попълнени от Общинска администрация Самуил;
5. Анкети на граждани, общински служители и кметове на малки населени места;
6. ИСУН – Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България;
7. Интернет сайтове на Общинска администрация – Самуил, Структурните фондове на ЕС в България, НСИ, Агенция по заетостта, Оперативни програми и др.

ОПР обвързва сравнителните предимства и потенциал за развитие на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети, насочени към общия стремеж за по-висок стандарт и доходи на хората в община Самуил, по-добра жизнена среда и качество на живот. Общинският план за развитие на община Самуил 2014-2020 г. има характер на отворен документ, който може да се развива, усъвършенства и актуализира в съответствие с динамично променящите се условия.

Планът е разработен от експертен екип на „Динамик Салюшънс“ ЕООД – гр. Шумен, с участието на всички заинтересовани страни и партньори, в условията на широка гражданска подкрепа, проведени обществени обсъждания, дискусии и осигуряване на публичност, прозрачност и информация.

I. АНАЛИТИЧНА ЧАСТ

1. Анализ на икономическото и социално развитие

1.1. Профил на общината – обща и сравнителна характеристика

1.1.1. Географски характеристики, местоположение и граници

Фиг. 1: Карта на област Разград

Община Самуил се намира в Североизточна България, в източната част на област Разград. Тя е разположена на Самуилските възвишения в южната част на Лудогорието.

Територията на община Самуил е 250,3 кв.км. Тя заема 9,5% от територията на област Разград и 1,7% от общата площ на Северен Централен район (СЦР, NUTS 2).

На изток община Самуил граничи с общините Хитрино и Венец от област Шумен, на северозапад с община Исперих, на запад с община Разград, на юг с община Лозница.

В община Самуил живее 5,6% от населението на област Разград (7 005 души към 01.02.2011 г.) и едва 0,8 % от населението на СЦР.

През територията на община Самуил преминава част от първата изградена в България ж.п. линия Русе-Варна с разклонение за Силистра. Това е линия с важно стратегическо значение както за Североизточна България така и за страната като цяло. Тя осигурява придвижването на туристически пътничкопоток от Европа до Черно море.

Урбанистичната структура на общината се състои от 14 населени места, като всичките са села. Административен център на съвременната община от 22.12.1978 г. е село Самуил.

Таблица 1: Разстояния в километри от Самуил до някои градове в България

София	Пловдив	Разград	Русе	Шумен	Варна	Бургас
372	337	20,5	84	51	134	180

Източник: Интернет - <http://bgmaps.com/>

Село Самуил е разположено на 20,5 км от областния град Разград и на 372 км от столицата на страната гр. София.

Община Самуил е една от 7-те общини в област Разград. Тя е на шесто място по територия и по население сред общините в областта. Най-голяма по население и територия е община Разград (598,4 кв.км.). В нея живее 41% от населението в областта. Голяма концентрация на население има в общините: Исперих, Кубрат и Завет. Най-малката община в областта, както по територия, така и по население е Цар Калоян. (Таблица 2)

Таблица 2: Основни данни за община Самуил и останалите общини в област Разград

Район, област, община	Територия кв. км	Население брой 01.02.2011 г. ¹	Гъстота на населението за 2011 г. (души на кв.км.)	Населени места (брой)	Градове (брой)	Села (брой)
България	111 001,9	7 364 570	66,3	5 304	253	5 051
Северен централен район	14 974,0	861 112	57,5	996	39	957
Област Разград	2639,7	125 190	47,4	103	6	97
Завет	273,9	10 586	38,6	7	1	6
Исперих	402,2	22 692	56,4	24	1	23
Кубрат	471,3	18 355	38,9	17	1	16
Лозница	410,4	9 265	22,6	16	1	15
Разград	598,4	51 095	85,4	22	1	21
Самуил	250,3	7 005	28,0	14	-	14
Цар Калоян	233,3	6 192	26,5	3	1	2

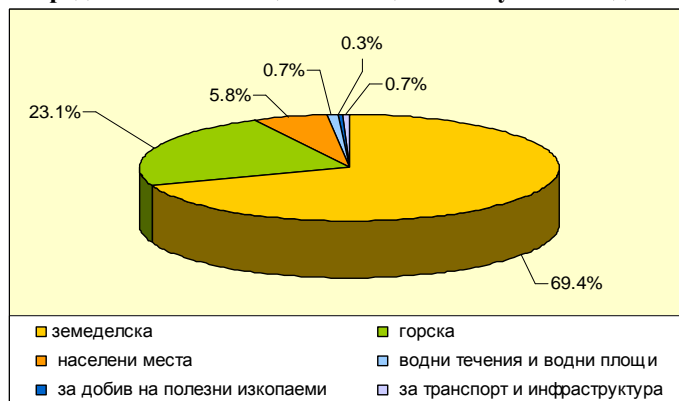
Източник: Национален статистически институт

Средната гъстота на населението в община Самуил (28,0 души на кв. км. за 2011 г.) е много по-ниска от средните стойности за област Разград (85,4), от средната гъстота за страната (66,3) и за СЦР (57,5). По брой населени места (14), община Самуил се нарежда на пето място след общините Исперих, Разград, Кубрат и Лозница съответно с 24, 22, 17 и 16 населени места.

1.1.2. Териториални и поземлени ресурси

Около 93% от територията на община Самуил се състои от земеделски и горски площи. Най-голям е относителният дял на земеделската земя – 173 647 дка или 69,4%. Обработваемата земеделска земя по официални статистически данни е 152 967 дка или около 88,1% от земеделските територии.

Фиг. 2: Разпределение на площта на община Самуил по видове територии

Източник: Национален статистически институт

Територията заета от гори е 57 807 дка или 23,1% относителен дял. Населените места и другите урбанизирани територии са 5,8% от общата площ на Самуил (14 625 дка). Водните течения, водните площи и територията за транспорт и инфраструктура заемат по 0,7% от общината. Най-малък относителен дял 0,3% имат териториите за добив на полезни изкопаеми.

¹ Официални статистически данни от Преброяване на населението към 01.02.2011 г.

1.2. Природно - ресурсен потенциал

1.2.1. Релеф и геоложка основа, климат, води, почви и полезни изкопаеми

Релеф и геоложка основа

Релефът е разнообразен – равнинно-хълмист и платовиден, но не предпазва от нахлуването на въздушни маси. Равнинният му характер е предпоставка за интензивно земеделие, изграждане на качествена комуникационна мрежа и други съоръжения за населените места. Общинският център с. Самуил е разположен върху Самуиловските възвишения. Тук е вторият по височина връх в Долнодунавската равнина (501 метра).

Община Самуил попада в обсега на лудогорско-добруджанската подобласт в геоструктурната област Мизийска плоча - стабилна, устойчива част от земната кора, слабо реагираща на нагъвателните процеси, със специфичен геоложки строеж. Характеризира се с почти хоризонтална покривка от седиментни скали с мезозойска и неозойска възраст, припокрити през кватернера от мощни льосови наслаги. Формите на релефа са разнообразни – льосови, суходолия, плата, низини, речни долини. Характерно за сегашния релеф е алтернативното редуване на основните скали - силно пропусклив льос, със слабо пропускливи глини и скални пластове. Льосовите формации са запазили в равнините, по платата и слабо наклонените заравнени била.

Покритите с льос седименти от по-стар произход, понастоящем се разкриват по бреговете на по-дълбоките долове и реки. На повърхността седиментните скали са силно напукани на плочи и призми. Плъзганя, срутвания и сипеи почти липсват.

В долините на реките и доловете са формирани алувиални наслаги от пясъци и чакъли.

Климат

Според климатичното райониране на Република България, община Самуил попада в обсега на лудогорско-добруджанската подобласт. Това е умерено-континентална климатична подобласт на Европейско-континенталната област.

Климатът е умерено-континентален и се характеризира с горещо лято и студена зима. Най-студените месеци през годината са януари и февруари. Не са изключения и резките понижения на температурите през пролетта и есента. Като най-топли се очертават месеците юли и август. Типичен пролетен месец е април, а типичен есенен - октомври.

Валежите са по-ниски от средните за страната, но зимните са по-обилни в сравнение с останалите области в Лудогорието. Годишният ход на валежите в този район има подчертано континентален характер. Максимални са валежите през пролетно-летния период и есенния период. Валежите от сняг са в периода ноември – април, снежната покривка се задържа сравнително дълго /над 3 месеца/. Продължителността на отоплителния период е от 180-200 дни.

В южните части на района, където се издигат Самуиловските височини, ветровата характеристика е по-различна от северните части. Средногодишната скорост на вятъра за Самуил е 3.1 м/сек., с изключение на зимните месеци средномесечната и годишна скорост на вятъра е равномерна. Преобладаващите ветрове са западни и североизточни. Средноденонощната годишна температура на въздуха е 10-12°C.

Средномесечната максимална температура е през м.юли (26.2°C), а средната минимална температура е януарска (-5.8°C). Абсолютната максимална температура е 37°C, а абсолютната минимална -25.8°C. Средногодишната сума на валежите е 67.4мм/м2.

Води

Долинната мрежа на реките на Разградско – Самуилската подутина има радиално устройство. Морфологията на речните долини, врязани в миоценски варовици и пясъци се отличава съществено от морфологията на долините, врязани в плиоценските и льосови наслаги. Високите части на склоновете са заети от структурни стъпала, а върху по-ниските са развити речни тераси.

Речната мрежа в общината е условно добре развита, но водните течения са незначителни, с малък отток и имат значение предимно за пълнене на микроязовирите – 5 на брой.

На територията на община Самуил има шест микроязовира (водоема):

- Водоем “Желязковец”;
- Водоем “Голям извор”;
- Водоем “Хърсово”;
- Водоем “Кара Михал”;
- Водоем “Владимировци”;
- Водоем “Богданци”.

Всички водоеми освен за рибовъдство могат ефективно да се използват за напояване. Има и множество микроязовири, които в близкото минало са се използвали за напояване. Част от съоръженията са запазени, но в момента няма площи, които се напояват.

Почви

Почвата в община Самуил е главно чернозем от следните видове: карбонатни, типични, излужени и деградирани. Хумусният хоризонт е от 60 до 80 см. Карбонатните черноземи имат мощност на хумусния хоризонт от 40 до 60 см и съдържат специфични образувания, така наречените карбонатни мицели.

Излужените черноземи са едни от най-плодородните. Това се дължи на техния тежък механичен състав и по-високата им водозадържаща способност. Деградирани черноземи заемат по-малка площ. При тях хумусния хоризонт се отличава с кафявосив цвят с мощност 40 до 50 см. Характерно за черноземите е високото им плодородие, благоприятни физични, химични и биологични свойства и високото съдържание на хумус азот. Срещат се и тъмно сиви горски почви.

От териториалното разположение на отделните почвени разновидности и техните агропроизводствени качества на територията на Общината се очертават следните райони.

- Район на черноземите: заема южната част на общината и включва землищата на селата – Желязковец, Хума, Богомилци и част от Самуил. Разпространени са и три те вида черноземи – карбонатни, излужени и оподзолени. Районът е подходящ за отглеждане на по-голяма част от селскостопанските култури;
- Район на оподзолени черноземи: Включва землището на селата Хърсово, Голяма вода, Кара Михал, Богданци и части от Ножарево. Известно разпространение имат излужените черноземи, тъмно сиви горски почви, но преобладават оподзолените черноземи. Подходящи са за отглеждане на култури с по – дълъг вегитационен период;
- Район на тъмно сивите горски почви: включва землището на селата Владимировци, Здравец, Пчелина, Кривица, Голям извор и части от Самуил и Ножарево. Почвите са най – подходящи за отглеждане на културите с по – дълъг вегитационен период и костилкови овощни насаждения, но се характеризират с по – ниско естествено плодородие от първите два района. Най – общо растителността е представена от широколистни и иглолистни горски масиви.

Полезни изкопаеми

В района на Община Самуил е открито находище на мергели, които могат да намерят приложение в керамичното производство. Зърнестите варовици и пясъчниците са подходящи за трошен камък за пътни настилки.

1.2.2. Защитени зони, природни забележителности и биоразнообразие

На територията на общината има няколко защитени територии, местности и природни забележителности:

- **ЗМ “Колчаковската кория”**, в землището на с. Хърсово, с площ 25,5 ха., представлява група вековни дървета – останки от някогашната делиорманска гора. Дърветата са със средна височина 15м и среден диаметър на ствола от 60 см.;
- **Вековните дървета в село Здравец** са обявени за природна забележителност с Постановление на МС 11050 от 27.08.1948 г.

Защитените зони, попадащи в европейската екологична мрежа Natura 2000 са:

- **BG0000168 “Лудогорие”**, в землищата на общините: Кубрат, Завет, Исперих, Разград и Самуил с площ 594 474,62 дка по Директива за хабитатите – Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна;
- **BG0002062 “Лудогорие”**, в землищата на общините: Кубрат, Завет, Исперих, Разград и Самуил с площ 913 890,638 дка по Директива за птиците – Директива 2009/147/ЕС за опазване на дивите птици.

Горите, които съставляват 23% от територията на община Самуил са едно от големите ѝ богатства. Растителността е обособена от климатичните и релефни особености. Растителното разнообразие в горския фонд на общината включва над 40 дървесни видове, в това число 4 иглолистни, над 20 храстови видове и над 700 броя тревни растителни видове. Преобладават широколистни листопадни гори – дъб, бук, липа, върба, топола и др. Храстовата растителност е от люляк, шипка, леска, глог.

Едрите представители на фауната са благороден елен, сърна и дива свиня. По-малките бозайници са лисица, заек, пор, катерица, лалугер, мишки, къртица, невестулка. От птиците се срещат пъдпъдък, яребица, кукумявка, кълвач, синигер, дрозд и др.

1.3. Културно-историческо наследство

Природно–климатичните особености на Североизточна България, в която се включва землището на община Самуил са били благоприятни за появата на живот и развиване на човешката дейност още от дълбока древност. Изобилието на извори и реки, девствените гори с най-разнообразен дивеч и растения, които са предлагали храна и укритие са привлекли в тукашните земи древния човек. Свидетелства за това ни дават запазените 11 селищни могили в днешната територия на община Самуил. Те са първите населени места в района. Специалистите ги датират към каменно–медната епоха /IV–II хил.пр.н.е./.

Животът в периода от V–IV в.пр.н.е. насетне в землището на общината е силно повлиян от наличието на резидентски център на гетските владетели в археологически–културния комплекс “Сборяново”. По преки и косвени данни може да се твърди, че от този и по-късен период е имало около 20 антични селища и близо 60 надгробни могили, една от които е разкопана в землището на с. Голям извор и датирана към периода IV–III в.пр.н.е. След покоряването на тези земи от римляните се построява Абритус/Разград/, който оказва влияние върху живота в региона. Продължава и влиянието на стария център в Сборяново.

Римското присъствие се забелязва чрез монетни находки, останки от укрепени селища и кули в землищата на селата Голям извор, Самуил, Хърсово, а също така и от римски пътища. Главният път Русе/Сексагинта Приста-/Разград/Абритус/-Девня/Марцианопол/-Варна/Одесос/ е минавал близо до землището на община Самуил, през която към него са водели черни пътища.

С идването на прабългарите се поставя началото на българската държава, чиято столица Плиска, а после и Преслав, отстоят близо до землището на общината. Като земи, близки до столицата вероятно са били дадени на владение на близки до хана боляри. Косвено свидетелство за това е легендата за ослепяването на брата на цар Симеон – Владимир Расате, който е бил заточен в калето на с. Владимировци. На двата важни пътя, водещи към Плиска, във Владимировци и Хума през IX-X в. е имало крепости, които да пазят подстъпите към столицата. Тукашните земи попадат под османско владичество още през 1388 г. Участието във въстанието на шейх Бедредин от 1416–1418 г. на хора от

Североизточна България свидетелства за ранната колонизация на региона. Наличието на текке и две тюрбета – в Църквино и Пчелина е още един факт за засиления интерес на мюсюлманските мисионери към тези краища. Преданията твърдят, че Демир баба /Железният баща/ е родом от с.Пчелина, а в района на с.Самуил е проповядвал друг светия – Муса баба. В землищата на селата Голям извор, Хърсово и Богданци е съществувал вакъфът на великия везир Рустем паша. През тези векове кервани от биволски и волски коли пренасят стоки до по-големите центрове – Русе, Търговище, Силистра и Варна. По пътищата в землището на общината, керваните често са били причаквани от банди разбойници.

Построяването на ж.п.л. Русе–Варна през 1867 г. прави от гара Самуил /Ишиклар/ важен пункт за износ на суровини, поради което се строят много складове, създават се Популярна банка, Зърнена борса и др.

След Освобождението, в последните десетилетия на XIX и началото на XX в. започва масовото заселване на българи от различни краища, строят се читалища, училища, създават се кооперации и др. След 9.09.1944 г. се започва ново стопанско развитие, продължава благоустрояването на селищата, прокарва се ж.п.л. Самуил-Силистра и др. Съвременната селищна система се учредява на 22.12.1978 г. с Указ № 2295, като в състава на общината се включват 14 населени места.

По-важните културно-исторически забележителности на територията на община Самуил са:

- Мактеб в двора на джамията - с. Здравец;
- Историческо място “Двата дъба”, 1,5 км източно от с. Здравец;
- Антична и средновековна крепост, 2,5 км южно от с. Владимировци;
- Градище, м.”Файка”, 500 м североизточно от с. Самуил;
- Крепост, м.”Файка”, 100 м северно от с. Самуил;
- Гарата – с. Самуил;
- Две надгробни могили – с. Самуил;
- Джамия – с. Пчелина;
- Джамия – с. Кривица;
- Антично селище до селото, м.”Икили Колсу”, 2 км западно от с. Желязковец;
- Средновековна крепост, източно от с. Хума;
- Джамия – с. Хума;
- Тракийски некропол, м.”Сазлък”, 2 км южно от с. Голяма вода;
- Средновековна църква в село Хърсово;
- Църква “Св.Параскева” – с. Хърсово;
- Тракийски некропол, м.”Глоговец”, 2 км южно от с. Хърсово;
- Тракийски некропол, м.”Железарска курия”, 4 км северозападно от с. Хърсово;
- Селище, м.”Рамадана”, 2 км северно от с. Хърсово;
- Основи на средновековна църква на “Могилата” от с. Хърсово;
- Голямата чешма – с. Хърсово;
- Стари надгробни плочи на “Могилата” – с. Хърсово;
- Стари надгробни плочи в гробището– с. Хърсово;
- Надгробна могила– с. Хърсово;
- Селищна могила– с. Хърсово;
- Селищна могила, м.”Сазлъка” – с. Хърсово;
- Паметник на освобождението на с.Хърсово;
- Две паметни плочи на загинали през 1912-1918 г. – с. Хърсово;
- Паметна плоча за падналите в Отечествената война 1943-44 г. – с. Хърсово;
- Селище от енеолитната, бронзовата и тракийската епоха, м.”Топалова курия”, 1,5 км южно от с. Голям извор;
- Антична крепост, в селото от с. Голям извор;

- Тракийско и средновековно селище, м. "Юч бунар", 2 км северно от с. Голям извор;
- 2 селищни могили под името "Война" и Малката могила – с. Голям извор;
- Възпоменателна плоча на падналите през войните – с. Голям извор;
- Кръст с плоча за паднали руси през 1877 г. – с. Голям извор;
- Джамята в центъра – с. Богомилци;
- Джамята в горната махала – с. Богомилци;
- Надгробна могила, 1 км западно от с. Богомилци;
- Две надгробни могили, 1 км източно от с. Богомилци;
- Джамята – с. Богданци;
- Църква "Рождество Богородично" – с. Богданци;

По данни от Националния институт за недвижимо културно наследство, в община Самуил има 32 къщи със статут на архитектурни паметници на културата.

На територията на общината се намират и 9 защитени културно-архитектурни национални ценности, както следва:

1. Надгробна могила, 1 км западно - с. Богомилци;
2. Две надгробни могили, 1 км източно – с. Богомилци;
3. Селищна могила под името "Война", 2 км южно – с. Голям извор;
4. Селищна могила под името "Малката могила", 2 км западно – с. Голям извор;
5. 2 надгробни могили – с. Самуил;
6. Селищна могила в посока на с.Богомилци, м."Коджа юк" – с. Самуил;
7. Надгробна могила, м."Камбурското" – с. Хърсово;
8. Селищна могила в селото – с. Хърсово;
9. Селищна могила м."Сазлъка" – с. Хърсово.

1.4. Селищна система и урбанизация

1.4.1. Селищна система

Урбанистичната структура на община Самуил се състои от 14 населени места - всичките села: с. Богданци, с. Богомилци, с. Владимировци, с. Голям извор, с. Голяма вода, с. Желязковец, с.Здравец, с. Кара Михал, с. Кривица, с. Ножарово, с. Пчелина, с. Самуил, с. Хума, с. Хърсово.

Отстоянието в километри от административния център – с. Самуил до отделните населени места - села в общината е следното: Богданци – 15,4 км, Богомилци – 3,9 км, Владимировци – 20,7 км, Голям извор – 8,2 км, Голяма вода – 14,3 км, Желязковец – 5,3 км, Здравец – 26 км, Кара Михал – 16,9 км, Кривица – 4,6 км, Ножарово – 18,5 км, Пчелина – 31 км, Хума – 7,7 км, Хърсово – 8,9 км.

Урбанистичната класификация на селищата е – 3 големи села – Владимировци, Желязковец, Самуил (над 1000 жители), 8 средно големи села –Богданци, Богомилци, Голяма вода, Здравец, Кривица, Ножарово, Пчелина, Хърсово (500-1000 жители), 2 средни села – Голям извор, Хума (200-500 жители) и 1 малко село – Кара Михал (под 100 жители).

Таблица 3: Население по постоянен адрес в община Самуил 2008 - 2013 г.

Населени места	2008	2009	2010	2011	2012	2013
с. Богданци	758	744	740	748	744	742
с. Богомилци	552	536	538	548	560	555
с. Владимировци	1995	1997	1991	1995	1993	1995
с. Голям извор	378	391	390	388	390	389
с. Голяма вода	507	501	513	509	503	500
с. Желязковец	1142	1160	1166	1159	1170	1184

с. Здравец	608	603	607	602	591	598
с. Кара Михал	80	82	67	65	61	55
с. Кривица	651	640	626	628	617	615
с. Ножарово	931	920	913	913	918	921
с. Пчелина	571	558	543	541	535	545
с. Самуил	2696	2688	2716	2724	2729	2716
с. Хума	495	493	483	491	492	499
с. Хърсово	632	608	579	564	573	571
Община Самуил	11996	11921	11872	11875	11876	11885

Източник: Национална база данни „Население” - <http://www.grao.bg>

Населението на община Самуил по постоянен адрес бележи тенденция на намаление със 111 души през 2013 г. спрямо 2008 г. Жителите на общинския център с. Самуил се увеличават с 0,7% през анализирания период.

В десет от селата на общината населението намалява, с изключение на: Богомилци, Голям извор, Желязковец и Хума, където броят на жителите по постоянен адрес за периода 2008-2013 г. се увеличава. (Таблица 3)

Развитието на селищната мрежа в общината е довело до съсредоточаване на основните административни, обслужващи и културни дейности в с. Самуил. Останалите селища са относително изолирани, с предимно възрастни хора, които се занимават със земеделие в лични стопанства. Тези населени места са подходящи за екологично земеделие и екологични производства, тъй като землищата им са съхранени, имат възможности и в областта на някои форми на туризма. Всички селища разполагат с изградена инфраструктура по отношение на електроснабдяване, водоснабдяване, съобщителни връзки и транспортен достъп, но нямат канализация, а на много места и интернет.

1.4.2. Общи характеристики на малките населени места в общината

Настоящата характеристика е направена в резултат на проведено анкетно проучване сред кметовете и кметски наместници на малките населени места в община Самуил и отразяват реалната ситуация в селата към месец януари 2014 г.

с. Богданци е разположено в централната част на област Лудогорие, намира се на 380 м. надморска височина, североизточно от гр. Разград на около 20 км. въздушна линия. То е заселено върху най-големия и силно разчленен от странични притоци Исперихски рид, простиращ се почти отвесно от юг към север, между реките Карапанча и Сенкювча. Землището на селото се огражда: на север от гората келик; на северозапад от гората баладжалък; на запад от долината на р. Карапачана; на юг от гората бекчии и на изток от долината на р. Сенкювча. В тези си оградни граници то включва около 13 хил. дка обработваема площ и граници: на север със землището на с. Ножарово; на северозапад със землището на с. Бърдоква; на запад със землището на с. Дурач; на югозапад със землището на с. Хърсово; на юг със землището на с. Кара Михал и наизток със землището на с. Владимировци.

Към 2014 г. реалните жители на с. Богданци са 495 души, от които 91 са деца и младежи до 18 години. Публичните сгради, с които разполага селото са: кметство, детска градина, читалище, църква, джамия и здравна служба. В Богданци има 6 смесени магазина.

Уличната мрежа в селото е калдъръм, тротоари има само в центъра. Богданци разполага с детска площадка, телекомуникации и кабелен интернет.

Основният поминък на хората е земеделие и арендаторство. Здравното обслужване на жителите се извършва от личен лекар, който посещава селото два пъти в седмицата – в

понеделник и четвъртък. На територията на Богданци няма функциониращи предприятия. През последните 5 години в селото няма нови или санирани и обновени сгради.

Селото има два празника последната събота на месец януари (вечер на фронтовака) и последната събота на септември има сбор или ден на Богданци.

Основен проблем за жителите на Богданци е безработицата.

За съживяването и развитието на селото е нужно: ремонт на сградите с културно значение, подобряване на техническата инфраструктура, развитие на нови социални услуги, реконструкция на уличната мрежа и осигуряване на работни места.

с. Голяма вода - отстои на 14 км североизточно от общинския център с. Самуил, разположено на източната страна на река Сенковец, на 334 м. надморска височина. Площта на селото обхваща 481 дка, а площта на землището е 9 248,102 дка. Западно от селото минава ж.п.линията Самуил – Силистра. Източната граница на землището е резерватът Паламара. Селото е богато на подпочвена вода, поради което тук е изградена помпена станция. Преобладаващите почви са оподзолен чернозем. В Голяма вода се пресичат пътища, водещи към Шумен, Разград и Исперих.

По информация от хората в селото то е основано около 1860 г. Сведения за наличието на старо поселище от тракийско време дават откритите в района на помпената станция при извършване на изкопни работи урни с трупоизгаряне и гробни дарове от керамични съдови и дребни предмети. При иманярски изкопи в края на 80-те г. на XX в. също са открити такива следи. В местността “Далъ кору” е регистрирано римско селище. Открити са и 3 малки надгробни могили. До реката в посока към с. Кривица се намира голямата Съзлъшка селищна могила. Много е вероятно по долината да е минавал стар път, който да се е свързвал с главния път Русе – Разград – Девня – Варна.

Със Заповед № РД-656/20.08.2012 г. на МОСВ е регистрирано “вековно дърво” в местността “Далъ кору”.

Според ръкопис в читалището от 26.12.1974 г. от Цоло Гетов Цолов, бивш жител на селото, читалището е учредено след Първата световна война, през 1919 г. или 1920 г.

В селото има джамия, която според населението е от 1879 г. В Голяма вода не е имало църква, а била построена тухлена камбанария, която по-късно е заменена с нова. Турското училище се е помещавало в двора на джамията. Според данни от регистъра е разполагало с 160 дка земя, които след закриването на турските училища са прехвърлени на единното училище.

По информация от кмета на селото към 2014 г. реалните жители на Голяма вода са 488 човека, от които 73 деца под 18 години.

В селото има няколко обществени сгради - кметство, което е в задоволително състояние, училище, което се нуждае от ремонт, читалище и здравна служба в добро състояние. Сградите на детската градина и джамията са ремонтирани и са в отлично състояние. Селото разполага с два хранителни магазина и клуб на пенсионера.

Уличната мрежа е в задоволително състояние. Уличното осветление е добро. Тротоарите, зелените площи, парка и площада са в относително добро състояние.

Основните източници на доход и поминък за хората са земеделие, животновъдство, пчеларство, пенсии и заплати. В селото няма функциониращи предприятия.

Здравното обслужване се извършва един ден в седмицата за 2 часа.

През последните години няма новопостроени и санирани частни жилищни сгради, санирана е само сградата на детската градина. На 24 май се е чествал сбор на селото.

Проблемите на с. Голяма вода са безработица, здравното обслужване и пътната инфраструктура.

За обновяването и съживяването на селото е нужно изготвяне на проект за улица “Васил Левски”, по която има свлачище, развитие на животновъдството, земеделието и алтернативното земеделие в т. ч. култури като: тютюн, бамя и трайни насаждения.

с. Голям извор се намира на 17 км източно от гр. Разград и на 6,5 км северно от гара Самуил, на една продълговата равнина с 350 м надморска височина. Селото заема около 1500 дка, във вид на ивица дълга 3 км от юг на север, с лек наклон на запад. Към средната част на селото, в дола, по който тече река Война (с ударение на о), има голям карстов извор. Той е именно и причината за образуване на селище на това място от незапомнени времена. На негово име през 1934 г. селото е преименувано на Голям извор, до месец август 1934 г. името на селото е било Кара арнаут. За пръв път селото е споменато в една проща (молба) до великия везир Рюстем паша през 1669 г. като с. Арнауд. В различни документи е срещано още като Арнаутско Хърсово, Малко Арбанаси, Караджа Арнаут, Караарнаут. Произходът на наименованието идва от погрешно даваното име "арнаути" на прииждащите от западна Македония българи-преселници (поради големите притеснения, на които са били подложени от страна на враждебно настроеното албанско население).

Климатът се характеризира като континентално-степен, със студена зима, горещо лято и сравнително малко валежи. Към 1944 г. населението е чисто българско - 1185 души, от които само 20 души (няколко семейства) роми музиканти.

През 1925 г. е била построена мелница с мотор от 50 кс и електрическо осветление от Георги Германов. През 1930 г. е открита парна дъкорезница от Костадин Косев. През тези години в селото има 8 казана за варене на ракия, казани за варене на петмез (маджун) и маслобойна, които днес не съществуват. Селото е електрифицирано около 1952 г.

Свидетелство, че селото е било населявано в дълбока древност са трите селищни могили. Две от тях се намират в местността при изворите на р. Война: "Дюмели юк" - разкопана от голямизворчани, а за другата сведения дава К. Шкорпил: "Между гара Ишиклар и с. Кара арнаут близо до Война чешма се намира плоска могила 100x100 разкрача и около 8 м. височина. Плоската ѝ част е 50x50 разкрача. В могилия насип излизат късове от плитки панички и др., а също изпечена червена пръст". Третата селищна могила, известна като "Малката могила", се намира в западна посока от селото и е с горен диаметър 30 м. В землището на селото се намират 17 надгробни тракийски могили.

В границите на Голям извор е имало римско селище - крепост "Римско кале", намерени са антични монети от II в. В калето е имало католическа църква. От средновековната епоха са намерени останки от селища (махали), а на запад от селото в местността "Отреща" се намират останки от гробища и църква. Около това място при обработка на почвата са намерени зидове от огради и калдъръми. Също такива останки има и при изворите северно от селото: "Кокар бунар", "Юч бунар", "Ялновча" и "Кайнаците". Според стари хора и според преданието, турците са наричали селото с името "Еди килисели кьой" - селото със седем църкви. От неизвестно време в селото съществува църквата "Света Троица". На 27 май 1930 г. е осветена новата църква "Света Троица" - една от най-хубавите в Лудогорието.

През 1851 г. в Разградска околия е имало само 7 училища с 8 учители и общо 285 ученици. Едно от тези училища е било в Голям извор - с 1 учител и 16 ученика. ("Цариградски вестник", бр.55, 1851 г.). Първият учител в селото е бил "Черният даскал" - Николали Димитър - циганин-вретенар от Шумен, получил необходимото тогава за даскал образование. До 1870 г. в стара паянтова постройка е имало дюкян, килия и изповедня. За ученическа стая е служела замазаната с пръст и постлана с рогозка килия. След това е построено старото каменно училище, което стои и до днес. През 1898 г. е построена едноетажна нова училищна сграда, която през 1941 г. е надстроена с един етаж. За пръв път в селото е открита прогимназия с първи прогимназиален клас през 1883-1884 г. През 1909-1910 г. са открити и останалите два прогимназиални класа. Към 1960 г. поради липса на ученици прогимназията е закрыта. По-късно училищната сграда се ползва като интернат, пансион и др. През 1875 г. от селото е излязъл първия учител Христо Димитров, следвал една година в класното училище в Шумен при учителя Панайот Волон.

Още през 1896 г. в селото е основано читалище "Напредък". Чрез него интелигенцията е провеждала своята културна дейност. Започнал е и театрален живот. През 1898 г. са представени от самодейци драмата "Васил Левски", комедията "Ще се самоубия", още "Стоян войвода", "Чорбаджи Михалаки". Представленията са се давали в новата едноетажна училищна сграда, в която две от стаите са били разделени с подвижна дървена стена и при отварянето ѝ се е получавал сравнително голям салон, където са играни над 200 пиеси. Особен тласък в театралната дейност дава през 1935 г. учителят Димитър Христов от Шумен, който създава богата сбирка от декори и сценични костюми.

През 2001 г. към читалището е образуван танцов състав "Вихър" с ръководител Мариян Боянов. Съставът носи славата на Голям извор в цяла България, представяйки не само селото, но и общината, а понякога и областта. Печелени са много грамоти, медали и големи награди от цяла България.

За отбелязване е големият карстов извор, водата на който е била канализирана в чешма с четири чучура и един отвор (Голямата чешма). Навремето над извора е имало висока дървена постройка с каменни зидове, покрита с керемиди, двуметров зид от лицевата западна страна, дванадесет каменни корита за водопой на животните и пералня. От всички страни селото (извън землището) е било оградено с гори. На река Война на километър южно от селото е построен микроязовир (около 1958 г.).

В Голям извор събират най-много гъби, като се почне от майска гъба и се стигне до смръчкулата.

Към 2014 г. реалните жители на с. Голям извор са 417 души, от които 57 деца и младежи до 18 години. Публичните сгради в селото са: кметство, в лошо състояние, училище, което е полусъборено, църква – в момента е в ремонт, читалище, състоянието на което е незадоволително и здравна служба. В селото има 3 смесени магазина. Техническата инфраструктура в Голям извор е представена от улична мрежа в незадоволително състояние, улично осветление, което е задоволително, тротоарите също са в задоволително състояние. Зелени площи и площада са в добро състояние, но парка е в лошо състояние. ВиК, съобщителната мрежа и енергийните системи са в лошо състояние.

В Голям извор няма предприятия. През последните 5 години в селото няма нови или санирани и обновени сгради.

Здравното облужване в селото се осъществява един ден в седмицата, когато личния лекар посещава селото.

Голям извор има два празника: всяка година на Свети Дух (петдесет дена след Великден) се отбелязва празникът на селото (т.нар. сбор) и другия е през месец януари.

Основен проблем на селото е безработицата.

За съживяване на селото е нужен основен ремонт на сградите на: читалището, кметството и килийното училище, както и възобновяване на детската градина.

с. Кривица се намира на 4 км. източно от с. Самуил. Старото му име до декември 1934 г. е Топал кьой. През селото тече река Сенковец, която извира от съседното землище на с.Висока Поляна. Между с. Кривица и с. Голяма Вода по поречието на Сенковец е регистрирана селищна могила. Долината на реката е удобен път, който свързва района от с. Ножарово и землището на с. Висока Поляна. Югоизточно от селото в местността "Юртлука" се намира антично селище с тракийска надгробна могила, а срещу тях западно още две. В чертите на селото и в близката местност "Пара кайнак" (Извор на пари) са открити римски монети в голямо количество, което свидетелства за наличие на селище и в римския период.

Според едно предание селото през османския период отново е основано от един куц /топал/, откъдето и името Топал кьой. Според една друга легенда, в края на Второто българско царство, цар иван Шишман дошъл да поиска помощ от Демир баба, но не го намерил. По дирите му вървяла потеря, която го преследвала. Стигнал до землището на с. Кривица, но се откачила подковата на коня му и той окуцъл. Царят извадил калъчката си и

започнал да преследва потерята по долината на р. Снековец чак до днешното село Ножарово. Те бягали и викали: "Аман от тая калъчка", откъдето и имената на двете села - Топал кьой и Кълъч кьой /Ножарово/. На землището на селото има и християнско гробище /Машатлък/, но от неизвестен период. След Кримската война в северния край на селото се нанесли татари, които първо се били настанили в Хърсово, и черкези, които били в две махали южно от селото, наблизко е имало и черкезка джамия. Още по на юг, близо до селището на Висока поляна, те са основали едно голямо черкезко селище. Черкезите избягали по време на Освободителната война. Когато са напускали землището в посока на Висока поляна в храстите дебнел българинът Коджабаджак, по едно време един от черкезите се върнал да прибере скритото си имане, но бил убит от българина. По - късно на същото място Коджабаджак построил воденица, част от колелото на която и улеят си личат и днес. Между землището на двете села има още две могили

По информация от кмета на селото към 2014 г. реалните жители на Кривица са 240 човека, от които 29 деца под 18 години.

В Кривица има едно "Защитено жилище". Селото разполага с 1 хранителен магазин.

Уличната мрежа е в много лошо състояние и подлежи на основен ремонт. Уличното осветление е добро. Водопроводната инсталация се нуждае от подмяна.

Основен източник на доход и поминък е земеделието.

През последните години няма новопостроени и санирани сгради. Проблем за Кривица е липсата на транспорт до общинския център с. Самуил.

За обновяването и съживяването на селото е нужна реконструкция на пътната мрежа, откриване на автобусна линия до с. Самуил, ремонтване на сградата на училището, предвидена за "Защитено жилище", подмяна на водопроводната мрежа.

с. Хума се намира на 334 м. надморска височина, землището е 10,627 км.

Историческа забележителност на с. Хума е старобългарска крепост. Тя е разположена върху възвишение до самото село. Има форма на неправилен петъгълник с площ 30 дек. Укрепителната ѝ система се състои от основна крепостна стена, изградена от ломени камъни, споени с глина, пред която е бил прокопан ров, предхождан от по-малка, външна стена. На отделни места по протежение на крепостната стена са били издигнати плътни кули. Вътрешността на крепостта е била заета от жилища - полуземлянки,отнасящи се към Х в. (възможно и към части от IX и XI в). Предполага се, че крепостта е била изградена за защита на местното българско население след опустошителното унгарско нашествие от края на IX в.

Към 2014 г. реалните жители на с. Хума са 400 души, от които 27 са деца и младежи до 18 години. Публичните сгради, с които разполага селото са: кметство, училище, което не функционира, джамия, читалище, здравна служба. В Хума има 2 магазина.

Техническата инфраструктура в селото е задоволителна има улично осветление, тротоари, детска площадка.

Основният поминък на хората е земеделие и животновъдство. Здравното обслужване на жителите се извършва от един фелдшер. На територията на Хума няма функциониращи предприятия. През последните 5 години в селото няма нови или санирани и обновени сгради. Празника на селото е първата седмица на месец август.

За съживяването и развитието на селото до 2020 г. е нужно откриване на ЦНСТ, който да създаде работни места.

с. Хърсово се намира на 27 км на югоизток от Разград, на 8км от гара Самуил и на 19 км югозападно от гр. Исперих. Селото лежи в източната част на Самуилското плато. Землището на селото заема 44 500 декара гори. Самото селище заема площ от 3900 дка (дворове, градини и улици).

Село Хърсово е с много древна история – свидетелство за живот по тези земи има още от времето на траките. Хърсово е единственото селище, което си е запазило

наименованието от древни векове до сега. В селото има действащ етнографски музей и археологически паметници като Голямата селска могила, белокаменна чешма и множество кладенци.

По информация от кмета на селото към 2014 г. реалните жители на Хърсово по постоянен адрес са 563, а по настоящ адрес са 557 човека. Децата и младежите до 18 години са 132.

В селото има следните обществени сгради:

- Кметство – двуетажна напълно възстановена сграда. (след основен ремонт 2010 г.);
- Основно училище “Паисий Хилендарски” – двуетажна сграда в задоволително състояние;
- Детска градина – помещава се в сградата на училището, през 2010 г. е извършен основен ремонт;
- Църковен храм “Св. Параскева” – много лошо състояние – предстои основен ремонт;
- Читалище – паметник сграда построена през 1972 г. след основен ремонт от 2011 г.;
- Здравна служба – двуетажна сграда в недобро състояние.

В селото функционират три броя смесени магазина.

Уличната мрежа се състои от улици основно с макадова настилка като основните транспортни пътища от и към другите селища са асфалтирани, но не са в много добро състояние. В селото има улично осветление, което е много добре поддържано. Налице е тротоарна настилка около централната част на селото, която е напълно амортизирана. В центъра на селото има градина с 50 годишни ели. Селският площад е напълно асфалтиран и в добро състояние. Изградена е водопроводна мрежа в цялото село, но състоянието и не е много добро, тъй като е доста амортизирана. Няма канализация. Почти навсякъде има покритие на GSM мрежите. Отоплинието в селото е предимно на твърдо гориво.

Основните източници на доход и поминък на хората са пенсии и социални помощи. В селото няма функциониращи предприятия.

Здравното обслужване се извършва от личен лекар, който живее в селото, а социалните въпроси се решават чрез кметството и общината.

В Хърсово има ЦНСТ – сграда, на която е извършен основен ремонт.

На 31 януари всяка година се чества деня на фронтовака.

Основни проблемите на с. Хърсово са липсата на канализация, улиците са в много лошо състояние, липсва поминък на населението.

За обновяването и съживяването на селото е нужно подобряване на инфраструктурата, за да стане привлекателно място за живеене и създаване на предпоставки за разкриване на нови работни места и увеличаване на доходите.

с. Владимировци е с надморска височина до 327 м. и площ 1977 дка. Съществува от 3000 година пр. н. ера с местно население- траки. В османския регистър от 1676 г. селото е записано под името Саръ Хебиб. Първите български заселници в селото идват в началото на двадесети век. Селото става общински център до 1975 година. То носи името на цар Владимир, син на княз Борис I. Когато цар Владимир Расате отказва да се покръсти, за назидание на другите баща му заповядва да му извадят очите и да го хвърлят в тъмница. Младият цар всяка сутрин слизал до кладенец, където си миел очите. Сега кладенецът носи името Кьор пънар/кладенецът на слепия/, а селото името на царя – Владимировци.

Към 2014 г. реалните жители на с. Владимировци са 1083 души, от които 269 са деца и младежи до 18 години.

В селото има кметство, детска градина, основно училище, църква, джамия, читалище, здравна служба и пощенска станция. По оперативни програми са реконструирани читалището, основното училище и детската градина. Кметството и

здравната служба са в нова сграда и са в сравнително добро състояние. Църквата и джамията се нуждаят от ремонт.

Във Владимировци има четири на брой кафенета, магазините са също четири, като в два от тях се продават основно хранителни стоки, а в другите два има и строителни материали. В момента се строи столова за социален патронаж /Обществена трапезария/.

В момента се строи заведение за обществено хранене /Обществена трапезария/.

Уличната мрежа е предимно с чакълена настилка, асфалтирани са само няколко улици. Уличното осветление е в добро състояние. Зелени площи –два парка в центъра на селото с детски площадки, както и голяма детска площадка. ВиК мрежата е много стара, тротоари и канализация липсват. В селото има интернет.

Основният поминък на хората от селото е земеделие и животновъдство. Във Владимировци работят цех за дървени въглища, цех за преработка на млечни изделия и бозаварна.

Медицинското обслужване на населението се обезпечават от медицински екип от лекарка и медицински сестри, които обслужват населението.

През последните 5 години във Владимировци са санирани сградите на Читалище „Иван Вазов” 1918 и ЦДГ „Радост”.

Празникът на селото е на втори юни и по традиция се почита паметта на Христо Ботев и на загиналите за свободата на България.

Основните проблеми в селото са безработицата, застаряващото население, заминаването на млади хора в чужбина, ниската раждаемост. Уличната мрежа е амортизирана, на места е в много окаяно състояние. Липсата на автобусни линии до най-близкия град Исперих е проблем за местните хора.

с. Богомилци /Софулар/ се намира на 2 км. южно по шосето за с. Хума. Селото е преименувано през ХІІ.1934 г. В землището на селото от каптирани чешми започват руйчетата, които влизат в един от ръкавите на р. Бели Лом, извиращ при с. Висока поляна, преминаващ през с. Хума. Землището е било заселено от дълбока древност, сведение за това дава селищната могила, находяща се на 1 км. югозападно от селото, наричано "Коджа юк"/Голямата могила/. Близко до нея върху платното се намира надгробна тракийска могила, нивата около която е пълна с обработени камъчета и местността прилича на антично селище. Вероятно по тази долина /на притока на р.Бели Лом/ е минавал стар път, който свързвал Русе - Разград с Плиска и Варна. На изток от днешното село има стара махала с каменна джамия и стари мюсюлмански гробища. Вероятно оттам е преминавало разклонението на стария път за Самуил и Хърсово.

По информация от кмета на селото към 2014 г. реалните жители на Богомилци са 450, като децата и младежите до 18 години са 40.

Публичните сгради в селото са: кметство, читалище, здравна служба, защитено жилище, поща, джамия, която е ремонтирана и санирана. В селото функционират хранителен магазин, смесен магазин и кафе аператив.

Техническата инфраструктура се нуждае от подмяна на тротоарите и асфалтиране на улиците.

Основните източници на доход и поминък на хората в селото са земеделие и животновъдство. В Богомилци няма функциониращи предприятия.

Здравното обслужване се извършва на повикване при нужда. В Богомилци има няколко санирани сгради през последните години. Селото няма празник.

Основни проблемите на с. Богомилци са безработицата и транспорта.

За обновяването и съживяването на селото е нужно създаване на работни места.

с. Здравец

Към 2014 г. реалните жители на с. Здравец са 450 души, от които 90 са деца и младежи до 18 години.

Публичните сгради в селото са: кметство, детска градина, читалище. В Здравец има два магазина. Основният поминък на хората от селото е земеделие и животновъдство.

В Здравец няма функциониращи предприятия. През последните 5 години в селото няма санирани сгради. Празникът на селото е на 27.09 ./двадесет и седми септември/.

Основните проблеми в Здравец са безработицата, ремонт на улиците, водоснабдяване за питейно-битови цели на двата гробищни парка.

За обновяването и съживяването на с. Здравец е необходимо:

- Реконструкция и ремонт на читалището и площадката около него;
- Рехабилитация на зелени площи-паркове, детски площадки и съоръжения към тях.;
- Ремонт на фасадата на сградата на кметството и подобряване на прилежащите пространства към него.

с. Пчелина е създадено през 1450 г. от 7-8 семейства преселници от района на Бабаески и Текирдаг. Селото е известно в района с “Голямата чешма”, която не спира да тече дори и през най-сушавите години. От 1992 г. насам се чества празник на селото, който се организира в последната събота на месец май.

По информация от кмета на селото към 2014 г. реалните жители на Пчелина са 303 човека, а децата и младежите до 18 години са 55.

В селото има следните обществени сгради:

- Кметство-задоволително състояние. Нуждае се от подмяна на старата дървена дограма (врати и прозорци) и поставяне на външна изолация за постигане на енергийна ефективност. Има построено котелно помещение, но няма изградена инсталация за парно отопление;
- ЦНСТ-сградата е обновена вътрешно, но се нуждае от ремонт на покрива и поставяне на външна изолация за по-добра енергоефективност;
- Джамия- сградата е много стара, ремонтирана е преди 10 години. Нуждае се от поддръжка и обновяване на оградата.

В селото има два магазина, като предлагат предимно хранителни стоки. Уличната мрежа в селото е в лошо състояние. Всички улици се нуждаят от асфалтиране, като на много места се наблюдава деформиране на основата. Уличното осветление е в добро състояние. Тротоари има изградени само на главната улица, те също се нуждаят от текущ ремонт. В селото има изградена нова детска площадка, която е в добро състояние. Селският парк, който се намира в центъра на селото се нуждае от обновяване (обновяване на оградата, преозеленяване, изграждане на алеи и места за отдих, изграждане на площадка със спортни уреди). Водопроводната мрежа е много стара, необходимо е подновяването ѝ. Няма изградена канализация, необходимо е проектирането и изграждането на такава. В голяма част от селото няма покритие от страна на мобилните телекомуникационни оператори. Няма действащ кабелен оператор. Има два доставчика на безжичен интернет. Селото е изцяло електрифицирано.

Основните източници на доход и поминък на хората са земеделие и животновъдство. В селото няма функциониращи предприятия.

Здравното обслужване се извършва веднъж седмично от семеен лекар.

През 2013 г. сградата на бившата детска градина е ремонтирана и преустроена в “Център за настаняване от семеен тип”.

Основен проблем на с. Пчелина е безработицата.

За обновяването и съживяването на селото е нужно подобряване на инфраструктурата, за да стане селото привлекателно място за живеене и създаване на предпоставки за разкриване на нови работни места.

с. Кара Михал (Караман, Розино) се намира на 28 км. от гр. Исперих. Разположено е на равнинна местност с надморска височина 267 м. Площта на землището е 11,278 дка. Името на селото фигурира в стари документи през османското робство. Първо се

наименува с. Караман, а по – късно с. Кара Михал. През Възродителния процес 20.11.1986 г. се преименува на с. Розино, след това приема името Кара Михал.

Към 2014 г. реалните жители на с. Кара Михал са 48 души, от които 3 са деца и младежи до 18 години. Публичните сгради, с които разполага селото са: кметство в добро състояние, училищна сграда, която е в лошо състояние, читалище и здравна служба в добро състояние. В Кара Михал има един магазин.

Техническата инфраструктура е в задоволително състояние. Основният поминък на хората е от земеделие и пчеларство. На територията на Кара Михал няма функциониращи предприятия. Здравното обслужване на жителите се извършва един ден седмично за 2 часа. През последните 5 години в селото няма нови или санирани и обновени сгради. Празникът на селото е през месец юни.

Основни проблеми на селото са пътната инфраструктура и здравното обслужване.

За съживяването и развитието на Кара Михал до 2020 г. е нужен ремонт на училищната сграда и смяна на предназначението ѝ.

с. Желязковец е с площ 23.356 кв.км., а землището му е 10 494 дка. Името на селото до 1934 г. е Демирджилер. За основаването и името на селото има няколко предположения:

Първа версия. Предполага се, че то е било заселено още по времето на първата или втората българска държава от прабългарската етническа група капанци, макар и не на същото място, за което сочи разрушеното селище Юртлука, близо до с. Желязковец. Капанците са локална българска етнографска група.

Втора версия. Селото да е основано от прабългарин или татарин на име Тимур (Демир), което име по начало е тюркско, персийско или иранско име. В случая е важно името Тимур или Тмур, което означава не само мрак и тъмнина, но и желязо.

Трета версия. Възможно е заселилите се в селището турци да са от разбитата армия на Баязид I край Ангора (Анкара) през 1402 г. от Тимур (1336 – 1405 г.) и да са оставили прозвището му в наследство. Имената на победителя са Тамерлан (Тимур, Амир Тимур, Тимурленг, Железния куцац). Името му на арабско – персийски и на чагатайски език (мъртъв тюркски език, с най – близък до него сегашния узбекски език) означава желязо. Понякога Тимур е наричан и Демир. В документи от 1676 г. и 1700 г. селото е наречено Тимурджилар. Печатът на имама от 1836 г. също носи надпис Тимурджилар.

Четвърта версия. Селото да е кръстено на суфисткия дервиш Тимур баба, по – късно известен като Демир баба от негови привърженици и поклонници, които са се заселили в него към края на 15 - началото на 16 в.

Пета версия. Според нея селото е основано от кервани, които минавали по черния път Русе – Разград – Варна. Керваните били образувани от мливари, които отивали да мелят зърно в мелниците на реката в с. Девня – Марцианопол, Девина, (кв. Река Девня, или Изворите). Пътуването от Русе било много бавно и траело няколко дена. Поради лошото състояние на пътя, керванджиите носели със себе си майстор – железар, за отстраняване на разни повреди по колите. Веднъж при спиране на колите в местността Кайлията, железарят отказал да тръгне отново. Той решил да се засели и при него дошли други коларо – железари. При нужда, керваните вече спирали при “демирджиите”. Неизвестно кога и защо, тези железари напуснали Кайлията и през гористия дол се установили на сегашното място, където е селото. По занаята на заселилите се занаятчии, селището било наречено Демирджилер. Тази версия не издържа, защото не е известно от какъв етнос или етническа група са били демирджиите, а те по логиката на легендата всъщност не са били местни. Най – много във вече съществуващото село да са се заселили няколко коларо – железари.

Шеста версия. Има местност по Бели Лом - между с. Демирджилер (дн. Желязковец) и с. Каналии (дн. Хума), Разградско, която се нарича Демир капия (Желязна врата), а името на селото е възможно да произлиза от нея. С названието Демир капия са се

обозначавани култови средища или пунктове по всяка от граничните линии - проходи.

В Желязковец има малка каменна църква, подобна на параклис от около 1860 г. Към стаичка в нея се споменава за килийно училище от 1863 г. Старата църква е била съборена през 1930 г. Красивата нова църква "Св. Богородица" е започната като строеж през 1928 г. Първият известен килиен учител в селото е бил "Черният даскал" - Николали Димитър – циганин – вретенар от Шумен, получил необходимото тогава за даскал образование. Нова училищна постройка с три стаи и коридор е построена през 1892 г. Основната сграда на училището е върху стара сграда с пристройка от 1966 г. Не е известно, кога училището получава името "Св. Климент Охридски". Клас за обучение на деца с майчин турски език е открит през учебната 1916/17 г. Лятна детска градина е открита през 1937 г. Има посочване за основаване на читалище от 1884 г., но това не е подкрепено с данни. Официално читалището "Отец Паисий" е основано на събрание с протокол от 1.01. 1923 г. Помещавало се е в частна постройка. Строежът на читалището с театрална зала и библиотека почва от 1937 г. и завършва през 1940 г. Официално новото читалище е открито на 5.10.1940 г.

Село Желязковец има събор на 7 ноември. Той е утвърден през 1935 г.

с.Ножарово - Разположено е на 296 м. надморска височина, на десния бряг на река Сенковец. Под селото се намира микроязовир Богданци.

Площта на населеното място е 549 дка. Землището обхваща 6 446 729 дка площ. Преобладаващите почви в землището на Ножарово са оподзолени черноземи.

Археолозите датират селото от новокаменната и каменно-медната епоха. От античността в село Ножарово са регистрирани 2 надгробни могили, което е свидетелство за наличието и на антично селище по тези земи.

Към 2014 г. селото има 555 жители, от които 97 деца и младежи до 18 години.

Обществените сгради в селото са: кметство, детска градина, джамия, читалище, здравна служба (медицински кабинет за извънболнична помощ). Всички сгради са в относително добро състояние.

Уличната мрежа, тротоарите и водопроводната мрежа се нуждаят от ремонт и рехабилитация. Селото има нужда от места за спорт, развлечения и отдих през свободното време. Има нужда и от по-добър достъп до Интернет.

В Ножарово има три магазина за хранителни стоки. Няма действащи предприятия.

Основните източници на доходи за населението са земеделието, животновъдството, социални помощи и пенсии.

1.4.3. Жилищен фонд, домакинства и семейства

По данни на НСИ от преброяването към 01.02.2011 г. жилищните сгради в община Самуил са 3 240, а общият брой жилища е 3 334. Ползватата жилищна площ в общината е 190 978 кв.м.

Около 70% от жилищните сгради (2 270 броя) са постоянно обитавани, 966 са необитавани и 4 се ползват за колективни домакинства. Обществено водоснабдени са 99% от жилищните сгради в Самуил. Собствен водоизточник ползват 0,4% от сградите, 0,2% имат и обществено водоснабдяване и собствен водоизточник, и 0,4% не са водоснабдени.

С обществена канализация няма свързани обитавани жилища в Самуил, 1,8% са свързани с избени ями, 11,6% ползват септични ями, а 83,5% попивни ями. В 2,1% от жилищните сгради няма никакъв достъп до канализация и/или ями.

По показателя на НСИ „Осигуреност на обитаваните жилища с кабелна телевизия, сателитна антена, компютър и достъп до интернет”, данните за община Самуил са следните:

- Кабелна телевизия има в 404 жилища и достъп имат 1 295 лица;

- Сателитна антена е поставена на 1 553 жилища и достъп имат 4 837 лица;
- Компютри има в 520 от жилищата и осигуреността е за 2 049 лица;
- Достъп до Интернет имат 400 жилища и съответно 1 550 лица.

Таблица 4: Жилищни сгради по период на построяване в Самуил

Общо	До края на 1949 г.	1950 – 1959 г.	1960 – 1969 г.	1970 – 1979 г.	1980 – 1989 г.	1990 – 1999 г.	2000 – 2011 г.
3240	940	762	881	415	194	29	19

Национален статистически институт

Значителна част от сградния фонд (93%) е построен преди 1980 година. Около 77% от сградите в Самуил са масивни, 0,5% са стоманобетонни, а останалите са с друг вид конструкция.

По данни от последното преброяване на населението към 01.02.2011 г., в 14-те населени места на общината има 2 487 домакинства и 2 020 семейства, като средният брой членове на едно домакинство е 2,7 човека, а на едно семейство е 2,8 човека. Едночленните домакинства са 654. В 540 домакинства живеят повече от едно семейство на родствени лица. Домакинствата-семейства в община Самуил са 1274.

В 42% от семействата няма деца до 18 години, в 33% има само едно дете, в 21% - две деца и само в 4% от семействата - три и повече деца. В 12% от семействата, в които има деца те се отглеждат само от единия родител.

1.5. Развитие на човешките ресурси и социалната сфера

1.5.1. Демографска характеристика

В община Самуил има демографска криза и през последните години тя се задълбочава. Влияние върху демографското развитие на общината оказват световните и национални демографски процеси – намалена брачност и раждаемост, засилена урбанизация, както и специфичните - увеличена смъртност и интензивна емиграция. В резултат на тези процеси населението на общината намалява и застарява ежегодно.

Таблица 5: Население в община Самуил по пол 2007 - 2012 г.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Всичко	7740	7600	7522	7339	6909	6859
Мъже	3825	3758	3713	3615	3496	3478
Жени	3915	3842	3809	3724	3413	3381

Източник: Национален статистически институт

Динамиката показва трайна тенденция на намаление на населението (с около 11% за последните 6 години) или с 881 души през 2012 спрямо 2007 г.

По данни от преброяването към 01.02.2011 г. населението на община Самуил е 7005 души, а към края на годината намалява до 6909. През 2012 г. в общината живеят вече 6859 души. По признака пол структурата на населението е сравнително балансирана. Мъжете през 2012 г. са 51 %, а жените 49 %, или мъжете са с 97 повече от жените.

Таблица 6: Население под, във и над трудоспособна възраст по местоживеење и пол към 01.02.2011г.

	Общо		
	Общо	Мъже	Жени
Общо	7005	3539	3466

Под трудоспособна²	1031	556	475
В трудоспособна³	4346	2364	1982
Над трудоспособна⁴	1628	619	1009

Източник: Национален статистически институт

През 2011 г. под трудоспособна възраст е 15% от населението на община Самуил. Възрастните над трудоспособна възраст са 1628 души или 23% от населението. Около 62% е делът на населението в трудоспособна възраст на 15 и повече години.

Най-голям относителен дял във възрастовата структура на населението заемат лицата в активна трудова възраст между 30 и 59 години - 42%, следвани от децата и младежите до 29 години, които са 32% от населението, а възрастните на 60 и повече години са 26%.

Таблица 7: Население в община Самуил по възрастови групи към 01.02.2011 г. (брой)

	Общо	0 - 9	10 - 19	20 - 29	30 - 39	40 - 49	50 -59	60 - 69	70+
Общо	7005	595	803	861	932	1083	939	996	796
Мъже	3539	325	424	480	465	596	466	443	340
Жени	3466	270	379	381	467	487	473	553	456

Източник: Национален статистически институт

Икономически активните лица в общината са 40% или 2418 души от населението на 15 и повече години по данни от последното преброяване. От икономически активните лица заети са 1800 души, останалите са безработни, които търсят работа. Пенсионерите заемат значителен относителен дял - 36% или 2153 души от населението на 15 и повече години в Самуил.

По признака юридическо семейно положение, данните на НСИ сочат, че 47% от населението на община Самуил (3318 души) са семейни – женени/омъжени, близо 4% са разведени (249 души), около 12% са със статут на вдовец или вдовица.

Несемейните са 37% от населението, като се приспадне групата на децата и младежите до 19 години (1394 деца и младежи), делът на несемейните хора в община Самуил е 17% от общото население.

Според резултатите от Преброяване 2011 г., 7% от населението живее в условия на съжителство без брак. Това са около 33% от юридически несемейните лица, като повече от половината от тях (70%) са във възрастовата група между 20 и 45 години.

Таблица 8: Население на 7 и повече години в община Самуил по образование към 01.02.2011г.

Община, Местоживее	Общо	Висше образование	Средно образование	Основно образование	Начално образование	Незавършено начално	Никога не посещавали училище	Дете
Самуил	6592	238	1629	2853	1187	460	212	13

Източник: Национален статистически институт

Данните в Таблица 8 показват, че 25% от населението на община Самуил на 7 и повече години е със средно образование, а 43% с основно образование. Само начално образование имат 18% от жителите на общината, с незавършено начално са 7%, а 212 души никога не са посещавали училище и са напълно неграмотни. Броят на висшите в общината е 238 или около 4% от населението.

² Под трудоспособна възраст - до 15 навършени години.

³ В трудоспособна възраст - жени от 16 до 59 и мъже от 16 до 62 навършени години.

⁴ Над трудоспособна възраст - жени на 60 и повече навършени години и мъже на 63 и повече навършени години.

Таблица 9: Население в община Самуил по етническа принадлежност към 01.02.2011г.

Общо	Лица, отговорили на въпроса за етническа принадлежност	Етническа група				Не се самоопределям
		българска	турска	ромска	друга	
7005	6592	769	5337	346	98	42

Източник: Национален статистически институт

По признака етническата принадлежност 12% от анкетираните жители на община Самуил се самоопределят като българи, 5% като роми, 81% са се самоопределили като турци и 98 души са посочили друга етническа принадлежност. От всички анкетирани 1 % не са определили етническата си принадлежност.

Таблица 10: Естествен прираст на населението на община Самуил 2007-2012 г.

Година	Живородени			Умрели			Естествен прираст		
	Общо	Момчета	Момичета	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2007	62	22	40	169	89	80	-107	-67	-40
2008	69	41	28	135	74	61	-66	-33	-33
2009	73	41	32	124	66	58	-51	-25	-26
2010	55	23	32	123	66	57	-68	-43	-25
2011	65	29	36	122	58	64	-57	-29	-28
2012	82	48	34	99	39	60	-17	9	-26

Източник: Национален статистически институт

Естественият прираст на населението на община Самуил за изследвания период е отрицателен, като намалява от минус 107 души през 2007 г. на минус 17 души през 2012 г. Тенденциите на ниска раждаемост и висока смъртност са трайни и са причина за отрицателния естествен прираст.

Средногодишният брой на живородените деца в общината през периода е 68. Средната смъртност в Самуил за изследваните 6 години е 129 човека годишно.

Таблица 11: Заселени, изселени и механичен прираст в община Самуил 2007-2012 г.

Година	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2007	246	109	137	195	79	116	51	30	21
2008	107	44	63	181	78	103	-74	-34	-40
2009	129	54	75	156	74	82	-27	-20	-7
2010	141	53	88	256	108	148	-115	-55	-60
2011	75	29	46	135	52	83	-60	-23	-37
2012	80	22	58	113	49	64	-33	-27	-6

Източник: Национален статистически институт

Механичният прираст в община Самуил през анализирания период се променя колебливо. През 2007 г. е положителен или 51 лица. След това за периода 2008-2012 г. е отрицателен и оказва незначително влияние на демографската криза през последните години. Намалява от минус 74 лица през 2008 г. на минус 27 лица през 2009 г., но през 2010 г. се увеличава до минус 115 лица. Механичният прираст през 2012 г. намалява до минус 33 лица.

В резултат на миграция населението на общината намалява с около 43 души средногодишно.

Общо в резултат на естествен и механичен прираст населението в община Самуил през 2012 г. е намаляло с 50 души.

1.5.2. Пазар на труда – заетост и безработица

Пазарът на труда включва два основни компонента: трудова заетост и безработица. Икономически активните лица в община Самуил наброяват 2418 души по данни от последното преброяване – 01.02.2011 г. Коефициентът на икономическа активност е 35% (съотношение между икономически активните лица и населението на 15 и повече навършени години). От икономически активните лица заети са 1800 души, останалите са безработни. Коефициентът на заетост (съотношение между броя на заетите лица и населението на 15 и повече навършени години) за община Самуил е 30%.

Причините за ниските коефициенти на икономическа активност и заетост в община Самуил са демографската криза, липсата на работни места и несъответствието между професионалната квалификация и пазара на труда, в следствие от реструктурирането на икономиката. Наблюдава се дефицит на квалифицирана работна ръка на регионално ниво (в райони намиращи се далеч от индустриални и административни центрове, планинските райони) и на подотраслово ниво (за някои професионални тенденции и професии).

Несъответствието между предлаганите и търсените квалификации е очевидно предимно в следните групи: незавършилите училище, млади хора, завършващи средно образование и тези без или с много ниско ниво на професионална квалификация. Това несъответствие се наблюдава също така в групите от хора с образование и професионални квалификации, но без стаж, както и в групата на продължително безработните. Бързо нарастват нуждите от квалифицирана работна ръка, свързани с въвеждането и използването на нови производствени технологии, информационни и комуникационни технологии. В същото време младите квалифицирани кадри предпочитат да пътуват и да работят в по-големите градове и напускат родните места.

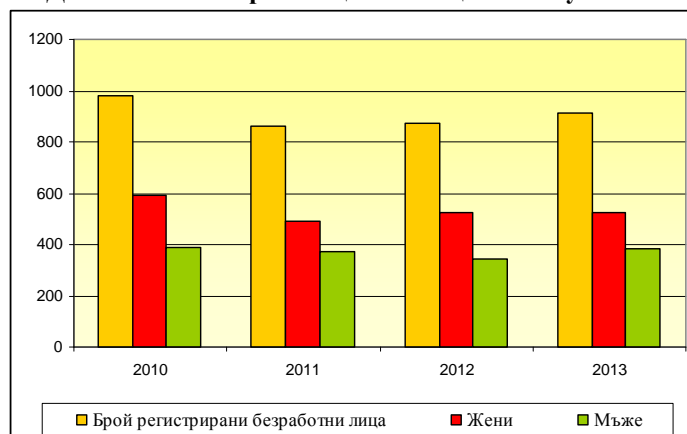
Таблица 12: Брой на безработните лица и равнище на безработица в община Самуил (2010-2013г.)

Показател	2010	2011	2012	2013
Брой регистрирани безработни лица	979	861	871	910
Жени	591	490	525	525
Мъже	388	371	346	385
Равнище на безработица (%)	27,5%	35,8%	36,2%	37,8%

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ – Исперих

Равнището на безработица в община Самуил е сравнително високо за целия анализиран период, през 2013 г. е 37,8% при средни равнища за област Разград 18,1% и за страната 11,5%. По данни на Дирекция „Бюро по труда“ – Исперих за периода 2010 г. - 2013 г. безработицата в Самуил нараства с 10,3 пункта или от 27,5% през 2010 г. на 37,8% през 2013 г.

Фиг. 3: Динамика на безработицата в община Самуил 2010-2013 г.

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ – Исперих

За анализираният период броя на регистрираните безработни в общината е най-малък през 2010 г. – 861 лица. През 2013 г. по официални данни безработните са 910. За целият период безработните жени са повече от мъжете. Относителният им дял през 2013 г. е 57,5% или 525 безработни жени. (Таблица 12 и Фиг.3)

По данни от Дирекция “Бюро по труда” – Исперих към 30.06.2013 г. на територията на община Самуил са регистрирани 888 безработни лица или с 22 по-малко, спрямо 31.12.2013 г., когато регистрираните безработни лица са 910.

От Таблица 13 се вижда, че най-много са регистрираните безработни лица от с. Владимировци - 176, а най малко съответно от с. Кара Михал – 3 лица.

Таблица 13: Регистрирани безработни лица в община Самуил по населени места към 30.06.2013 г.

Населени места	Брой регистрирани безработни лица към 30.06.2013 г.
с. Богданци	68
с. Богомилци	35
с. Владимировци	176
с. Голям извор	65
с. Голяма вода	36
с. Желязковец	73
с. Здравец	41
с. Кара Михал	3
с. Кривица	30
с. Ножарово	85
с. Пчелина	37
с. Самуил	135
с. Хума	32
с. Хърсово	72
Община Самуил	888

Източник: Дирекция „Бюро по труда” – Исперих

През 2013 г. по-голям относителен дял във възрастовата структура на безработицата в Самуил имат лицата над 50 годишна възраст - 74% или 369 лица, а младите хора до 29 години са 132 лица и относителният им дял е 26%.

Таблица 14: Безработица в община Самуил по възрастови групи за 2010-2012 г.

Възрастови групи	2010	2011	2012	2013
- до 29 г.	153	160	135	132
- 50 – 54 г.	130	114	116	над 50 г.
- над 55 г.	272	213	248	369
Общо	555	487	499	501

Източник: Дирекция „Бюро по труда” – Исперих

През изследвания период най-голям е броят на безработните с основно, начално и по-ниско образование. През 2012 г. - 33% от безработните в община Самуил са със средно образование. Лицата с основно, начално и по-ниско образование имат еднакъв относителен дял по 33% от регистрираните безработни. С висше образование са 13 души или 1,5% от регистрираните лица в Бюрото по труда. (Таблица 15)

Таблица 15: Безработица в община Самуил по образование за 2010-2012 г.

Образование	2010	2011	2012
Висше	11	12	13
Средно	240	203	290

Основно	323	339	284
Начално и по-ниско	405	307	284
Общо	979	861	871

Източник: Дирекция „Бюро по труда” – Исперих

По данни на Дирекция „Бюро по труда”- Исперих към 30.06.2013 г. са разкрити общо 249 нови работни места, както следва:

- 97 работни места на свободния пазар;
- 152 места по програми за заетост, от тях:
  - 43 по ОП “Развитие на човешките ресурси”;
  - 101 места по НП ”От социални помощи към осигуряване на заетост” и
  - 8 по НП “Асистенти за хора с увреждания”.

Към 30.06.2013 г. на работа са постъпили 197 безработни лица, от които:

- 121 са жени;
- 76 лица са мъже.

В заетост са включени 35 младежи до 29 години.

Продължително безработните лица към 30.06.2013 г. са 463:

- по притежавана квалификация от тях:
  - 117 са с работническа професия;
  - 10 са специалисти;
  - 336 са без специалност и професия.
- по образователно равнище от регистрираните дълготрайно безработни лица:
  - 3 са с висше образование;
  - 139 са със средно образование;
  - 149 са с основно образование;
  - 172 са с начално и по ниско образование.

Новоразкритите работни места в общината и прилежащите и населени места към 30.06.2013 г. са 48.

Включени в трудовия процес от уязвимите социални групи към 30.06.2013 г. са 7 безработни лица с намалена трудоспособност.

По данни за регистрираните в Дирекция бюро по труда лица към 30.06.2013 г. в заетост са включени 55 лица, самоопределящи се като от ромски произход.

Възможностите за намиране на работа в община Самуил са ограничени. Частният сектор наема много малък брой от свободната работна ръка и основно заетост се осигурява чрез различните национални програми. В публичния сектор има липса на свободни работни места и там възможностите са изключително ограничени по отношение предлагането на работа. В последните години общината участва в национални програми и мерки, целящи под различна форма ограничаване на безработицата и осигуряване на заетост и доходи за населението.

1.5.3. Образование

Училищната структура и мрежа в община Самуил е съобразена с действащите законови и подзаконови документи и нормативи и с местните, държавни и европейски стратегии за развитие на образованието.

През последните седем години е в ход оптимизация на училищната мрежа, като през 2006 г. в състава ѝ са влизали: 1 Средно общообразователно училище, 3 Общообразователни училища, 1 Начално училище, с общ брой ученици – 795, и 8 детски градини и 1 филиал с общ брой деца - 223. През месец януари 2007 г. е закрито Начално училище „Г. С. Раковски”, през месец август 2010 е закрит филиал на детска градина с. Богомилци. За периода от 2006 г. до 2014 г. е видно, че броят на учениците е намалял със 198, като броят на децата, посещаващи детски градини се задържа относително постоянен.

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Училища

На територията на Община Самуил през учебната 2013/ 2014 г. функционират 4 училища с общ брой на ученици – 597, в т. ч. три ОУ и едно СОУ, от които 3 са средищни училища:

- СОУ „Св. Св. Кирил и Методий” - с. Самуил, средищно училище;
- ОУ „Христо Ботев” - с. Владимировци, средищно училище;
- ОУ ”Св. Паисий Хилендарски” - с. Хърсово, средищно училище;
- ОУ ”Св.Климент Охридски” - с. Желязковец.

Таблица 16: Училищна структура в община Самуил 2013/2014 г. (брой)

Училище	Капацитет	Ученици	Паралелки	Педагогически персонал	Непедагогически персонал
СОУ “Св. Св. Кирил и Методий”, с. Самуил	550	315	15	29.5	13
ОУ “Христо Ботев”, с. Владимировци	400	144	9	18	6.5
ОУ “Св. Паисий Хилендарски”, с. Хърсово	182	76	4	8	2.75
ОУ “Св. Климент Охридски”, с. Желязковец	150	62	4	6	2.5
Общо за Общината:	1282	597	32	61.5	24.75

Източник: Община Самуил

През учебната 2013/2014 г. учениците в учебните заведения на община Самуил са 597, разпределени в 32 паралелки. По данни от общината средно броят на учениците в една паралелка е 17, по 3 в основните училища и 21,2 в средно образователното училище.

Педагогическият персонал в Самуил през учебната 2013/2014 г. е 61,5 бройки, а непедагогическия персонал съответно 24,75 бройки.

СОУ “Св. Св. Кирил и Методий”, с. Самуил е средно общообразователно училище на територията на общината в което се обучават ученици от – I до XII клас, от четиринадесетте населени места на общината.

Сградният фонд на СОУ „Св.Св.Кирил и Методий” – с. Самуил притежава високи архитектурно технологични екстериорни и интериорни показатели, които го обуславят като съвременна образователна институция.

През 2011 г. е приключил проект “Ремонт, внедряване на мерки за енергийна ефективност” на СОУ “Св.Св.Кирил и Методий” с. Самуил, с подкрепата на устойчивото развитие на Община Самуил по ОПРР.

Основният учебен корпус и прилежащите му помещения са изцяло ремонтирани: пълна топлоизолация, покривна хидроизолация, частично подменена и осъвременена локална отоплителна инсталация, действаща модерно оборудвана училищна кухня, складови помещения и зала за хранене, новооборудвани две компютърни зали с 20 персонални терминални работни места. Възстановени са бани и сервизни помещения в спортната зала, които отговарят на санитарно-хигиенните норми.

Таблица 17: Брой компютърни зали и компютри в училищата, в община Самуил

Училища	Брой зали	Брой компютри	Администратори
СОУ „Св. Св.Кирил и Методий с. Самуил	2	33 +3 сървър	6 +1 лаптоп
ОУ „Христо Ботев” с. Владимировци	2	18 +1 сървър	3 +1 лаптоп
ОУ „Св. П. Хилендарски” с. Хърсово	1	11	1+2 лаптоп
ОУ „Кл. Охридски” с. Желязковец	1	7 +1 сървър	1+1 лаптоп
Общо за Общината:	6	69 +4 сървъра	11+5 лаптопи

Източник: Община Самуил

Училищният спортен комплекс в значителна степен е с подобрени осъвременени показатели - най-вече физкултурен салон. Училищният комплекс поддържа високи нива на здравно – хигиенни, топлинни и осветителни норми, благоприятстващи и стимулиращи подрастващите. Създадена е благоприятстваща естетическа среда.

Училищата в община Самуил разполагат с 6 компютърни зали, 69 компютъра + 4 сървър и 11 администратор + 5 лаптопа.

Основен проблем през последните години в общината е пълняемостта на групите и паралелките, тъй като обикновено броят на учениците е толкова, колкото да съществува по една самостоятелна паралелка от I до VIII клас, най-често с минимален брой ученици по Наредба №7/2000 г. на МОН. Като цяло сериозен проблем през последните години са основните училища в селата: Желязковец и Хърсово /с под 100 ученика/. В тях обучението се осъществява в смесени паралелки. Качеството на образование в тези смесени паралелки се понижава и понякога учениците излизат неконкурентоспособни на национални изпити и конкурси, въпреки усилията на учителите. Трудно покриват и високите критерии на държавно образователните изисквания.

Слабата грамотност, липсата на подкрепяща среда за децата от страна на родителите им, води до тяхното изоставане в училище и в не малко случаи и до приключване на училищната им заетост в ранна възраст. Изключително неблагоприятно въздействие върху бъдещото развитие оказват и увеличаването на неграмотността и влошаването на образователната структура сред младите хора до 25 години.

В някои от населените места на община Самуил все още не се предоставя интернет услуга, което е свързано с непознаване на компютъра, като средства за достъп до “неограничена” информация и като възможност за обогатяване на знанията, опознаване на света и развиване на културата от подрастващите.

В извънкласните кръжочни форми и клубове по интереси в СОУ “Св. Св. Кирил и Методий”, ОУ “Христо Ботев” и “Св. Паисий Хилендарски” са включени 201 деца. В ОУ “Св. Климент Охридски”, поради малкия брой ученици /62 – слети паралелки/ и недостатъчния бюджет няма възможност за извънкласни форми и полуинтернатни групи.

Превантивната работа сред подрастващите се извършва чрез МКБППМН и училищни комисии за превенция на противообществените прояви. На територията на общината не са констатирани случаи на проституция, сексуално насилие, употреба на наркотици и др. упойващи вещества.

Детски градини

Община Самуил разполага с осем детски заведения, от които едно обединено детско заведение с два филиала и една целодневна детска градина с 4 филиала:

- ОДЗ “Кокиче” – с. Самуил
  - Филиал “Осми март” – с. Желязковец
  - Филиал “Първи юни” – с. Хърсово
- ЦДГ “Радост” – с. Владимировци
  - Филиал “Бъдеще” – с. Ножарово
  - Филиал “Здравец” – с. Здравец
  - Филиал “Детелина” – с. Богданци
  - Филиал “Детска радост” – с. Голяма вода

Капацитета на детските заведения в община Самуил е 260 деца.

През учебната 2013/2014 г. децата в детските градини в общината са 230, разпределени в 13 групи, като в яслената група за 2 годишни в ОДЗ “Кокиче” – с. Самуил има 14 деца.

Таблица 18: Детски заведения в община Самуил 2013/2014 г. (брой)

Детско заведение	Капацитет	Брой деца	Брой 2 годишни деца в яслената група	Брой групи
ОДЗ “Кокиче”, с. Самуил	64	86	14	5
Филиал “Осми март”, с. Желязковец	24	24	-	1
Филиал “Първи юни”, с. Хърсово	20	23	-	1
ЦДГ “Радост”, с. Владимировци	40	37	-	2
Филиал “Бъдеще”, с. Ножарово	40	14	-	1
Филиал “Детелина”, с. Здравец	25	17	-	1
Филиал “Детелина”, с. Богданци	27	17	-	1
Филиал “Детска радост”, с. Голяма вода	20	12	-	1
Общо в Общината:	260	230	14	13

Източник: Община Самуил

Педагогическият персонал в детските заведения в община Самуил е 24,5 бройки, а непедagogическия 26,5 бройки или общо щатната численост на персонала е 51 бройки.

Таблица 19: Педагогически и непедagogически персонал в детските заведения в община Самуил (брой)

Детско заведение	Педагогически персонал	Непедagogически персонал	Щатна численост
ОДЗ “Кокиче”, с. Самуил	9	10	19
Филиал “Осми март”, с. Желязковец	2	2	4
Филиал “Първи юни”, с. Хърсово	2	2	4
ЦДГ “Радост”, с. Владимировци	4	4	8
Филиал “Бъдеще”, с. Ножарово	2	2	4
Филиал “Здравец”, с. Здравец	2	2.5	4.5
Филиал “Детелина”, с. Богданци	2	2	4
Филиал “Детска радост”, с. Голяма вода	1.5	2	3.5
Общо в Общината:	24,5	26,5	51

Източник: Община Самуил

Основния проблем в детските заведения е малкия брой деца в групите по селата, където приемът се осъществява от 2.5 до 6 год. Единствено в ОДЗ “Кокиче” - с. Самуил и ЦДГ “Радост” - с. Владимировци 6 годишните деца в подготвителни групи една година преди постъпване в първи клас се обучават в самостоятелни групи. В другите детски градини децата се обучават в смесени групи, това поставя децата в неравнопоставеност с тези от града. В селата където няма детски градини обхващането на децата в ДГ се осъществява с ученически транспорт, който също е недостатъчен. Извозват се децата до най – близката детска градина от селата: Голям извор, Хърсово, Кривица, Богомилци, Хума и Пчелина.

Сградите на всички детски градини в община Самуил са санирани, но имат нужда от детски площадки за игра.

1.5.4. Здравеопазване

В община Самуил здравната мрежа е представена предимно от извънболнична помощ. Няма регистрирани МБАЛ, ДКЦ и МЦ. Здравното и медицинско обслужване на

населението в общината се осъществява главно от “МБАЛ „Св. Иван Рилски – Разград” и “МБАЛ – Исперих” ЕООД.

Населението в община Самуил се обслужва от два здравни района, условно разпределени по следния начин:

- Здравен район Разград – тук са включени селата: Самуил, Желязковец, Хума, Кривица, Богомилци;
- Здравен район Исперих, в него са включени селата: Ножарово, Пчелина, Хърсово, Кара Михал, Здравец, Голяма вода, Голям извор, Владимировци и Богданци.

На територията на община Самуил има 2 индивидуални практики за извънболнична помощ в селата Самуил и Хърсово.

В общината към месец декември 2012 г. има 2 лекарски практики по дентална медицина, както следва:

- 1 практика с център с. Самуил обслужва с. Самуил, с. Кривица, с. Богомилци, с. Хума, с. Желязковец, с. Хърсово, с. Голям извор, с. Голяма вода и с. Кара Михал;
- 1 практика с център с. Владимировци обслужва с. Владимировци, с. Богданци, с. Ножарово, с. Здравец и с. Пчелина;

Броят на диспансеризираните болни в Община Самуил е 692 души, а лицата с увреждания са над 800. Здравно неосигурените лица в общината са над 40% от населението.

Като най-голям е броят на здравно неосигурените лица са в селата: Желязковец, Хърсово и Голям извор. Степента на риск, на който са изложени тези семейства е много голям, защото както показват и представените данни, преобладаващата част от тях са безработни, лица с ниско ниво на образование и липса на мотивация и желание за повишаването му, такива, живеещи в лоши жилищни условия, тежко материално състояние, определящо невъзможността за избор на личен лекар, оказващи пряко влияние върху развитието на детето. Липсва наблюдение върху здравното състояние на самите родители, което предполага наличието на заболявания, вследствие на които родителите са обречени на безработица.

Бременните жени от тези уязвими групи не ходят редовно на женска консултация, след това не водят децата си на детска консултация и респективно не ги имунизират редовно. Това е една от причините за честото боледуване на децата им.

Към училищата и детските градини са назначени 6 души медицински персонал. Въвеждането им в учебните и детските заведения е с полезен ефект за следене на развитието им, отразяване в личните им картони и изпращане на ранна диагностика при забелязване на болестни състояния:

- Медицински кабинет към СОУ ”Св.Св.Кирил и Методий”, с. Самуил – Назначен медицински фелдшер;
- Медицински кабинет към ОУ ”Христо Ботев” с. Владимировци и ЦДГ „Радост” с. Владимировци, назначени – 1 медицински фелдшер и 1 медицинска сестра;
- Медицински кабинет към ОДЗ „Кокиче” с. Самуил, назначена –1 медицинска сестра;
- Медицински кабинет към ОУ „Св.Климент Охридски” и филиал ЦДГ „Осми март” с. Желязковец, назначена -1 медицинска сестра;
- Медицински кабинет към филиал ЦДГ „Бъдеще” с.Ножарово, назначена - 1 медицинска сестра и обслужва филиали: ЦДГ „Детелина” с. Богданци и ЦДГ „Детелина” с. Здравец;
- Медицински кабинет към ОУ „Св.Паисий Хилендарски” и филиал ЦДГ „Първи юни” с. Хърсово, назначена- 1 медицинска сестра и обслужва филиал ЦДГ „Детска радост” с. Голяма вода;

Най – често срещаните болести в община Самуил са така наречените социално - значими заболявания: сърдечносъдови заболявания /хипертонична болест, исхемична болест на сърцето, мозъчен инсулт/, захарен диабет, хронични болести на дихателната

система и неврологични и психичните заболявания. Водеща роля за възникването им имат възрастта, условията на средата и начинът на живот: тютнопушенето, нервно пренапрежение, злоупотреба с алкохол, прехранване, намалена двигателна активност и други. Социално-значимите заболявания имат най-голям дял от общата заболеваемост, временна нетрудоспособност и инвалидността. Представителите на уязвимите групи се сблъскват с повече трудности при профилактиката и ранното диагностициране на често срещаните заболявания, като сърдечно – съдовите, онкологични и белодробни.

На територията на община Самуил има само една аптека в с. Самуил, което затруднява населението при снабдяване с лекарства и медикаменти.

Общината има нужда от една линейка, понеже използва услугите на ЦСМП – Разград, но линейките идват много бавно.

В общината е необходимо медицинско оборудване за медицинските кабинети в училищата, детските градини, здравните служби, има недостиг и на медицински кадри: лекари и медицински сестри за обслужването на населението и потребителите на социални услуги.

Реформите в здравеопазването са предизвикателство пред всички здравни работници да се справят с изискванията за планиране и възможностите за управление на дейностите им, за да отговорят на нуждите и потребностите на населението на община Самуил от здравна помощ и медицински услуги.

1.5.5. Социални дейности, услуги и социално включване

В община Самуил има много добре развити социални дейности и се предоставят широк спектър от социални услуги. В цялостната политика на общината е заложено приоритетно място за развитие на социалните услуги и интеграция на уязвимите групи.

Социалните услуги са от голямо значение за преодоляване на социалната изолация. Тази група услуги и по-специално, услугите в общността, имат принос към всички области на интеграция на хората в неравностойно положение – заетост, образование, премахване на дискриминацията, здравеопазване и др. По своето естество, социалните услуги са дейности, които подкрепят и разширяват възможностите на хората да водят самостоятелен начин на живот и се осъществяват в специализирани институции и в общността. Тенденциите във възрастовата структура на населението предполагат предоставянето на адекватни социални услуги и на възрастното население. Предвиждат се услуги, които да обхващат всички категории възрастни хора и хора с увреждания и да предлагат адекватен отговор на техните потребности. Разкриване на различни модели превантивни социални услуги с ранна степен на интервенция е неизменна потребност, която цели предотвратяване зависимостта на възрастните хора и тяхната социална изолация.

Таблица 20: Социални услуги в община Самуил

Социална услуга	Капацитет
Център за обществена подкрепа, с. Самуил	20
Център за социална рехабилитация и интеграция, с. Владимировци	30
Защитено жилище, с. Богомилци	15
Защитено жилище, с. Самуил	14
Защитено жилище, с. Кривица	8
Център за настаняване от семеен тип за хора с физически увреждания, с. Хърсово	15
Център за настаняване от семеен тип за възрастни хора с умствена изостаналост, с. Пчелина	15
Дом за възрастни хора с умствена изостаналост, с. Самуил	86
Общо за общината:	203

Източник: “Областна стратегия за развитие на Област Разград 2014-2020 г.”

От Таблица 20 се виждат функциониращите социални структури на територията на община Самуил.

Социални услуги в специализираните институции

Те се предоставят след изчерпване на възможностите за извършване на услуги в общността. Хората, които искат да ползват услугите, предоставяни в социалните институции трябва да отговарят на определени критерии и условия, които се различават в зависимост от вида на институцията.

➤ **Дом за възрастни хора с умствена изостаналост**, с. Самуил, ул. „Любен Каравелов” № 4, община Самуил, област Разград е с капацитет 86 потребители.

Домът за възрастни хора с умствена изостаналост - село Самуил, функционира и предлага услуги в общинския център от 1964 г., когато е бил с капацитет от 50 души под наименованието Дом за душевно болни лица. След промени в наименованието и капацитета по изискванията на нормативната база, от месец Август 2013 г., Дом за възрастни хора с умствена изостаналост функционира с капацитет от 86 места за жени и мъже - специализирана институция с делегирани от държавата дейности за предоставяне на услуги след изчерпване на възможностите за извършването им в общността и 51 души численост на персонала. Институцията се намира в парковата зона на село Самуил, разположена сред дванадесет декара многогодишни дъбови дървета, които през лятото осигуряват приятна прохлада, а през зимата, картини с неповторима красота, и преди всичко, здравословен климат и обстановка, предразполагаща отдих и спокойствие. Домът е разположен в рамките на общинския център и има автобусна връзка с областния град Разград, а чрез железопътния транспорт с цялата страна, което благоприятства връзката на всеки един от потребители с неговите близки, роднини или приятели. Налице са възможности за контакти с хората от общността, което е така необходимо и първостепенно в социалното функциониране на личността. Нейното идентифициране и самоопределяне.

Целева група – бенефициенти на услугата са лица с интелектуална недостатъчност /отразено в Експертно решение на ТЕЛК като Олигофрения или Умствена изостаналост/, навършили пълнолетие, при които е изчерпана възможността за извършването им в семейната среда или друг вид социална превенция, предлагана в общността.

Материална база: Сградният фонд е съставен от женски и мъжки сектор, като първият е на три етажа. Помещенията на мъжете са разположени на един етаж в отделна сграда. На първия, втория и третия етаж в женски сектор са разположени стаите на потребителите, като на първия етаж са настанени, тези с напреднала възраст, с цел по – лесна комуникация на персонала с тях и възможност за излизане или извеждане с инвалидни колички, за което е изградена специална рампа. В стаите има легла, индивидуални шкафчета, гардероби за лични дрехи и телевизор. Подът е с ламинат. Във всяка стая е наличен санитарен възел. Обзавеждането на стаите е съобразено с индивидуалните потребности и личното желание на потребителите, така че, да стане уютна среда за живеене, близка до домашната. Гардеробната площ, осигурява възможности за разполагане с личните дрехи и тяхното правилно съхранение. Санитарният възел, включва комбинирана баня и тоалетна, която се използва индивидуално при осигуряването и поддържането личната хигиена. Дневните стаи са обзаведени и осигуряват възможност за провеждането на социални и трудово терапевтични дейности с потребителите. На сутерена на основната сграда се намира кухненски блок със столова и баня на потребителите. Пералното помещение и парното се намират в отделна сграда. Към пералнята е обособен простир за дрехи. На първи етаж има и Медицински блок с манипулационна, стая на лекар, стая на старша медицинска сестра и почивна стая.

ДВХУИ предоставя следните услуги: почистване на спалните помещения, подпомагане при извършване на личния тоалет, хранене, пране на дрехи, изкърпване,

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

гладене, фризьор и/или бръснар, осигуряване на съдействие за получаване на здравни грижи и здравна профилактика, организиране на културни и спортни мероприятия и други дейности по организация на свободното време, наличие на образователни програми и достъп до информация, осъществяват ли се терапевтични и рехабилитационни дейности – средногодишен брой лица включени в тях и др.

Предоставените услуги са съобразени с изискванията за качествено и пълноценно предлагане и индивидуалните потребности и желание на потребителите. В институцията се предлагат:

- Достъпна и добре поддържана битова и околна среда и съдействие за поддържането ѝ;
- Спално помещение – съобразено с потребностите, мебелирано и оборудвано по подходящ начин съобразно установените потребности на лицето и неговия личен избор, при нужда и с улеснен достъп до него;
- Помещения за социални дейности – дневни стаи за социална работа и готварски кът;
- Помещения за хранене – столова;
- Санитарни помещения с улеснен достъп до тях;
- Осигурено отопление, осветление, снабдяване с вода и вентилация на помещенията, съобразно санитарните норми и изискванията за безопасност;
- Спазване на санитарните и хигиенните норми;
- Осигурена качествена, здравословна и питателна храна при отчитане на хранителните потребности и личния избор на потребителя;
- Осигурено съдействие за получаване на медицинска и стоматологична помощ, както и на други здравни грижи и с определен служител, отговорен за изпълнението на критериите и стандартите за здравни грижи;
- Осигурено съдействие за участие в трудотерапевтичния и рехабилитационния процес, провеждан в институцията;
- Осигурено съдействие за снабдяване с предписаните лекарства;
- Осигурено съдействие за участие в образователни програми в съответствие с възрастта и личния избор на потребителя;
- Осигурен достъп до информация и осигурена възможност на потребителя за лични контакти със семейството, приятелите и с други лица;
- Осигурена възможност на потребителя самостоятелно да организира свободното си време;
- Планиране на културни, спортни и други дейности и насърчаване за участие в тях;
- Организиране на културни дейности и екскурзии;
- Осигурен достъп до социални, юридически и други услуги, с цел защита и упражняване на правата.

Грижи за здравето. Грижата за здравето на потребителите е организирана в посменно денонощно обслужване. Поверено е в ръцете на личен лекар, фелдшер и опитен екип от медицински сестри, които са с дългогодишна практика в предоставянето на грижи на лица със затруднения. За психичното им здраве се грижат психолог и психиатър. След преценка на здравословното състояние на потребителя, екипът изготвя План за здравни грижи, в който се отразява медицинската му история и се планира необходимостта от превантивни мерки. Потребности от зъблечение, от оздравителни програми, имунизации и наблюдение. Хранене и диети. Наличие на алергии. Рехабилитационни процедури и др. Ежедневно се извършват назначенията на личния лекар или на специалистите. При необходимост от специализирано лечение, медицински специалист и санитар придружават потребителите до болнично заведение или специализираните кабинети.

Видове терапевтични дейности:

- **социални дейности и трудотерапия** - осъществява се от социални работници и трудотерапевти, посредством включване в групи. Застъпени дейности по занимателна и производствена трудотерапия в следните направления: Занимателна трудотерапия:

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

изобразителна дейност, конструктивна дейност, музикотерапия. По функционална трудотерапия: цветарство, шев и плетиво и хигиена и обществено полезен труд;

- **арттерапия** - осъществява се в груповите дейности и работа с потребителите, посредством дейности и похвати от изобразителната дейност, чрез които се цели стабилизиране на емоциите, изграждане на духовна и естетическа култура;
- **кинезитерапия** - осъществявана от кинезитерапевт, чрез активна кинезитерапия (лечебна физкултура, медицинска гимнастика и игри), трудотерапия, теренно лечение;
- **психотерапия** – осъществява се от психолог чрез индивидуална и груповата терапия, включваща работа по когнитивна, емоционалната и поведенчески сфери при развитието на лицата. Провеждат се психологически беседи по актуални теми от действителността, беседи, с цел обучения и изграждане на умения за задоволяване на потребностите от ежедневието.

Социални услуги в общността

Община Самуил активно работи за разкриване на услуги в общността, които да отговарят най – пълно на потребностите на уязвимите групи от общността. Услугите предоставени в общността имат за цел да подобрят условията за живот както на хората, които живеят изолирани по домовете си, така и на тези които ползват услуги в специализирани институции.

В изпълнение на Плана на Агенцията за социално подпомагане за реформирането на институциите, в който е включен “Дом за възрастни хора с физически увреждания” с. Хърсово, през м. юни 2011 г. е преобразуван на “Център за настаняване от семеен тип“ за лица с физически увреждания с. Хърсово.

➤ **“Център за настаняване от семеен тип“** за лица с физически увреждания с. Хърсово, ул. „Пею Яворов“ №1, община Самуил, област Разград е с капацитет 15 потребители. Числеността на персонала му е 14 щатни бройки в т. ч.: 1 - директор; 3 - медицински сестри; 1 - трудотерапевт; 1 - готвач и санитар.

Център за настаняване от семеен тип за лица с физически увреждания е нова форма на социална услуга от резидентен тип, насочена към възрастни хора с увреждания, които имат нужда от 24 часова грижа. Центъра осигурява подходящо равнище на интервенция и подкрепа, което да даде възможност на хората да постигнат максимална самостоятелност и контрол над собствения си живот. Създадена е среда за живот на потребителите близка до семейната. Организирането на живота и услугите в ЦНСТ са насочени към създаване на условия за равнопоставено участие на потребителите в живота на местната общност.

Целеви групи:

- лица изведени от специализирани институции за стари хора и възрастни хора с увреждания;
- лица, за които е на лице риск от институционална грижа;

Материалната база, едноетажна масивна сграда с приземен етаж, на първия етаж са разположени осем спални помещения обзаведени с по две легла, индивидуален гардероб, нощно шкафче и телевизор. Санитарен възел – тоалетни и баня, столова, дневна за общи занимания, стая за осамотяване и лични контакти и стая за рехабилитация. Изградени са рампи за инвалидни колички към основните входове на сградите. В двора има парк с иголистни и плодни дървета, декоративни храсти, цветни алеи и беседка за отдих .

➤ **Защитено жилище „Шанс за нов живот“**, с. Кривица, ул. „Ивайло“ № 40А е с капацитет 8 потребители. Числеността на персонала му е 5 щатни бройки: 1 - управител; 2 - социални работници и 2 - трудотерапевти.

Услугата е предоставена за управление на Сдружение с нестопанска цел "Център за социални инициативи и образователни програми", с адрес на управление с. Самуил, ул. „ Хаджи Димитър“ № 4. Защитеното жилище е открито на 03.01.2007 г., в сградите на бившето училище и детска градина, които са основно отремонтирани със средства на

обединени холандски фондации за централна и източна Европа. Разположено е в центъра на населеното място, в непосредствена близост до сградата на кметството и пощата. Позватели на услугата са пълнолетни жени и мъже с лека и средна степен на умствена изостаналост, настанени в специализирани институции.

Целева група на услугата са възрастни хора с интелектуални затруднения.

Материалната база включва, двуетажна масивна сграда със застрона площ от 410 кв.м., където са разположени три спални помещения. Същите са обзаведени с легла с матрак, гардероб и шкафчета за лични вещи. Налични са помещения за ежедневни дейности, зала за спортни дейности, кухня и столова, санитарни възли с баня и тоалетна, административни и стопански помещения. В двора е изградена спортна площадка и градина с декоративни дървета и храсти, овощни дървета, едногодишни насаждения, лехи с цветя, алеи, пътеки и тревни площи. Материалната база на защитеното жилище отговаря на съвременните изисквания за среда на живот.

Услугите, които се предоставят в защитеното жилище, целят изграждане и поддържане на социална среда, близка до семейната, в която потребителите да водят пълноценен и независим живот като част от обществото. Създават се условия за подпомагане, взаимопомощ, ефективна защита и обучение на потребителите, възможности за социалната им интеграция. Услугата спомага за оползотворяване на индивидуалните ресурси на ползвателите на услугата чрез използването на личностово ориентиран подход, предоставя възможност за трудова реализация на потребителите чрез включването им в обучителни програми и сътрудничество.

➤ **Защитено жилище,** с. Самуил, ул. Драва № 2, община Самуил, област Разград, с капацитет 14 потребители е разкрито през месец юни 2009 г. Числеността на персонала му е 9 души: 1 - управител; социални работници; трудотерапевти и медицинска сестра.

Защитеното жилище подsigуряване на защитено място за живеене, което дава възможност на група от боледуващи, загубили възможност да имат собствено жилище и подслон да подобрят качеството си на живот и да бъдат поставени в условия, близки до домашните.

Целева група на услугата са пълнолетни лица с умствена изостаналост, живели в специализирана институция или застрашени от постъпване в такава, но с реален шанс за социална интеграция. Защитеното жилище за хора с. Самуил създава междинни условия за преход между специализираната институция и обществото. То е базирано на модела “Живот в малка група” и включва четиринадесет потребителя на социалната услуга. Чрез изграждане на социална среда, близка до семейната и създаване на условия за подпомагане, взаимопомощ, обучение на хората се цели оползотворяване на личностния потенциал на лицата; изграждане на трайни социални умения и трудови навици; създаване на предпоставки за водене на пълноценен и независим живот като част от обществото. Продължителността на престоя в Защитеното жилище е съобразена с индивидуалните възможности и нужди на потребителите на услугата.

Услугите, които се предоставят в Защитеното жилище, целят изграждане и поддържане на социална среда, близка до семейната, в която потребителите да водят пълноценен и независим живот като част от обществото. Създават се условия за подпомагане, взаимопомощ, ефективна защита и обучение на потребителите, възможности за социалната им интеграция. Услугата спомага за оползотворяване на индивидуалните ресурси на ползвателите на услугата чрез използването на личностово ориентиран подход, предоставя възможност за трудова реализация на потребителите чрез включването им в обучителни програми и сътрудничество. От съществено значение чрез разкритата социална услуга в общността е постигнатото провокиране на обществен интерес към хората с ментални увреждания и техните проблеми.

Материалната база включва, двуетажна масивна сграда, в която са разположени помещенията на потребителите и административната част. На първия етаж са разположени служебните и административни помещения за персонала; кухня/столова на потребителите. На етажа се намират и кабинет за социални дейности. Зала за кинезитерапия и спорт. На първия етаж се намират и санитарни/хигиенни помещения, представляващи комбинирани бани и WC. На втория етаж са разположени пет спални помещения на потребителите, обзаведени с легла, гардероб и шкафчета за лични вещи. Санитарно/хигиенни и складови помещения. Материалната база на защитеното жилище отговаря на съвременните изисквания за среда на живот. В двора е изградена градина с лехи с цветя, алеи и пътеки и тревни площи. Теренът и сградите са собственост на Община Самуил.

➤ **Защитено жилище**, с. Богомилци, ул. „Гео Милев” №2, община Самуил, област Разград, разкрита през месец март 2011 год., с капацитет 15 потребители. Числеността на персонала му е 9 души: управител; социални работници; трудотерапевти.

Защитеното жилище предоставя социални услуги в общността за изграждане на самостоятелност при водене на независим начин на живот. Взаимопомощ и ефективна защита за възстановяване на изгубените социални умения и навици и осигуряване на пълноценен и самостоятелен начин на живот в подходяща среда, близка до семейната. Чрез социалната работа с потребителите, при прилагане на индивидуален подход, съобразени с конкретните потребности на всяко настанено лице, посредством изработване на концепция за предоставяне на услуги в краткосрочен и дългосрочен план се цели независим начин на живот. Основната цел на услугата е подобряване качеството на живот и социална интеграция на хора с умствени затруднения.

Целева група: пълнолетни жени и мъже с лека и средна степен на умствена изостаналост, настанени в специализирани институции.

Материалната база: Сградата представлява двуетажна постройка, от която се използва само първият етаж, на разположение на потребителите са: кухня – обзаведена с два броя маси за хранене, десет стола, ел. печка/фурна, кафе машина, два броя хладилници, кухненски шкафове, рафтове и стелажи за посуда, прибори за хранене, автоматична перална машина; служебни и административни помещения за персонала и потребителите: кабинет за социални дейности – обзаведена с бюра, маса, столове, етажерка и материали за организиране на социални дейности с потребителите; кабинет за трудотерапия – обзаведен с маса, столове и етажерка за трудотерапевтични дейности, тоалетни и бани за потребителите – обзаведени съгласно изискванията за функционирането им, седем спални помещения за потребителите – обзаведени съгласно съвременните изисквания за среда на живот. Обзавеждането на стаите на потребителите се състои от легла, гардероб и шкафчета за лични вещи за ежедневна хигиена, касетофони, складово помещение. Дневна стая обзаведена с ъглов диван, маса и столове, телевизионна секция и плазмен телевизор. Тоалетна и баня за потребителите. Отоплението на институцията се осъществява с парно отопление от локална парна инсталация на твърди горива /дърва и въглища/. Услугата се предоставя на 8 кв.дка. затревена площ засадена с овошки и декоративни дървета, също така разполага и с терен потгътен предварително за производство на зеленчуци като част от терапевтичния процес предоставен на бенефициентите на услугата /домати, пипер, зеле, грах, зелен фасул, картофи и други видове /.

Дейностите, предоставяни в защитеното жилище са:

- Изграждане на трайни навици и умения за подържане на личната и битовата хигиена;
- Насърчаване развитието на трудовите умения;
- Планиране на дейности за усвояване на умения за готвене и боравене с кухненско оборудване;
- Формиране на умения за правилно представяне на публични места и осигуряване на достъп до информация;

- Подпомагане и поощряване развитието на социалните контакти и комуникативните умения със семейството, приятелите и други лица;
- Организиране на свободното време, културни, спортни и други дейности и насърчаване на потребителите да участват в тях;
- Мерки за извеждане и развитие на социалните взаимоотношения;
- Запознаване с паричните средства, търговски обекти в непосредствена близост, правилно разпределяне на средствата за целия месец, самостоятелно оформяне на собствения бюджет.

➤ **Център за обществена подкрепа** се намира в с. Самуил на ул. „Хаджи Димитър” № 5, община Самуил, област Разград, разкрит през май 2011 г. с капацитет 20 потребители. В сградата където се предоставя социалната услуга са осигурени следните помещения: зала за групова работа с деца и семейства (обучения, екипни срещи), същата зала се ползва и за индивидуална работа с деца и семейства, работен офис за специалистите, кабинет на директора, кабинет на психолога и санитарно помещение.

Капацитетът на Център за обществена подкрепа е 20 потребители, при наличие на нуждаещи се хора от общността, които желаят да ползват услугите, както и насочени от други институции, специалистите работят над капацитета. Численост на персонала е 5 души, от които 1 - директор, 2-ма педагози, 1 - психолог и 1 - социален работник.

Център за обществена подкрепа – с. Самуил предлага комплекс от социални услуги и дейности за подпомагане на деца и семейства в риск с цел предотвратяване на деинституционализацията на децата и преодоляване на други рискови ситуации за развитието им, в следните направления:

- Услуги по превенция на изоставянето на деца и настаняването им в специализирани институции;
- Услуги, подпомагащи работата по реинтеграция на деца, настанени в институции;
- Подкрепа на деца, жертви на насилие и техните семейства;
- Социално-педагогическо консултиране на деца с поведенчески проблеми и техните семейства;
- Превенция на отпадането от училище. Работа с деца, отпаднали или в риск от отпадане от училище и техните семейства;
- Подкрепа и консултиране на семейства от общността.

Центърът провежда и мобилна социална работа с цел активно търсене и оказване на подкрепа на деца и семейства във високо рискови общности/жени с рискова бременност; деца на улицата; деца жертви на експлоатация; трайно отпаднали от училище деца и деца, които са в ситуация на социална изолация, както и на техните семейства/.

Целевите групи са:

Деца от 0 до 18 години в риск: жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унижително отношение или наказание в или извън семейството му; необхванати от образователната система, в риск от отпадане или отпаднали от училище и техните семейства;

Деца от 0 до 18 години и техните семейства от общността, към които са насочени дейностите по първична превенция, както и различни информационни кампании;

➤ **Център за социална рехабилитация и интеграция /ЦСРИ/, с. Владимировци, ул. „Васил Левски” № 2, разкрит през май 2011г. с капацитет на 30 потребители.** Обслужващия персонал на ЦСРИ се състои от: управител; социален работник; кинезитерапевт; педагог; трудотерапевт и шофьор. ЦСРИ разполага и със собствен превоз, с който се водят деца и лица за работа в основната сграда в с. Владимировци.

ЦСРИ предлага услуги с цел подкрепа на индивидуалното развитие, поддържане и придобиване на нови способности и самостоятелност на лица с различни вид и степен на увреждане, както и подкрепа на лица от различни рискови групи, чрез целенасочени

дейности за интеграция и превенция на социалното изключване. Услугата включва разнообразни консултативни, терапевтични и рехабилитационни дейности, насочени към създаване, поддържане и разширяване на социалните умения, както и обучение за водене на самостоятелен начин на живот.

- Консултативните дейности са насочени към кандидат-потребителите, потребителите и/или към техните близки;
- Терапевтичните дейности и обучителните практики имат за цел да развият и/или да създадат социални умения, които са нарушени или загубени;
- Рехабилитационните и интеграционните програми и дейности са насочени към възстановяване и социална интеграция.

Терапевтичните, консултативните и рехабилитационните дейности се осъществяват от специалисти, които съдействат и подкрепят потребителите и техните близки, посредством индивидуални и/или групови занимания.

Лицата ползват дейностите и програмите (индивидуални или групови) почасово – ежедневно или няколко пъти в седмицата/месеца в зависимост от индивидуалните им потребности.

Услугата се предоставя и мобилно с цел по-широко обхващане на целевите групи и предотвратяване процеса на социално изключване, чрез използване ресурсите на услугата.

Мобилната работа се предлага в случаи, когато присъствието на потребителя в центъра е невъзможно по обективни причини.

Целеви групи: Социалната услуга ЦСРИ може да се предоставя на широк кръг потребители – деца и лица в риск от социално изключване, както и техните близки:

- Деца и лица с различни видове увреждания, емоционално-поведенчески проблеми и девиантно поведение, нарушение в развитието;

В ЦСРИ с. Владимировци се предоставят подкрепящи дейности с краткосрочна и дългосрочна продължителност. Под дейности за подкрепа се разбират структурирани и целенасочени конкретни дейности, предоставяни на определено лице/дете (или група лица/деца).

Двигателна рехабилитация – измерване обема на движение на ставите; тестване на възможностите за самообслужване; двигателни упражнения и масаж; диагонали на Кабат; пасивно раздвижване и активни упражнения; упражнения с и на уреди; лечебно физкултурен комплекс. Води се от рехабилитатор.

Корекционно-възпитателна работа – свързана е с подготовка на потребителите за усвояване или възстановяване на навици / обучителни и трудови / и умения за работа, които съответстват на здравословното им състояние и образование.

Включва групови и индивидуални занимания в зала за придобиване на знания, умения и ориентира за заобикалящия свят. Самообслужване с цел придобиване на самостоятелност в ежедневието и социализация. Води се от педагог и трудотерапевт.

Терапии (дейности за развитие)

- Трудотерапия: шивачество; цветарство и градинарство; битови умения; компютърни умения и обучение в елементарни умения.

Основни дейности:

Социална рехабилитация - включва работата на всички специалисти за формиране, изграждане и създаване на навици и умения за водене на независим живот, според индивидуалните потребности и възможности на ползвателите на социалната услуга;

Социална интеграция - включва всички дейности и раздели от годишния план на ЦСРИ, целта на които е пълноценно участие на децата и лицата с увреждания в живота на общността и развитие на творческите им умения и възможности, компютърни умения, осигуряване на равни възможности за спорт, отдих и участие в културния живот:

Материална база: едноетажна масивна сграда с приземен етаж и ограден двор, като застроената площ е 192 кв.м, а цялата 692 кв.м. Осигурена е възможност за достъп на

хора с увреждания. Услугата се предоставя в надземния етаж, който е с четири стаи, коридор и санитарен възел. Центърът разполага със зала за рехабилитация, която е оборудвана с велоергометър, кростренажор, механична пътечка, сух басейн с топки и степер, и със стая за груповата работа потребители.

➤ **“Център за настаняване от семеен тип“ за лица с умствена изостаналост** с. Пчелина, ул. „Куванджилар“ № 4, община Самуил, област Разград, разкрит месец август 2013 год., с капацитет 15 потребители. Числеността на персонала му е 14 щатни бройки: директор, социален работник, медицински специалист, трудотерапевти, готвач, домакин и санитарни.

Отстои на 30 километра северно от общинския център – Самуил, далеч от градските промишлени зони.

Основната цел на предоставяните услуги в Център за настаняване от семеен тип е осигуряване качество на живот, което гарантира благосъстоянието и недопускането на социално изключване на всяко лице, чрез предоставяне на индивидуализирана грижа и подкрепа, фокусирана върху постижими резултати за потребителите на услугата.

Целеви групи: лица изведени от специализирани институции и лица, за които е налице риск от институционална грижа.

Материална база: “Център за настаняване от семеен тип“ е разположен в едноетажна масивна сграда, има осем спални помещения – от които 7 с по две легла и 1 с 1 легло за жени. Обзавеждането в тях е стандартно с индивидуални легла, общ гардероб, персонални шкафчета. Има санитарен възел с общо 6 тоалетни и бани, другите помещения използвани от настанените лица са: столова; дневна за общи занимания;

Обширен двор-парк с иглолистни дървета, цветни алеи за удобство на потребителите. Изградена е рампа за инвалидни колички от централния вход. Към основната сграда води добре оформена алея. Отопява се с локално – парно на твърдо гориво.

Дейности:

- Осигуряване на пълноценен, самостоятелен и достоен живот, при упражняване правото на избор и контрол върху собствения им живот;
- Запознаване и поддържане на личната история, етническа и културна идентичност;
- Недискриминация по пол, етническа принадлежност, здравословно състояние, възраст и пр.;
- Развитие съобразно особеностите и желанията му;
- Активно участие в обществения живот;
- Информираност и право да изразява мнение по всички въпроси, които го засягат;
- Достъп до здравеопазване;
- Отдых и културни и спортни занимания, духовно и личностно усъвършенстване;
- Специална подкрепа и грижи, способстващи за максималното развитие на потенциала на лицето;
- Живот в среда, близка до семейната.

Центърът има разработена и утвърдена програма за социална работа с потребителите, за включване в живота на общността, изразено в културни мероприятия, занимателни дейности, развлекателни, посещения на културно-исторически местности и музеи, панаири, екскурзии, честване на лични и национални празници, срещи с близки и приятели, посещения на сродни институции, лична кореспонденция и т.н.

➤ **Приемна грижа.** Към настоящия момент приемната грижа, като вид социална услуга се развива много добре на територията на община Самуил, в регистъра за приемни семейства, воден в Дирекция ”СП”- Самуил са вписани 11 семейства, като в 10 от тях са настанени 10 деца. Общо настанените деца към 31.01.2014 г. са 10 деца в 10 професионални приемни семейства.

По проект „И аз имам семейство“ към община Самуил към месец януари 2014 г. са входирани 18 подадени заявления, от които 12 одобрени и утвърдени със Заповед на Комисията по приемна грижа. Две семейства сами се отказали и две семейства са с отказ от комисията по приемна грижа. В 7 от семействата има настанени 7 деца. Общо настанените деца към 31.01.2014 г. на територията на общината: 17 деца в 17 професионални приемни семейства.

➤ Проект „Социално включване“- изградена е сграда за „Предоставяне на социални услуги за деца и техните родители“, с. Самуил, ул. „Хаджи Димитър“ №3

Цели по проекта: Превенция на рисковете от социалното изключване и намаляване на бедността сред рисковите групи. Подобряване условията на живот на децата и техните семейства в община Самуил. Интеграция на деца от уязвимите групи в образователната система. Превенция на детската заболяемост, смъртност и negliжиране в семейството, чрез здравни, образователни и рехабилитационни услуги и/ или индивидуална подкрепа за деца от уязвимите групи и техните семейства.

През 2014 год. предстои предоставяне на услуги за деца от 0 до 7-годишна възраст и техните родители.

Основните услуги за деца от 0 до 3 г. и техните родители включват:

- Формиране и развитие на родителски умения;
- Ранна интервенция на уврежданията;
- Семейно консултиране и подкрепа;
- Здравна консултация.

Основните услуги за деца от 3 до 7 г. и техните родители включват:

- Интеграция на децата в детските градини и в предучилищните групи;
- Семейно консултиране и подкрепа;
- Допълнителна подготовка за започване на училище.

Целева група на децата: деца от 0 до 7 години от уязвимите етнически групи, в частност от ромската общност; деца, чиито родители са безработни или получаващи социални помощи; деца, без личен лекар или чиито личен лекар не е педиатър; деца, чиито родители не са здравно осигурени; деца, които не посещават детска градина; деца с увреждания и здравословни проблеми; деца за които родителите не полагат достатъчни грижи.

Целева група на родителите: родители на деца от 0 до 7 години от уязвимите етнически групи, в частност от ромската общност; безработни родители или такива получаващи социални помощи; родители с три и по-вече деца; самотни родители; родители, най – вече майки в рискова възраст; родители без или с ниско образование; родители живеещи в лоши жилищни условия и бъдещи родители от уязвими групи на територията на община Самуил, както и останалата част от населението, нуждаещо се от заложените социални услуги по проекта.

В община Самуил предстои откриване на Център за възрастни хора, в сградата на бивше училище в с. Хума и разкриване на услугата Социален патронаж.

Всички социални структури и услуги в общината се нуждаят от личен транспорт.

1.5.6. Култура и културни дейности

Читалища

Основни културни средища в общината са 14-те читалища, регистрирани съгласно ЗНЧ. В дейността им се включва библиотечно дело, любителско творчество, културна и кръжочна дейност, организиране на обществени прояви.

Таблица 21: Читалища в община Самуил

№	Наименование на читалище	Капацитет на читалището / брой места/
1.	Читалище “ Христо Ботев -1925г.” – с. Самуил	150
2	Читалище “Паметник -1872г.” – с. Хърсово	150
3	Читалище “Никола Йонков Вапцаров -1930г. ” – с. Здравец	150
4	Читалище “Свобода -1919г.” – с. Голяма вода	100
5	Читалище “ Иван Вазов -1918г.“ – с. Владимировци	300
6	Читалище “Отец Паисий-1937г. “ – с. Желязковец	100
7	Читалище “Напредък-1896 “ – с. Голям извор	300
8	Читалище “Просвета-1924г. “ – с. Богданци	110
9	Читалище “Васил Левски -1937г.“ – с. Богомилци	300
10	Читалище “Развитие1903г. “ – с. Кривица	110
11	Читалище “ д-р Петър Берон -1929г.“ – с. Пчелина	20 на библиотеката
12	Читалище “Васил Левски -1945г.“ – с. Хума	300
13	Читалище “Христо Ботев-1921г. “ – с. Кара Михал	110
14	Читалище „Бъдещност -1930г.” – с. Ножарово	

Източник:Община Самуил

Значението на читалищата е голямо и те са единствената материална база в населените места, където могат да се провеждат не само концертни изяви, но и различни събирания на местната общност. Читалищата са естествен притегателен център, средища за общуване и социални контакти на жителите в населените места на общината.

Библиотечната дейност е добре развита всички читалищата в общината разполагат с библиотеки. Те са единствените обществени сгради в селата, в които се извършват културни мероприятия и са запазили културно-просветната си значимост. В тях творят различни самодейни състави – танцови и музикални ансамбли, групи за автентичен фолклор, певчески групи, школи по класически и модерни танци, по изобразителни и приложни изкуства. Ежегодно се приема годишна програма за развитие на читалищата на територията на общината.

Първото читалище е основано в края на 1872 г. в с. Хърсово. За първи път театрално представление - "Многострадална Геновева" е организирано през 1873 г. в една от стаите на класното училище.

По проект „Българските библиотеки – място за достъп до информация и комуникация за всеки” в читалищата, НЧ ”Христо Ботев - 1925г.”- с. Самуил и НЧ ”Иван Вазов – 1918 г.” с. Владимировци са оборудвани компютърни кабинети и се предоставят интернет услуги на населението в селата.

Самодейни танцови и певчески групи от деца към две читалища, в с. Ножарово и с. Владимировци.

До 2011 г. към читалище с. Голям извор е функционирала ромска самодейна певческа и танцова група.

С осигурените средства в размер на 1 091 808 лв. по Мярка-321” Основни услуги за населението и икономиката в селските райони от Програма за Развитие на селски райони за периода 2007-2013 г, Проект „Подобряване на съществуващи центрове за предоставяне на културни услуги за населението на територията на общината” е извършен основен ремонт на НЧ ”Паметник -1872 г.” - с. Хърсово, НЧ ”Христо Ботев -1925 г.” - с. Самуил и НЧ ”Иван Вазов-1918г.” с. Владимировци. Предвижда се поетапен ремонт на читалищни сгради в общината, което може да постигне както със средства от проекти за дофинансиране на читалищата към Министерство на културата, общинския бюджет, така и чрез осигуряване на допълнително финансиране с проекти по предвидените мерки в Оперативните програми на ЕС, модернизирани и осъвременяване на културните дейности в читалищата на община Самуил.

На територията на общината се празнуват заедно, както българските празници така и на всички етнически групи.

Сградите на читалищата в селата: Владимировци, Самуил и Хърсово са ремонтирани, но сградите на останалите читалища в общината се нуждаят от ремонт.

Като община с приоритетно място за развитие на социалните услуги и интеграция на уязвимите групи на 5 май честват Международния ден на хората с увреждания в селата: Кривица, Богомилци, Самуил, Хърсово, Владимировци и Пчелина, като организатори на събитието са управителите на социалните услуги, кметове по населени места и общинската администрация.

Населението на община Самуил отбелязва всички национални християнски и мюсюлмански празници, които ежегодно се публикуват в културния календар на общината.

Религиозни храмове

Община Самуил разполага с религиозни храмове във всички населени места.

Към октомври 2013 г. по мярка 321 в община Самуил са подписани договори за финансиране на реставрацията на храмовете в с. Голям Извор, с. Желязковец и с. Хърсово. Между 2007 и 2011 г. в община Самуил са ремонтирани 2 молитвени храма (джамии) на стойност 160 739 лв.

На територията на община Самуил действат 5 православни храма и 11 джамии, съответно както следва:

- с. Самуил:
  - Църква, ул. „Драва” № 1;
  - Джамия, ул. „Плиска” № 2 .
- с. Богомилци:
  - Джамия, ул. „Морава” № 1.
- с. Богданци:
  - Църква, ул. „Г. Вашингтон” №1;
  - Джамия, ул. „Кокиче” № 1.
- с. Хума:
  - Джамия, ул. „Гео Милев” № 6.
- с. Кривица:
  - Джамия, ул. „Ивайло” № 68.
- с. Пчелина:
  - Джамия, ул. „Куванджилар” № 31.
- с. Ножарово:
  - Джамия, ул. „Христо Смирненски” № 25.
- с. Владимировци:
  - Джамия, ул. „Паламарска” № 9.
- с. Здравец:
  - Джамия, ул. „Рила” № 27.
- с. Голяма вода:
  - Джамия, ул. „Царевец” № 16.
- с. Желязковец:
  - Църква, ул. „Тракия” №18;
  - Джамия, ул. „Омуртаг” № 2А.
- с. Голям извор:
  - Църква, ул. „Васил Левски” № 89.
- с. Хърсово:
  - Църква, ул. „Александър Стамболийски” № 30.

В община Самуил са ремонтирани джамиите в селата: Самуил, Ножарово, Голяма вода, Богданци, Владимировци, Хума и Кривица.

По проекти предстои основен ремонт, реконструкция и реставрация на църквите в селата: Желязковец, Богданци, Хърсово и Голям извор.

1.5.7. Младежки дейности и спорт

Стимулирането на спортните прояви и мероприятията по физическо развитие на младите хора е приоритетна задача за ръководство на Община Самуил.

Общината разполага със спортен комплекс с обща площ 46 340 кв. м и застроена площ 75 кв. м, включващ зала за фитнес, съблекални, административна сграда. Комплексът включва и стадион, тенис-корт, футболно игрище, писта. Спортният комплекс е общинска собственост. В момента комплексът се използва предимно от футболен клуб "Локомотив"- Самуил. Състоянието на материалната база е незадоволително и се нуждае от ремонт и обновяване.

На територията на общината са построени още три футболни игрища (стадиона) в:

- с. Владимировци с капацитет 200 бр. седящи места;
- с. Богданци с капацитет 100 бр. седящи места;
- с. Ножарово.

Под патронажа на общината се организират и провеждат ежегодни спортни ученически състезания и прояви.

В областта на спорта общинската политика е насочена към съхранение и развитие на дейността на трите спортни клуба: ФК "Локомотив", ФК "Вихър" и един клуб по борба – СКБ "Шампиони". Футболните клубове в двете села развиват дейността си в населените места, т.е Самуил и Владимировци, имат редовни участия във области и общински футболни състезания.

Спортният клуб по борба "Шампиони"- Самуил развива дейността си в Борцова зала в сградата на СОУ "Св.Св. Кирил и Методий"- с. Самуил. Борците обучени от спортния клуб взимат участия в областни, национални и републикански първенства и турнири, като има и класирали се на първите места.

В училищата учениците са обхванати по учебен план в различни занимания по физическо възпитание, като в някои училища има и спортни клубове. Във всички училища съществуват физкултурни салони.

Спортният комплекс и всички стадиони в общината се нуждаят от ремонт.

1.6. Икономическо развитие

1.6.1. Състояние на местната икономика, тенденции, конкурентоспособност и предприемачество

Структуроопределящи отрасли за местната икономика са селското стопанство, хранително-вкусовата промишленост и производство на превозни средства (вагони) като водещо значение има селското стопанство. Неговата структура на производство и специализация определят характера на цялата територия и облика на населените места.

Най-голям относителен дял в местната икономика през 2012 г. имат предприятията, работещи в областта на търговията – 43 броя или 50% от всички фирми в общината.

В сектор „Селско стопанство” развиват дейност 20% от фирмите, 8 броя или 9% от фирмите се занимават с преработваща промишленост, 5 фирми работят в областта на хотелиерство и рестърството и само 3 предприятия се занимават с транспорт.

Таблица 22: Брой предприятия (без финансовите) в община Самуил за периода 2007-2012 г.

Показатели	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Селско, горско и рибно стопанство	11	17	16	16	15	17
Преработваща промишленост	11	8	12	11	9	8
Строителство	.. ⁵	4	3	4	..	..

⁵ Данните са конфиденциални

Общински план за развитие на община Самуил 2014 – 2020 г.

Търговия, ремонт на автомобили е мотоциклети	44	50	44	48	47	43
Транспорт, складиране и пощи	..	..	..	4	3	3
Хотелиерство и ресторантьорство	9	6	6	6	5	5
Операции с недвижими имоти	..	..	3	4	4	..
Хуманно здравеопазване и социална работа	3	..	3	..	..	..
Други дейности	..	..	..	3	3	..
Общо за общината:	85	92	96	99	92	86

Източник: Териториално статистическо бюро – Разград

Броят на предприятията в Самуил за анализирания период се запазва относително постоянен. Това е доказателство за наличие на икономическа активност и предприемачество сред местното население. За анализирания период в селското стопанство са регистрирани 6 нови предприятия. Броят на предприятията в сектора на преработващата промишленост за анализирания период намалява с 3 предприятия. В сферата на търговията, икономическите единици се запазват с относително постоянен брой. (Таблица 22)

Таблица 23: Предприятия (без финансовите) според броя на заетите в община Самуил за периода 2007-2012 г.

Показатели	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Микро до 9 заети	79	87	90	93	87	81
Малки от 10 до 49	..	..	..	..	..	..
Средни от 50 до 249	..	..	..	..	..	..
Общо за общината:	85	92	96	99	92	86

Източник: Териториално статистическо бюро – Разград

В община Самуил, 94% от предприятията са микро – с до 9 заети лица. За анализирания период микро предприятията променят броят си колебливо до 2010 г. се увеличават, а през 2011 г. намаляват и през 2012 г. са 81, или с две по-малко, спрямо 2007 г. когато са 79. Малките предприятия и средни предприятия в общината за анализирания период са с конфиденциални данни. (Таблица 23)

Таблица 24: Основни икономически показатели на нефинансовите предприятия в община Самуил за периода 2010-2012 г. (хил. лева)

Произведена продукция			Приходи от дейността			Нетни приходи от продажби			Разходи за дейността		
2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
30 189	30 664	37 276	33 798	37 050	44 497	23 938	32 916	38 676	29847	31678	39016

Източник: Териториално статистическо бюро – Разград

През 2012 г. произведената продукция в предприятията от община Самуил се увеличава значително спрямо 2010 г. със 7 087 хил. лева. Приходите от дейността на предприятията в общината бележат значителен ръст и през 2012 г. са с 10 699 хил. лева повече спрямо 2010 г. Нетните приходи от продажби също се увеличават с 14 738 хил. лева през 2012 спрямо 2010 г. и достигат 38 676. Разходите за дейността през 2012 г. са 39 016 хил. лева, което е с 9 169 хил. лева повече спрямо 2010. (Таблица 24)

Таблица 25: Печалба, загуба, заети и наети лица в нефинансовите предприятия в община Самуил за периода 2010-2012 г.

Печалба (хил. лева)			Загуба (хил. лева)			Заети лица (брой)			Наети лица (брой)		
2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
3711	4933	5189	106	73	285	607	604	627	527	523	556

Източник: Териториално статистическо бюро – Разград

Печалбите на местните фирми бележат ръст през 2012 г. спрямо 2010 г. от 1 478 хил. лева, а загубите нарастват със 179 хил. лева. През 2012 г. печалбите в предприятията на община Самуил нарастват до 5189 хил. лева, а генерираните загуби са в размер на 285 хил. лева. Броят на наетите по трудово и служебно правоотношение лица в общината през 2012 г. е с 29 души повече спрямо 2010 г., но през 2011 г. намалява до 523 човека. Броят на заетите лица следва същата тенденция – ръст през 2012 и намаляване през 2011 г. до 604 човека. (Таблица 25)

Таблица 26: Равнище на средната работна заплата в община Самуил за периода 2009-2011г.(лева)

Показатели	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Самуил	6210	6483	6185
България	7309	7777	8230

Източник: Национален статистически институт

Средната годишна работна заплата в община Самуил нараства от 6 210 лева през 2009 г. на 6 483 лева през 2010 г., но през 2011 г. се понижава и достига стойност 6185 лева. През 2011 г. средната годишна работна заплата в община Самуил е с 2 045 лева или с 25% по-малко от средната годишна заплата за страната – 8 230 лева. (Таблица 26)

1.6.2. Селско стопанство

Земеделието е основния поминък на населението от общината, независимо от високия риск и ниската рентабилност. В общината преобладават малки по размер стопанства. Повечето от собствениците на земя не извършват някаква икономически доходоносна дейност извън домашното си стопанство.

Растениевъдство

Природно-климатични фактори в общината са ограничено благоприятни за развитие на отрасъла. Наличните значителни поземлени ресурси, съставляващи 77% от общата територия на общината и благоприятните почвено-климатични условия превръщат земеделието в основен източник на доходи. Обработваемата земя в общината е 146 144 дка. Средно на жител на общината се падат по 22.16 дка, което превишава средния размер за страната.

Приблизително 54% от площите в общината се засяват със зърнени култури - пшеница, ечемик, царевица, като добивите от пшеница и ечемик са над средните за страната. Значително място заемат и площите със слънчоглед - 24%. През последните години явно се обръща по голямо внимание и на културите като лавандула, кориандръ, рапица и др.

Таблица 27: Общ брой на регистрираните земеделски стопанства в община Самуил

Общини	Общ брой Земеделски стопанства	Брой земеделски стопанства с ИЗП	ИЗП (дка)	Средна ИЗП (дка)	Брой земеделски стопанства без ИЗП
Самуил	752	721	84 720.3	117.5	31

Източник: Община Самуил

Общият брой на регистрираните земеделски стопанства в общината са 752, от които 721 са с ИЗП, а останалите 31 са без ИЗП. Средната ИЗП в Самуил е 117,5 дка.

По данни от ОСЗ-Исперих, броят на регистрираните земеделски производители в община Самуил е 187.

Таблица 28: Разпределение на стопанствата в община Самуил по големината на тяхната ИЗП

ИЗП =0	ИЗП >0.00 & ИЗП <10.00		ИЗП >=10.00 & ИЗП <20.00		ИЗП >=20.00 & ИЗП <100.00		ИЗП >=100.00 & ИЗП <500.00		ИЗП >=500.00	
	Брой стопанства	Брой стопанства	Площ (дка)	Брой стопанства	Площ (дка)	Брой стопанства	Площ (дка)	Брой стопанства	Площ (дка)	Брой стопанства
31	327	974	153	2 032	184	7 370	37	7 177	20	67 167

Източник: Община Самуил

По данни от ОСЗ – Исперих за периода от 01.01.2013 г. до 07.08.2013 г., в община Самуил пазарът на земя се характеризира с 146 реализирани сделки със земеделска земя, а общият размер на продадената земя е 1949,83 дка. (Таблица 29)

Таблица 29: Пазар на земята по населени места⁶ в община Самуил от 01.01.2013 г. до 07.08.2013 г.

Населено място	Брой сделки	Размер в декари на продадената земя	Средна минимална цена (лева)	Средна максимална цена (лева)
с. Богданци	12	107,415	450,00	800,00
с. Богомилицы	9	87,932	460,00	700,00
с. Владимировци	-	-	-	-
с. Голям извор	10	189,407	410,00	950,00
с. Голяма вода	9	90,519	450,00	750,00
с. Желязковец	24	216,71	120,00	730,00
с. Здравец	-	-	-	-
с. Кара Михал	9	92,544	350,00	650,00
с. Кривица	20	523,344	420,00	720,00
с. Ножарово	4	63,229	550,00	800,00
с. Пчелина	5	59,436	420,00	850,00
с. Самуил	17	83,322	500,00	730,00
с. Хума	1	9,468	400,00	700,00
с. Хърсово	26	426,504	250,00	1000,00
Общо за общината:	146	1949,83		

Източник: ОСЗ – Исперих

По информация от ОД на ДФЗ – Разград в община Самуил за периода 2007-2013 г.:

- са подпомогнати 5 броя млади фермери за стартиране на бизнес;
- са подпомогнати 18 броя полупазарни стопанства в процес на реструктуриране;
- са финансирани 5 проекта за модернизирани на земеделските стопанства по ПРСР;
- общият брой проекти в района на община Самуил са 33 броя, в т. ч. по мярка 321 – 3 бр., по мярка 322 – 2 бр.

Животновъдство

Тенденцията през годините е постепенно намаляване на броя на отглежданите животни. Една голяма част от тях се гледат за задоволяване на собствените нужди.

Няма изградени съвременни специализирани ферми за отглеждане на животни. Общите показатели в животновъдството през последните години имат значителни отклонения, като тенденцията е в намаляването на техния брой. Отглеждането на крави и овце за млеконадой е без перспектива за този отрасъл. Има и създадени традиции, които биха спомогнали за по-бързото приобщаване на населението към новите екологически изисквания при производството на мляко, месо и яйца. Броят на основните видове животни е тенденция на намаляване. Причините са основно в крайно ниските изкупни цени.

⁶ В информационните системи на ОСЗ-Исперих не фигурират данни за землищата на с. Владимировци и с. Здравец.

Таблица 30: Брой животновъдни обекти и животни по видове в община Самуил

Вид обекти/ животни	Брой
Говедовъдни обекти	316
Говеда - общо	2058
в т.ч. крави	1582
Биволовъдни обекти	3
Биволи – общо	3
в. т. ч. биволици	1
Овцевъдни ферми	664
Овце общо	5116
в т.ч. овце майки	3919
Козевъдни обекти	101
Кози – общо	1047
в т.ч. кози майки	828
Птицевъдни обекти	746
в.т.ч. промишлени	1
в.т. ч. задни дворове	745
Птици-общо	62 400
в.т.ч. стокови носачки	1906
в.т.ч. бройлери	59 150
в.т.ч. пуйки	350
в.т.ч. други видове (патици, гъски)	1309
Регистрирани пчелини	27
Пчелни семейства - общо	3229

Източник: ОДЗ – Исперих

От Таблица 30 се вижда, че преобладават птицевъдните обекти – 746 броя, следвани от овцевъдните обекти – 664 броя, говедовъдните обекти – 316 броя, козевъдните обекти 101 броя, а най малко само 3 са биволовъдните обекти. Пчелните семейства в общината са 3229, а регистрираните пчелини 27.

1.6.3. Промишленост

На територията на община Самуил, промишлеността е представена от:

➤ производство на превозни средства/вагони/ – 1 фирма „Тракция” АД с. Самуи
 „Тракция” АД е дружество с основен предмет на дейност производство и ремонт на всички видове товарни вагони (открити, вагон-цистерни, циментовози, торовози и др.). Площта на терена на завода е 160 декара в които са разположени производствените и административни сгради на дружеството на площ от 26 000 кв.м. , а заетите са от класа на големите предприятия.

➤ производство храни - 3 фирми – Маслодобивна фабрика на "Октопод-С" ЕООД, мандри с. Самуил и с. Владимировци

Маслодобивната фабрика на фирма "Октопод-С" ЕООД гр. Варна е специализирана в преработка на растително олио. Заетите във фирмата са около 80 души.

От двете мандри, към момента постоянно работи тази в с. Самуил, като преработва 6 тона мляко дневно. Заети са 15 души.

➤ производство на дървени въглища – с. Владимировци.

Община Самуил е отворена за диалог с бизнеса за предоставяне възможност за развитие на икономически активности на нейна територия.

Като цяло общината има потенциал за инвестиции и успешно развитие на екологично чисти производства и има наличие на неизползвани терени и сгради.

1.6.4. Горско стопанство

Горските територии в общината са 54917 дка, от които общински са 1822,5 дка, като 694,2 дка попадат в териториалния обхват на ДГС Разград, а останалите 1128,3 дка на ДГС - „Сеслав” гр. Кубрат. Горските насаждения са смесени, предимно широколистни, като преобладава акацията. Приходите от дейност за 2012 година от общинските гори са 9615 лв.

Разпределение на общата площ на горите в община Самуил:

Обща площ- 2888,80 ха, в т. ч.:

- Държавен горски фонд – 2302,30 ха;
- Общински горски фонд Самуил – 134,80 ха;
- Общински горски фонд Разград – 318,70 ха;
- Частни гори – 128,60 ха;
- Гори за религиозни организации – 0,80 ха;
- Гори на физически и юридически лица – 1,60 ха;
- Гори на обществени организации – 2,00 ха

Общата лесистост на община Самуил е 32,5 %.

За периода 2007-2012 г. е предвидено ползване на дървесина от горския фонд на община Самуил от 73 270 куб. м., а е осъществено ползване на дървесина от горския фонд на общината в размер на 21 825 куб.м.

На територията на общината има 1 преработващо и дървообработващо предприятие, и 2 пункта за изкупуване и преработка на билки.

В община Самуил за периода 2007-2012 г. са залесени 19,0 ха.

До края на 19-ти век Лудогорието е било покрито с горски насаждения, които в голямата си част са изсечени и земите са преминали към селскостопанския фонд. Днес най-широко разпространение горската растителност има по повърхността на платата и сенчестите склонове и по-малко в долините, суходолията и припечните изложения.

Растителното разнообразие в горския фонд на Община Самуил включва над 40 дървесни видове, в т.ч. 4 вида иглолистни, над 20 храстови видове и над 700 броя тревни растителни видове. Преобладаващи са дъбовите, буковите и иглолистни гори. Други често срещани дървесни видове са липата, ореха, акацията, тополовите и други видове. Храстовата растителност е предимно от люляк, шипка, леска, глог.

На територията на общината, дървообработващи и преработващи предприятия, свързани с преработка на горски продукти и ресурси нямат приоритетно значение.

Регистрирани площадки за продажба на дърва за огрев също няма.

Преобладава делът на държавната собственост върху горите, попадащи на територията на Община Самуил, като делът на горите, собственост на Община Самуил е незначителен. На последен етап е изработването и одобрението на технико-икономическо задание за изработване на Горскостопански план на горските територии, собственост на Община Самуил.

Голям проблем са незаконните сечи и честото несъобразяване с лесоустройствените планове от страна на частните стопани. Дървесината се използва основно за отопление, което също е предпоставка за масови незаконни сечи, предимно от по-бедните групи от населението.

Боровите култури са залесявани не само заради бързия им растеж и ценната им (чамова) дървесина, но и на много места с макар и съмнителни естетически мотиви. С последното се обяснява и широкото им използване в парковите зони на града и селата. Днес на повечето места боровите култури са в лошо състояние. Тези гори силно променят състава на почвата и имат значение само за популациите на някои ядивни гъби (напр.масловката). В бъдеще практиката за залесяване на иглолистни в нетипичния за тях регион на равнината трябва да бъде прекратена или поне намалена до разумен минимум.

Тополовите култури се създават основно по поречието на малки вътрешни реки (дерета) и се срещат почти във всички населени места на общината. Те растат сравнително бързо и имат ценна дървесина. От друга страна са податливи на различни заболявания и лесно съхнат.

Липовите гори заемат много по-малки площи, основно по северните и източните склонове. Те често са обект на набези по време на цъфтежа им, когато се събират цветовете за билки. Това довежда понякога до масови погроми.

През деветдесетте години значителна част от тополовите насаждения в общината са поголовно изсечени, в резултат на което терените са силно заблатени и ерозирали. За в бъдеще трябва да се разшири залесяването с местни крайречни дървесни видове – бяла върба, черна и бяла топола.

Някои други естествени и залесявани видове имат макар и нищожно участие в горската растителност на района. Такива са летния дъб, косматият дъб, брястът, и др. Те участват в растителността на района като много малки и деградирани гори или култури.

Общата оценка за състоянието на горите в региона е много тревожна. Горите са белите дробове на природата. В тях са съсредоточени, включително и на територията на общината ценни ресурси – дървесина, билки, гъби, богато биологично разнообразие. От друга страна те са най-застрашени от пряко унищожение. Този процес се задълбочава от фактът, че ниският жизнен стандарт на местното население, особено в селата го насочва към най-лесният за бързо оползотворяване на този ресурс.

Приоритетно Община Самуил трябва да търси финансиране за залесяване и да осъществява такива проекти. Трябва да се избягват голите сечи в горите и по-внимателно да се следи състоянието им особено когато се отнася за естествени гори.

Горските масиви, въпреки лошото си състояние и необходимостта от рекреационни мероприятия, се ползват за незаконен добив на дървесина за огрев, като по този начин се нарушава режимът им на стопанисване и намалява ролята им като бели дробове на природата.

1.6.5. Търговия и услуги

Търговската дейност в общината се осъществява изцяло от частни фирми, които са пръснати в населените места на общината.

В последните години конкуренцията в бранша се е увеличила. На територията на общината фирмите в сферата на търговията и услугите работят в следните направления:

Търговия с:

- хранителни стоки;
- облекло, текстил, обувки;
- парфюмерия и козметика;
- домашни потреби;
- битова техника;
- медикаменти;
- горива.

Услуги:

- фризьорски и козметични;
- обушарски;
- ремонт на битова техника;
- автотенекеджийски;
- ветеринарни;
- заведения за обществено хранене и развлечения и др.

В село Владимировци има нов цех за дървени въглища.

Намалената покупателна способност на населението, конкуренцията и финансовите проблеми, свързани най-вече с недостатъчни оборотни средства и трудния достъп до кредити, са основните проблеми на фирмите в този отрасъл. Като цяло услугите са с трайно установена тенденция на запазване и стабилизиране. Има потенциал за развитие на занаятчийския тип услуги, както и в развитието на услуги свързани със селско стопанство. Спад има в търсенето на шивашки услуги.

1.7. Техническа инфраструктура – свързаност и достъпност на територията на община Самуил

1.7.1. Транспортно-комуникационна система

Републиканска пътна мрежа

Републиканската пътна мрежа /РПМ/, стопанисвана от АПИ „Областно пътно управление“ гр. Разград е с дължина от 42,9 км, състояща се от два третокласни пътя:

- път III-2005 “I-2 – Самуил – Хърсово – III-702” с дължина от 29,2 км. и преминава през с. Самуил, с. Хърсово, с. Богданци, с. Ножарово, с. Владимировци и с. Здравец;
- път III-7002 "Ясенково-Голяма вода-Хърсово-Голям извор-III-205" с дължина от 13,7 км. и преминава през с. Голяма вода, с. Хърсово и с. Голям извор.

Настилката на път III-2005 “I-2 – Самуил – Хърсово – III-702” е асфалтобетонова, а настилката на път III-7002"Ясенково-Голяма вода-Хърсово-Голям извор-III-205" е: 1,6 км е трошенокаменна настилка / 1,2 км след с. Голям извор по посока кръстовище с път III-205 „Разград – Исперих”/ и 12,1 км е настилката от асфалтобетон.

Към месец януари 2014 г. в „добро” транспортно състояние се намира 9,3 км, в „средно” транспортно състояние – 11,6 км и в „лошо” транспортно състояние – 22,0 км от Републиканската пътна мрежа в община Самуил.

По пътища:

- път III-2005 “I-2 – Самуил – Хърсово – III-702” в „средно” транспортно състояние - 9,3 км и в „лошо” транспортно състояние - 19,9 км;
- път III-7002"Ясенково-Голяма вода-Хърсово-Голям извор-III-205" в „добро” транспортно състояние се намират - 9,3 км, в „средно” транспортно състояние - 2,3 км и в „лошо” транспортно състояние - 2,1 км.

През 2007 г. е извършена рехабилитация на участък от път III-7002"Ясенково-Голяма вода-Хърсово-Голям извор-III-205 от км 10+600 /граница с ОПУ Шумен/ до км 17+300 / до кръстовището в село Хърсово, при вливането в път III-2005 “I-2 – Самуил – Хърсово – III-702”/.

Дължината на ремонтирания участък е 6,7 км, а стойността на извършените строително монтажни работи са в размер на 1 459 601,43 лв. /един милион четиристотин петдесет и девет хиляди шестотин и един лева и 43 ст./ с ДДС.

Извършени са следните строително-монтажни работи:

- Подравнени и профилирани са пътните банкети по дължината на участъка.
- Почистен от храсти и дървета е обхвата на пътя и деретата, като заедно с това е извършено и косене на тревните площи в обхвата на пътя и оформяне на короните на дърветата.
- Извършено е почистване на отводнителните съоръжения и са оформени отводнителните окопи.
- Изпълнен е предварителен ремонт на настилката, като са фрезовани деформациите и са изкърпени единични дупки и повреди с гореща плътна смес.
- По цялата дължина на участъка е положен профилиращ и износващ пласт от плътен асфалтобетон.

Таблица 31: Републиканска пътна мрежа в община Самуил

Път, №, наименование	Дължина в територията на общината, /км/	Състояние на пътна настилка			Вид настилка
		добро	средно	лошо	
III-2005 „(О.п. Разград - о.п. Шумен) - п.к. Желязковец - Самуил - Хърсово - Богданци - Ножарово - Владимировци - Здравец – Подайва“	29,200 /участък от км 3+000 до км 32+200/		√		асфалт
III-7002 „(О.п. Дулово - о.п. Шумен) Венец - Борци - Ясенково - Голяма вода - Хърсово - Голям извор - (Ясеновец - Лудогорци)“	14,000 /участък от км 10+600 до км 24+600/	√			асфалт
Пътни връзки Пътна връзка на път III-2005 „Самуил-Хърсово“ и път IV-20033 „Самуил-Кривица“, находящ се в с. Самуил, Община Самуил, област Разград, улици „Паркова“, „Ивайло“, „Мусала“, „Пробуда“; улици с ОТ №№ 109-105-104-103-102-95-90-77-76-75-160-158-168-169-172-198-200-202 по регулационния план на с. Самуил	1,844			√	асфалт
<i>Общо републ. пътна мрежа</i>	43,200				43,2км-асфалт

Източник: АПИ „Областно пътно управление“ гр. Разград

За участъка от км 17+300 до км 25+555 от път III-7002"Ясенково-Голяма вода-Хърсово-Голям извор-III-205" през 2012-2013г. има изработен технически проект.

Общински пътища

Дължината на общинската пътна мрежа в община Самуил е 43 км., от които:

- Първа категория -17 км;
- Втора категория – 17,8 км;
- Трета категория – 8,2 км.

От Таблица 31 се вижда, че по-голяма част от общинските пътищата са в добро състояние и са с асфалтово покритие.

По данни от община Самуил са извършени следните ремонтни дейности по общинската пътна мрежа:

Дължина на новоизградени и/или рехабилитирани /реконструирани пътища през периода 2007-2012 г.

През 2008 г.

Пътна връзка на път III-2005 „Самуил-Хърсово“ и път IV-20033 „Самуил-Кривица“, находящ се в с. Самуил, Община Самуил, област Разград, улици „Паркова“, „Ивайло“, „Мусала“, „Пробуда“; улици с ОТ №№ 109-105-104-103-102-95-90-77-76-75-160-158-168-169-172-198-200-202 по регулационния план на с. Самуил.

Обща дължина на трасето – **1843,73 л.м.**

Таблица 32: Общински пътища в община Самуил

Път, №, наименование	Дължина в територията на общината, /км/	Състояние на пътната настилка			Вид настилка
		добро	средно	лошо	
Първа категория					
RAZ1042 /IV-21433/ "/ III - 205, Йонково - Исперих / Лудогорци - Граница общ. (Исперих - Самуил) - Богданци - Кара Михал / RAZ2144 /"	4,000 /участък от км 4+100 до км 8+100/	√			асфалт
RAZ1087 /IV-21437/ "/ I - 2, Разград - п.к. Бели Лом / - Веселина - Граница общ. (Лозница - Самуил) - Самуил / RAZ2140 / "	4,500 /участък от км 8+500 до км 13+000/	√			асфалт
RAZ1141 /IV-20035/ "/ III - 2005, п.к. Мортагоново - Самуил / - Желязковец"	1,100 /участък от км 0+000 до км 1+100/	√			асфалт
SHU1024 /IV-70016/ "/ I - 7, Изгрев - Венец / Осеновец - Граница общ. (Венец - Самуил) - Здравец / III - 2005 /"	7,400 /участък от км 4+800 до км 12+200/	√			асфалт
Втора категория					
RAZ2140 /IV-20033/ "/ III - 2005 / Самуил – Кривица"	6,600 /участък от км 0+000 до км 6+600/	√			асфалт
RAZ2142 /IV-20039/ "/ RAZ1087, Веселина - Богомилци / - Хума"	3,100 /участък от км 0+000 до км 3+100/	√			асфалт
RAZ2144 /IV-23402/ "/ III - 2005, Ножарово - Здравец / Владимировци - Кара Михал - Голяма вода / III - 7002 /"	8,100 /участък от км 0+000 до км 8+100/		√		3,9км – асфалт 4,2км-тр.кам.
Трета категория					
RAZ3044 /IV-21437/ "/ III - 205, Йонково - Лудогорци / - Граница общ. (Исперих - Самуил) - Хърсово - / III - 7002 / "	3,900 /участък от км 4+400 до км 8+300/			√	0.4км-асфалт 3,5км-тр.кам.
RAZ3143 /IV-21443/ "/ III - 7002 / Голям извор - / III - 2005 /"	4,300 /участък от км 0+000 до км 4+300/	√			асфалт
Общо общинска пътна мрежа в община Самуил:	43,000				35,3-асфалт 7,7км-тр.камък

Източник: Община Самуил

През 2012 г.

“РЕКОНСТРУКЦИЯ И РЕХАБИЛИТАЦИЯ НА ОБЩИНСКИ ПЪТИЩА НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА САМУИЛ” – I етап

- Подобект: RAZ2142 път с.Богомилци – с.Хума; участък: от км 0+000 до км 2+564
- Подобект: RAZ2140 път с.Самуил – с.Кривица; участък: от км 0+000 до км 3+248
- Подобект: RAZ3143 път с.Църквино – с.Голям извор; участък: от км 0+000 до км 3+178,

Обща дължина на трасето – **8990 л.м.**

“РЕКОНСТРУКЦИЯ И РЕХАБИЛИТАЦИЯ НА ОБЩИНСКИ ПЪТИЩА НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА САМУИЛ”

- Подобект: Път SHU 1024 с. Пчелина – граница с общ. Венец; участък: от км 4+800 до км 6+122
- Подобект: Път RAZ 1087 с. Богомилци – с. Веселина; участък: от км 3+081 до км 4+814
- Подобект: Път RAZ 1141 път III-2005 – с. Желязковец; участък: от км 0+000 до км 0+331
- Подобект: Път RAZ 2144 с. Голяма вода – с. Кара Михал; участък: от км 0+500 до км 0+698
- Подобект: Път SHU 1024 с. Пчелина – с. Здравец; участък: от км 7+203 до км 10+703
- Подобект: Път RAZ 1042 с. Кара Михал – с. Богданци; участък: от км 3+200 до км 4+805
- Подобект: Път RAZ 1087 с. Самуил – с. Богомилци; участък: от км 0+000 до км 1+681
- Подобект: Път RAZ 1042 с. Богданци – граница община Исперих; участък: от км 5+710 до км 7+012

Обща дължина на трасето – **11672 л.м.**

През 2008 г. е извършен строеж: „Възстановяване на мостово съоръжение и отводняване района около него в с. Желязковец, община Самуил” на улица „Тракия”.

Населени места с подобрен транспортен достъп през периода 2007 – 2012 г. в общината са: с. Самуил, с. Богомилци, с. Хума, с. Кривица, с. Желязковец, с. Голям извор, с. Голяма вода, с. Кара Михал, с. Богданци, с. Пчелина, с. Здравец.

Обобщена оценка на изградеността на пътната мрежа в общината, проблеми

Предстоящи

През 2008г. е изготвена проектната документация за строежи:

I “ПОДОБРЯВАНЕ УЛИЧНИТЕ НАСТИЛКИ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА В ОБЩИНА САМУИЛ”

- Подобект: с. Богомилци- ул. ”Мелник”- от км 0+000 до км 0+387; ул. ”Тича”- от км 0+000 до км 0+177
- Подобект: с. Кривица- ул. ”Мелник”- от км 0+000 до км 0+282
- Подобект: с. Желязковец- ул. ”Димчо Дебелянов”- от км 0+000 до км 0+294; ул. ”Тракия”- от км 0+000 до км 0+125; ул. ”Камчия”- от км 0+000 до км 0+196
- Подобект: с. Хърсово- ул. ”Преслав”- от км 0+000 до км 0+292
- Подобект: с. Голям извор- ул. ”Рила”- от км 0+000 до км 0+350
- Подобект: с. Хума- ул. ”Гео Милев”- от км 0+000 до км 0+357; ул. ”Янтра”- от км 0+000 до км 0+320
- Подобект: с. Голяма вода- ул. ”Царевец”- от км 0+000 до км 0+470

Обща дължина на трасето – **3250,50 л. м.**

II. “ПОДОБРЯВАНЕ УЛИЧНИТЕ НАСТИЛКИ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА В ОБЩИНА САМУИЛ”

- Подобект: с. Богданци- ул. ”Беласица”- от км 0+000 до км 0+190; ул. ”Богдан”- от км 0+000 до км 0+306, ул. ”Дондуков”- от км 0+000 до км 0+291; ул. ”Надежда”- от км 0+000 до км 0+104
- Подобект: с. Ножарово- ул. ”Христо Ботев”- от км 0+000 до км 0+166; ул. ”Н. Й. Вапцаров”- от км 0+000 до км 0+133, ул. ”Стара планина”- от км 0+000 до км 0+197; ул. ”В. Терешкова”- от км 0+000 до км 0+180
- Подобект: с. Здравец- ул. ”Иван Вазов”- от км 0+000 до км 0+459
- Подобект: с. Пчелина- ул. ”Еделвайс”- от км 0+000 до км 0+340

➤ Подобект: с. Кара Михал- ул. "Христо Ботев" - от км 0+000 до км 0+448
Обща дължина на трасето – **2814 л. м.**

Изпълнението на част от СМР/реализацията на проекта/ се очаква да започне през 2014г.

През 2013 г. е изготвена проектната документация за строеж „ПОДОБРЯВАНЕ ОБЛИКА НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА И КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ В ОБЩИНА САМУИЛ ЧРЕЗ РЕХАБИЛИТАЦИЯ НА УЛИЧНАТА МРЕЖА ” - Поетапно изграждане и въвеждане в експлоатация на строежа при условията на чл.152, ал.2 от ЗУТ на обособени етапи, както следва:

ПЪРВИ ЕТАП: РЕХАБИЛИТАЦИЯ НА УЛИЦИ В С. САМУИЛ, ОБЩИНА САМУИЛ:

с подобекти:

- Улица „Хаджи Димитър“ от ОТ 90 до ОТ68,
- Улица „Цар Калоян“ от ОТ68 до ОТ161,
- Улица „Вихрен“ от ОТ75 до ОТ199,
- Улица „Здравец“ от ОТ231 до ОТ230

ВТОРИ ЕТАП: РЕХАБИЛИТАЦИЯ НА УЛИЦИ В С. ВЛАДИМИРОВЦИ, ОБЩИНА САМУИЛ

с подобекти:

- Улица „Струма“ от ОТ180 до ОТ200,
- улица „Христо Ботев“ от ОК128 до ОК177,
- Улица „Оборище“ от ОТ176 до ОТ173,
- Улица „Янтра“ от ОТ64 до ОТ120

Обща дължина на улици в с. Самуил-1318 м, в т.ч. ул.Хаджи Димитър от ОТ90 до ОТ68-дължина 247м; ул.Цар Калоян от ОТ68 до ОТ161-дължина 581м; ул.Вихрен от ОТ75 до ОТ199 –дължина 405м и ул. Здравец от ОТ231 до ОТ230-дължина 85м.

Обща дължина на улици в с.Владимировци-1233м, в т.ч. ул.Струма от ОТ180 до ОТ200-дължина 470м; ул.Христо Ботев от ОТ128 до ОТ177-дължина 330м; ул.Оборище от ОТ176 до ОТ173 –дължина 153м и ул.Янтра от ОТ64 до ОТ120-дължина 280м.

Обща дължина на всички улици – 2551л.м.

През 2008 г. е въведен в експлоатация строеж: “РЕКОНСТРУКЦИЯ НА УЛИЦА “БУЗЛУДЖА” от ОТ 134 до ОТ 127” /Дължина на трасето – 383м/, находящ се в с.Желязковец, Община Самуил, област Разград, ул.“Бузлуджа” /ОК 134-160-133-132-129-127/ по плана на с.Желязковец

В началото на 2012г. е въведен в експлоатация строеж:„Рехабилитация на обществени зелени площи в Община Самуил /Изграждане на детски площадки в селата Самуил, Голям извор, Богданци, Голяма вода, Хърсово, Богомилци, Пчелина, Владимировци, Кривица, Хума”

През 2013г. в с.Кривица са започнати СМР на обекти:

- „АВАРИЕН РЕМОНТ НА ВОДОСТОК НА ДЕРЕ /СРЕЩУ ДЖАМИЯТА/”
- АВАРИЕН РЕМОНТ НА ВОДОСТОК НА ДЕРЕ /СРЕЩУ КМЕТСТВОТО/”, които ще приключат през 2014г.

Таблица 33: Улици и тротоари по населени места в община Самуил

Населено място	Улици с тротоари	
	Дължина л.м.	Площ кв.м.
Богданци	18 993	224 456
Богомилци	7 830	78 510

Владимировци	28 095	341 280
Голяма вода	7 464	72 340
Голям извор	18 475	188 500
Желязковец	15 727	184 708
Здравец	8 874	102 668
Кара Михал	11 678	141 199
Кривица	8 580	87 440
Ножарово	6500	79 960
Пчелина	6 561	74 670
Самуил	23 977	288 886
Хума	7 470	65 340
Хърсово	15 838	170 092
ОБЩО	186 062	2 100 049

Източник: Община Самуил

От Таблица 33 се вижда, че дължината на улиците с тротоари в община Самуил е 186062 м, а площта е 210049 кв. м. Най-голяма дължина на уличната мрежа има с. Владимировци, а най- малка с. Ножарово. А по отношение на площта на улиците най-голяма е също в с. Владимировци и съответно най-малка в с. Хума.

1.7.2. Водоснабдяване и канализация

Водоснабдяване

Всички населени места на територията на общината са водоснабдени. Близко 70% се консумира от населението, следващите по големина консуматори са промишлеността и услугите. За съжаление водопроводната мрежа не е в добро експлоатационно състояние и загубите на питейна вода са големи.

Община Самуил се водоснабдява от местни водоизточници, които се намират на нейна територия. Всички села са водоснабдени.

На територията на общината има изградени 11 помпени станции, които са в експлоатация. В процес на изграждане са още две – дълбок сондаж Желязковец и дълбок сондаж Кривица. Има 5 дълбоки сондажа, 9 шахтови кладенци, 13 каптажа и 11 водоема.

Таблица 34: Водопроводна мрежа в община Самуил

Водоеми	Водопроводна мрежа		Помпени станции	
	Външна	Вътрешна	брой	Мощност л/сек
11	74,775 км.	113,82 км.	11	

Източник: Община Самуил

Дължината на водоснабдителната мрежа е 188.595 километра. Водопроводите са положени предимно от 1931 година до 1960 година с малки диаметри и не могат да провеждат необходимите водни количества. По-голяма част са азбестоциментови и са амортизирани. Необходимо е да се реконструират и изградят нови водопроводи с по – голям диаметър. Независимо от високата степен на изграденост на водоснабдителната мрежа не е постигнато оптимално задоволяване на нуждите от питейна вода. Водопроводната мрежа е с намалена надежност и влошени експлоатационни качества. Недостиг на питейна вода има в селата Самуил и Кривица, поради което се налага режим на водата..

Насоките за развитие са:

- подмяна на водопроводната мрежа – реконструкция, модернизация и разширение

- обезпечаване с достатъчно водни ресурси на изградените водоснабдителни системи чрез изграждане и регулиране на водите
- намаляване на ползването на питейни води в промишлеността за сметка на увеличаване ползването на условно чисти води за промишлени нужди.

Канализация

В населените места в община Самуил няма изградена канализационна система. Само отделни предприятия и заведения в Самуил и Владимировци имат локални самостоятелни канални клонове отвеждащи водите в близките дерета без пречиствателни съоръжения. Към маслодобивна фабрика с. Самуил има изградено пречиствателно съоръжение за отпадни води.

Изградени обекти от ВиК мрежата в общината за периода 2007-2012 г.

През 2007 г.

“Реконструкция на водопровод от помпена станция с.Голяма вода до водоем с.Хърсово“, находящ се в землищата на селата Голяма вода и Хърсово, Община Самуил, местности-Сазлъка, Ерлийски лозя, Ливадите

Дължина на трасето – **6360 л м**

“Доизграждане на водопроводната мрежа на с.Самуил“ , находящ се в с.Самуил, Община Самуил, улица ”Пробуда”, улица “Бачо Киро” и улица “Гаврил Генов” по плана на с.Самуил

Дължина на трасето – **893 м**

“Доизграждане на водопроводната мрежа на с.Желязковец“ , находящ се в с.Желязковец, Община Самуил, улица ”Тракия” по плана на с.Желязковец

Дължина на трасето – **703 м**

През 2009 г.

„Реконструкция на водопровод от шахтов кладенец „Дервента” до помпена станция „Фаика”, находящ се в ПИ №000312, №000366, №000369, №000512, №000516, №000520, №000905, №0009006, №069032 по КВС на землището на с.Самуил

Обща дължина на трасето – **1351,73 л. м.**

Проблеми и перспективи за развитие за периода 2014- 2020 г.

- “Рехабилитация на водопроводната и изграждане на канализационната мрежи на с.Самуил”
  - „Пречиствателна станция за отпадъчни води на с.Самуил, общ.Самуил, довеждащи колектори и захранващ водопровод”
  - ”Рехабилитация на водопроводната и изграждане на канализационната мрежи на с.Владимировци”
  - „Пречиствателна станция за отпадъчни води на с.Владимировци, общ.Самуил, довеждащ колектор и захранващ водопровод”
  - „Допълнително водоснабдяване на с.Самуил и с.Кривица”.
- Списък на съществуващи промишлени предприятия в региона:*
- Със собствени водоизточници /включително и пречистване-ПСОВ/- „Тракция“ АД с.Самуил-производство и ремонт на вагони /без ПСОВ/
  - Ползващи ВиК услугите на местен оператор-
  - Маслодобивна фабрика с.Самуил-производство на рафинирано слънчогледово масло; отпадъчни водни количества -8м3 на ден; около 100 души персонал; две смени;
  - Мандра с.Самуил, м.Църквино - преработка на 6 тона мляко на ден; отпадъчни водни количества -8м3 на ден; около 15 души персонал; една смяна;
  - Мандра с.Владимировци - производство на сирене с капацитет до 6 тона мляко дневно; /към момента не функционира/.

1.7.3. Енергийни мрежи и газификация

Електроснабдяването на община Самуил и цялостното стопанисване на електроразпределителната мрежа и съоръженията към нея се осъществява от “Енерго-Про Мрежи” АД, район Варна.

“Енерго-Про Мрежи” АД, електроенергийният системен оператор, осъществява единното оперативното планиране, координиране и управление, осигурява експлоатацията, поддръжката и надеждното функциониране на електропреносната мрежа, поддържането на спомагателните мрежи, както и ремонтните дейности и услуги и поддържа електропроводи високо напрежение на територията на община Самуил.

Всички 14 населени места на територията на община Самуил са електрифицирани. На територията на Общината няма електрически подстанции, както и електропроводи от типа 110 KV. Електропроводите 20 KV са на желязо – решетъчни и железобетонни стълбове. Работеща електропреносна мрежа: - 20 KW въздушна и 20 KW кабели. Електропроводната мрежа на места не е достатъчно ефективна и е желателна нейната подмяна.

Всички бъдещи инвестиции на “Енерго-Про Мрежи” АД Варна ще са насочени към постигане на висока сигурност на доставките, подобряване на услугите и клиентското обслужване, както и към утвърждаване на култура на взаимно доверие и лоялност.

Уличното осветление в общината се нуждае от цялостно обновяване с енергоспестяващи тела.

Газификация

През землищата на селата Голям извор и Ножарово, само транзитно преминава газопроводно отклонение на „Булгартрансгаз” ЕАД – София, поради което нито те, нито общината могат да се възползват от услугата.

1.7.4. Телекомуникации

Интернет достъпа в общината е ограничен. Общината има нужда от оптичен Интернет. Достъпът до интернет е от съществено значение за развитие както на бизнеса, така и на услугите, предназначени за него.

Територията на общината има покритие от основните мобилни оператори в страната – М-тел, Глобул и Виваком.

1.8. Опазване на околната среда – екологично състояние и рискове

1.8.1. Състояние на води, въздух, почви, шум и радиация

Община Самуил се характеризира като екологично чист район, без сериозни промишлени източници на замърсяване на околната среда и предприятия, които са класифицирани с висок или нисък рисков потенциал.

Води

Проблем за общината е липсата на канализационни мрежи в населените места и ПСОВ, което води до рискови ситуации и замърсяване на подземните води и почвите.

Емитери на отпадъчни води на територията на общината:

- „Месомания” ЕООД – с.Владимировци (млекопреработвателно предприятие);
- „Булмилк-2010” ЕООД – с.Самуил (млекопреработвателно предприятие);
- „Октопод-С” ООД – с.Самуил (маслодобивна фабрика);
- „Тракция” АД – с.Самуил (производство и ремонт на товарни вагони).

„Месомания” ЕООД и „Тракция” АД притежават разрешителни документи за заустване на отпадните си води в сухо дере.

Обектът „Тракция” АД зауства отпадни води в нормите, разписани в Разрешителното за заустване. „Месомания” ЕООД от 2012 г. не извършва производствена

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

дейност, но в годините 2008 г. – 2011 г. са и налагани текущи месечни санкции за изпускане на непречистени отпадни води в дерето.

Обектите „Октопод-С” ООД и „Булмилк-2010” ЕООД извозват отпадните си води за пречистване до ГПСОВ-Разград, на база сключени договори.

Водите в общината са с добри питейни качества.

Въздух

В Община Самуил функционират следни обекти - източници на вредни емисии в атмосферния въздух: „Тракция” АД, „Октопод - С” ООД и „Уником” ЕООД.

При извършвания през периода 2007-2012 г. контрол на емисиите на вредни вещества, отделящи се в атмосферния въздух от посочените обекти не са констатирани превишения на заложените в екологичното законодателство норми за допустими емисии.

Поради това до настоящият момент в Община Самуил не са извършвани измервания на качеството на атмосферния въздух. Основен проблем, както и на всички общини в Република България е замърсяването с прахови частици през отоплителния период на годината, поради използването на твърди горива за отопление от жителите на общината.

Замърсяване на атмосферния въздух не се наблюдава и отчита от РИОСВ Русе, но се очаква, че епизодични замърсявания са възможни от: Бояджийския цех на „Тракция” АД и „Октопод – С” - парокотелното и Екстракционен цех.

През зимните месеци е възможно да се създадат условия за замърсяване от битовото гориво / въглища и дърва/.

Почви

Постепенно намалява замърсяването на почвите и водите с химикали и изкуствени торове, дължащо се на намаленото им потребление.

На територията на Община Самуил Регионалната инспекция по околната среда и водите-Русе няма определен пункт за осъществяване на почвен мониторинг.

Контролираните на територията на общината животновъдни обекти са както следва: „РИОР” ООД- кравеферма с. Самуил, „Рикота-4-Силвия Симеонова”-кравеферма с. Самуил, ЗП Бейсим Емурла Мустафа-кравеферма с. Здравец, ЗП Фикрет Шюкрю Неджиб-кравеферма с. Самуил, ЗП Реджеб Енвер Мехмед-кравеферма с. Здравец, ЗП Сали Мехмед Сали-кравеферма с. Голям извор, птицеферма село Голям Извор - Силвия Симеонова.

Контролът е насочен към начина на съхранение и оползотворяване на генерираните от производствената дейност торови маси. Към всички животновъдни обекти има обособени временни торови площадки за съхранение на торовите маси. Същите след престояване от 6-8 месеца се използват за наторяване и подобряване структурата на почвата, при спазване на правилата за добра земеделска практики.

Концентрацията на животновъдството доведе до възникване на някои проблеми, един от които се явява съхранението и оползотворяването на течния и твърд торов отпад.

Замърсяването на околната среда, на почвите и на водите с тор от животновъдството възникна, когато прилежащите почви не могат да приемат и да метаболизират изпражненията с темпа на тяхното получаване. Става затормозяване на екологичната верига, започват нежелателни метаболитни процеси, като се създават биотипове на свършено различна от нормалната екосистема.

Животновъдните обекти не са разположени в близост до санитарно-охранителни зони. По-голямата част от тях се намират на площадките на бившите стопански дворове, извън регулацията на населените места и не са предпоставка за разнасяне на неприятни миризми и замърсяване на въздуха с вредни емисии.

Като гориво използват въглища и дърва. Формираните от измиването на съоръженията за съхранение на мляко отпадни води се заустват в съществуващи безотточни ями.

На територията на Община Самуил има обособен един законен склад за съхранение на излезлите от употреба препарати за растителна защита. Същият се намира в село Владимировци, ремонтиран е със средства отпуснати от ПУДООС. Количеството е 16 188 кг. При извършени проверки не се констатира изтичане и замърсяване на почвата. През 2013 г. е установено наличие на неопределено количество излезли от употреба препарати за растителна защита в сграда, намираща се от другата страна на пътя срещу склада в село Владимировци. Сградата е без покрив. За случая беше сезиран Областният управител и кметът на Община Самуил за предприемане на необходимите мерки за преместването им в законния склад.

В с. Владимировци има и склад за пестициди с изтекъл срок на годност, който трябва да бъде обезвреден, за да не замърсява почвите.

На територията на Община Самуил в село Кара Михал действа една кариера за добив на глина, експлоатирана от „Ведена” ООД.

„Ведена” ООД е концесионер по Договор за добив на подземни богатства - индустриални минерали-кварц-каолиновите среднопластични глини по чл. 2, т. 2 от Закона за подземните богатства от находище „Кара Михал”, Община Самуил, Област Разград от 23.12.2010 год. Съгласно Договора концесионната площ по смисъла на чл.37, ал. 1 от ЗПБ, е в размер от 27,2 дка и включва площта на находището (12,7 дка - 12684 кв.м) и необходимата площ за осъществяване на дейността по концесията (14,5 дка - 14 508 кв.м). В находището са изчислени общо 160 681 тона запаси в категории (111) и (122) и 27 136 тона ресурси в категория (331). Предвид регулярния годишен добив от 5000 т/г (2314,8 м³) и предвидените загуби от 3%(150т/69,44 м³) за срока на концесията ще се погасят 83449 м³ (180 250 т) запаси и ресурси, което съставлява 96% от общо изчислените 187 817 тона.

Заложените в проекта разчети показват, че ще се осигури регулярен добив от кварц-каолиновите глини от находище „Кара Михал” в обем от 5000 т/ г през целия 35- годишен период на концесията. По време на разработването на кариерата ще се отстрани целия обем от външната разкривка, която възлиза на 77 920 м³, както и допълнително около 9580 м³ изпреварващ фронт против обрушване в СИ фланг на находището. Общата разкривка се очаква да възлезе на 87500 м³, от която средногодишно ще се отнемат по около 2500 м³.

Добивът и натоварването на суровината ще се извършват на едно експлоатационно стъпало с височина до 6 м. Извозването на материала ще се осъществява по основния вътрешно кариерен път, оформен в югозападната част на добивното поле. Предвижда се на кариерата да се работи два месеца в годината. Като основна добивна машина ще се използва верижен багер. Изкопаната от багера суровина ще се товари директно върху автосамосвали и ще се транспортира до депото за суровина, оформено в контура на концесионната площ.

Шум

Като цяло в община Самуил няма шумово замърсяване на околната среда.

Контролна проверка относно излъчвания в околната среда шум на територията на общината е извършвана само на маслodobивна фабрика, собственост на „Октопод-С” ООД, гр. Варна, разположена в с. Самуил, ул. „Любен Каравелов” № 1 през 2012 г. Установено е, че излъчваният от предприятието шум, измерен в място на въздействие - Дом за възрастни хора с умствена изостаналост, с. Самуил, ул. „Любен Каравелов” № 4 превишава граничната стойност от 45 dB(A) с 4,4 dB(A), съгласно Наредба 6/26.06.2006 г. за показателите на шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите на шум в околната среда, методите на оценка на стойностите на показателите на шум и на вредните ефекти от шума върху здравето на населението/ДВ бр.58/2006г./), чл.5, Приложение 2, Таблица 2. На фирмата са дадени предписания, съставен е Акт за

установяване на административно нарушение и издадено Наказателно постановление. Повторната проверка през 2013 г. е установила неизпълнение на дадените предписания, като за това отново е издаден АУАН и НП.

Радиация

Слънчевата радиация е природен източник на радиация, към която човек се е приспособил и не е прието да се счита като опасна за неговото здраве.

Сумарната слънчева радиация нараства с височината на слънцето и в часовете около обяд достига максималните си стойности. От значение на прихода и разхода на слънчевата радиация е и прозрачността на атмосферата. Продължителността на слънчевото греене има сериозно отношение към компонентите на околната среда. Броят на часовете слънчево греене зависи от дължината на деня, респективно от географската ширина на мястото, облачността и закритостта на хоризонта.

Познаването на светлинния режим е тясно свързано с хигиената на труда, експлоатацията на различни технически съоръжения и др.

Конкретни данни за слънчевата радиация за община Самуил липсват, тъй като РИОСВ-Русе не извършва радиационен контрол.

Химикали

В Община Самуил, Област Разград са налични три обекта, които подлежат на контрол по Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (Обн., ДВ, бр. 10/2000 изм. и доп., бр. 84/2012 г.):

- „Октопод-С” ООД;
- „Тракция” АД;
- „Уником” ЕООД- с. Владимировци.

За производствените си нужди „Октопод-С” ООД и „Тракция” АД употребяват, и съхраняват опасни химични вещества. В периодът 2007-2012 г. на операторите не са налагани актове или не са издавани наказателни постановления за нарушения на законодателството в областта на химикалите.

„Уником” ООД е нововъведен обект за производство на дървени въглища по ретортен способ. Дейността на дружеството подлежи на регистрация по Регламент (ЕО) № 1907/2006 относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (REACH). Операторът не е извършил горепосочената регистрация в Европейската агенция по химикалите (ЕСНА), за което му е дадено предписание да не пуска на пазара произведената продукция, докато не се представи Реистрационен номер, издаден от ЕСНА.

1.8.2. Дейности по управление на отпадъците

От 2010 г. в община Самуил няма проблеми, свързани с управлението на отпадъците. Битовите отпадъци в общината се обработват на регионалното депо в Разград, което след разширяване ще поеме отпадъците до 2042 г.

Съгласно Решение на Общински съвет - Самуил през 2011 г. в Община Самуил е създадено Общинско предприятие “Самуил 2011”, което осъществява дейността си в съответствие с Правилника за дейността му, Наредбата за реда за придобиване, управление и разпореждане с общинско имущество и други и нормативни актове, отнасящи се до предмета на дейност на предприятието.

Общинското предприятие е специализирано звено на общината за управление на общинско имущество, за задоволяване на потребностите на населението и за осигуряване изпълнението на общински дейности, финансирани от общинския бюджет.

Една от основните дейности на Общинското предприятие е организираното сметосъбиране, сметоизвозване и депониране на битовите отпадъци в Регионално депо - гр. Разград.

Необходимите средства за осигуряване на съдове за осъществяване на дейностите по сметосъбиране, сметоизвозване, депониране, както и поддържането на чистотата на териториите за обществено ползване се определят на база одобрена от Общинския съвет годишна План - сметка и са съобразени с честотата на сметосъбирането, транспортирането и депонирането им, както и отчисленията породени от нормативни актове на МС.

Основен недостатък, свързан с организираното сметосъбиране е, че все още не е изготвена единна, както национална, така и местна методика и начин за определяне на количеството битови отпадъци, генерирано от всяко домакинство, за да се приложи хипотезата на ЗМДТ, а именно ” размерът на таксата за битови отпадъци да се определи според количеството генерирани битови отпадъци”. Общо на територията на Община Самуил- по всички населени места са разположени общо 418 бр.контейнери тип „Бобър” и 377 бр. кофи тип „Мева”.

Одобрена е схема, според която в населените места на общината по улиците, тротоарите и др. обществени пространства са разположени общите съдове за събиране на битовите отпадъци и продължава изграждането на площадки за тяхното разполагане. Местата са определени така, че да е възможно най-удобно няколко съседни имота да бъдат обслужвани от един съд за съхранение на битовите отпадъци. При запълване на най-близкия съд, битовите отпадъци следва да се изхвърлят в съседен незапълнен. Тази схема подлежи на изменение и допълване, предвид възникване на допълнителни потребности от съдове за смет.

За постигане на целите, заложи в Закона за управление на отпадъците, т.е намаляване на общото количество на битовите отпадъци са използвани образователни, разяснителни кампании и представяне на информация, насочена към широката общественост като цяло и към специфични групи от потребители и във връзка с това по всички населени места на Община Самуил са определени торищни площадки за депониране на биоразградимите отпадъци от растителен и животински произход с цел понататъшното им използване в земеделието.

Във връзка с организацията за изпълнение на задълженията си за разделно събиране са сключени договори с лица и организации, притежаващи съответното разрешително, с които се урежда разделното събиране на отпадъци от домакинствата, административните, социалните и обществените сгради, заведенията за обществено хранене, търговските обекти и обектите за отдих, забавления и туризъм, но до настоящия момент все още не са постигнати добри количествени и задоволителни резултати.

Обърнато е сериозно внимание и са предприети необходимите мерки, относно ликвидирането на нерегламентираните сметища по населените места и по този начин техният брой е сведен до минимум.

За по-добро предоставяне на услугите във връзка със сметосъбирането и сметоизвозването, през 2013 г. за нуждите на Общинското предприятие е закупен нов сметоизвозващ автомобил.

1.9. Административен и финансов капацитет на Община Самуил

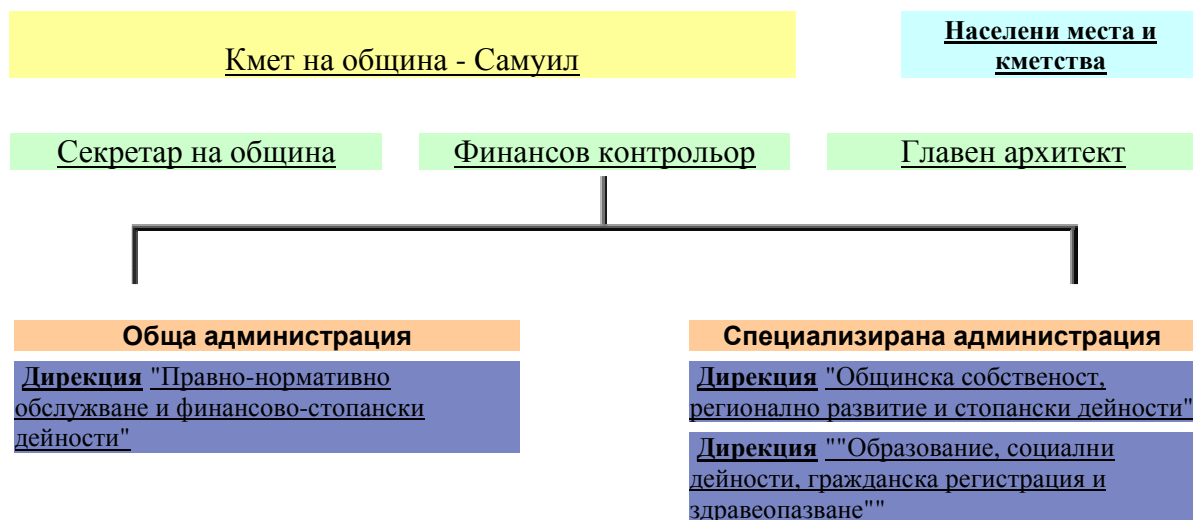
1.9.1 Административен капацитет и структура на общинската администрация

Община Самуил разполага с добре изградена административна структура и има нужния човешки ресурс, потенциал и капацитет за изпълнение на Общинския план за развитие за 2014-2020 г.

В Общината е създадена много добра организация за прилагане и изпълнение на ОПР 2007-2013 г. от гледна точка на планирани и реализирани дейности, вътрешен мониторинг и контрол, привличане на средства от фондовете на ЕС и други програми.

За периода 2007-2013 г. по информация на Общинска администрация - Самуил са реализирани 56 проекта на обща стойност 12 233 950 лева.

Фиг. 4: Структура на Общинска администрация – Самуил

Източник: Регистър на административните структури - <http://www1.government.bg/ras/preview.html>

Към 2014 г. общата численост на Общинска администрация – Самуил е 60 щатни бройки, в това число:

А. Изборни длъжности и органи по чл.19 от Закона за администрацията	16
1.Кмет на община	1
2.Кметове на кметства	12
3.Зам.кметове	2
4.Кметски заместници	1
Б. Администрация	
1.Длъжности пряко подчинени на кмета:	2.5
1.1.Секретар на община	1
1.2.Главен архитект	0.5
1.3.Финансов контролор	1
В. Обща администрация - численост	15
Дирекция “Правно-нормативно обслужване и финансово-стопански дейности” - с численост	15
Г. Специализирана администрация - численост	26.5
1.Дирекция” Общ.собственост , регионално развитие и стопански дейности “ - с численост	14.5
2.Дирекция” Образование, социални дейности, гражданска регистрация и здравеопазване “- с численост	12

Експертите и специалистите в щата на Общината позволяват изпълнението на задълженията функциите на общинската администрацията и покриване на изискванията и стандартите за обслужване на населението.

Административният капацитет на Община Самуил позволява самостоятелно изпълнение на голяма част от проектите и дейностите, заложи в Общинския план за развитие за периода 2014-2020 г.

1.9.2. Общински бюджет и финансов капацитет

Самуил е малка община и финансовият ѝ капацитет и възможности за съфинансиране на проекти и самостоятелно изпълнение на дейностите, заложи в ОПР 2014-2020 г. са доста ограничени. Причината е в липсата на достатъчно собствени приходи в общинския бюджет.

За 2013 г. мажорамката по приходно-разходната част на бюджета е в размер на **5 703 962 лева**, в това число:

- Приходи за делегирани от държавата дейности в размер на 3 821 125 лева
- Приходи за местни дейности в размер на 1 882 837 лева

От собствените приходи на Общината, данъчните приходи са в размер на 156 500 лева, неданъчни приходи – 556 581 лева, а целевата субсидия за финансиране на капиталовите разходи в местните дейности финансирани от републиканския бюджет в размер на 205 200 лв.

Общинският бюджет за 2013 г. е формиран по следния начин:

По прихода – 5 703 962 лева

1. Приходи за делегираните държавни дейности в размер на **3 821 125** лева в т.ч.:

1.1. Обща субсидия за делегирани дейности в размер на **3 353 098** лева;

1.2. Временно съхранявани средства и средства на разпореждане предоставени от извънбюджетни сметки в размер на **21 773** лева отразени със знак “минус”;

1.3. Преходен остатък в размер на **489 800** лева;

2. Приходи за местни дейности в размер на **1 882 837** лева в т.ч.:

2.1. Данъчни приходи в размер на **156 500** лева;

2.2. Неданъчни приходи в размер на **556 581** лева;

2.3. Обща изравнителна субсидия в размер на **449 500** лева;

2.4. Целева субсидия за финансиране на капиталовите разходи за местни дейности, финансирани от републиканския бюджет, в размер на **205 200** лева;

2.5. Възстановяване на заем в бюджета от извънбюджетните сметки и фондове в размер на **87 073** лева;

2.6. Преходен остатък в местни дейности в размер **403 783** лв;

2.7. Отчисления по Закона за управление на отпадъците в размер на **22 500** лева отразени със знак “минус”.

По разхода в размер на 5 703 962 лева разпределени по функции, групи, дейности, параграфи, както следва:

1. За делегираните държавни дейности в размер на **3 821 125** лева от тях:

1.1. От държавни трансфери **3 353 098** лева;

1.2. преходни остатъци в бюджета на делегираните от държавата дейности в размер на **468 027** лева.

2. За местни дейности в размер на **1 786 107** лева;

3. Дофинансиране на делегираните от държавата дейности с местни приходи в размер на **96 730** лева;

4. Резерв за неотложни и непредвидени разходи в размер на **40 000** лева, в т. ч. за местни дейности 40 000 лева..

Най-много средства в общинския бюджет (около 31%) са заделени за функция „Образование” - 1 759 653 лева, функция „Социално осигуряване, подпомагане и грижи” (30%) - 1 700 466 лева и функция “Общи държавни служби” (22%) - 1 268 626 лева.

От разпределението на публичните разходи в бюджета по функции е видно, че Община Самуил няма финансов капацитет за самостоятелно финансиране на проекти и дейности от Общинския план за развитие. В бюджета няма заделени средства за разработване, управление, изпълнение и съ-финансиране на проекти и дейности от ОПР. Единствените възможности са от заделения резерв в размер на 40 000 лева за неотложни и непредвидени разходи.

Таблица 35: Обща разбивка на бюджета за 2014 г.

Бюджет 2014 година	
НАИМЕНОВАНИЕ	Годишен план
I.1. ПРИХОДИ ЗА ДЪРЖАВНИ ДЕЙНОСТИ	3 978 317
I.2. РАЗХОДИ ЗА ДЕЛЕГИРАНИ ДЪРЖАВНИ ДЕЙНОСТИ	3 978 317
II.1. ПРИХОДИ ЗА МЕСТНИ ДЕЙНОСТИ	2 425 675
II.2. РАЗХОДИ ЗА МЕСТНИ ДЕЙНОСТИ - ВСИЧКО	2 425 675
- РАЗХОДИ ЗА МЕСТНИ ДЕЙНОСТИ	2 313 405
- РАЗХОДИ НА ДОФИНАНСИРАНИ ДЪРЖАВНИ ДЕЙНОСТИ	112 270
ОБЩО ПРИХОДИ	6 403 992
ОБЩО РАЗХОДИ	6 403 992

Източник: Община Самуил

Инвестиционната програма на община Самуил за 2014 г. е в размер на **895 464 лв.**, осигурена по източници на финансиране, както следва:

Целева субсидия от републиканския бюджет за 2014 г. - 245 800 лв.

в т.ч. субсидия от републиканския бюджет 95 % - 233 510 лв.

резерв 5% - 12 290 лв.

Субсидия от РБ /преходен остатък от 2012 и 2013 г./ - 171 384 лв.

Собствени бюджетни средства /вкл. приходи от приватизация/ - 384 933 лв.

Друго финансиране - 93 347 лв.

Капиталовата програма на Общината е средно около 400 000 лева на година от собствени бюджетни средства. Част от тях също могат да се използват за съ-финансиране на проекти и дейности от ОПР.

За изпълнението на Общинския план за развитие за 2014-2020 г. следва да се търсят източници на средства извън общинския бюджет – Оперативни програми, финансирани от фондовете на ЕС, Програма за развитие на селските райони, Програми на българските министерства и други. Като алтернативи за съ-финансиране на проекти могат да се ползват кредити от фонд „ФЛАГ”, краткосрочни банкови заеми, целеви субсидии и помощи от държавния бюджет.

Все още не много популярен, но важен за бъдещото развитие на българските общини начин за финансиране и изпълнение на публични функции и дейности е публично-частното партньорство (ПЧП). Неговите форми, структуриране и механизми вече са нормативно уредени със Закона за публично-частното партньорство в сила от 01.01.2013 г.

ПЧП едновременно дава възможност за развитие на висококачествени и достъпни услуги от обществен интерес и насърчаване на частните инвестиции в строителството, поддържането и управлението на обекти на техническата и социална инфраструктура и в извършването на публични функции и дейности. ПЧП се урежда, чрез договор между публичния партньор – Община и частния партньор – Инвеститор. ПЧП дава гаранции за защита на публичните активи и ефективно управление на публичните средства, като същевременно се създават работни места, генерират доходи и насърчава предприемачеството.

Политиката за общински ПЧП се определя с ОПР и Програмата за реализация на ОПР, в която в самостоятелен раздел трябва да се включат общинските ПЧП и сроковете за изпълнението им. Срокът на един договор за ПЧП може да бъде от 5 до 35 години. За изпълнението на ОПР 2014-2020 г. са важни и частните проекти и инвестиции на местния бизнес и НПО, които също допринасят за подобряване на средата и съживяване на района.

2. Обобщен SWOT – АНАЛИЗ

SWOT анализът е обективно следствие от социално–икономическия анализ и представя изводите от проучването на състоянието и потенциала на общината, като акцентира на силните, слабите страни, възможностите и заплахите за развитие.

SWOT анализът включва оценка на вътрешните фактори, чрез която се идентифицират силните и слабите страни на община Самуил, оценка на външните фактори на обкръжаващата среда, които очертават благоприятните възможности и потенциални заплахи за развитието на общината.

Силни страни	Слаби страни
<ol style="list-style-type: none"> 1. Плодородна земя, благоприятни климатични условия и достатъчни водни ресурси. 2. През територията преминава ЖП линия Русе-Варна с разклонение за Силистра. 3. Наличие на природни забележителности, защитени зони и горски територии с богато биоразнообразие. 4. Липса на сериозни промишлени източници на замърсяване на околната среда в общината. 5. Богато културно-историческо наследство. 6. Изградена техническа, транспортна и социална инфраструктура. 7. Добре развита селищна система. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Висока безработица, ниски доходи и жизнен стандарт. 2. Слаба икономическа активност на населението и липса на възможности за трудова реализация. 3. Отрицателен естествен прираст и висока миграция - намаляване и застаряване на населението. 4. Сравнително ниско образователно равнище и недостатъчна степен на квалификация на населението. 5. Монокултурно растениевъдство – интензивно зърнопроизводство, малък дял на зеленчукопроизводство, овощарство и лозарство. 6. Липса на транспортни връзки между населените места в общината и с близките административни центрове. 7. Амортизирана техническа инфраструктура – пътища, улици, водопроводи и липса на канализация. 8. Ограничени възможности на общинския бюджет. 9. Ниско ниво на планова обезпеченост по отношение на устройството на

Възможности	Заплахи
<ol style="list-style-type: none"> 1. Развитие на селското стопанство. 2. Разнообразяване на земеделието към зеленчукопроизводство, овощарство и лозарство. 3. Развитие на животновъдство, излизащо от рамките на домакинствата и малките стопанства към средноголеми и големи ферми. 4. Съпътстваща селскостопанското производство преработвателна промишленост. 5. Потенциал за развитие на интегриран културно-исторически, селски, еко-туризъм, лов и риболов. 6. Наличие на свободен общински сграден фонд и терени, които могат да предизвикат инвеститорски интерес. 7. Реализиране на публично-частни партньорства и изпълнение на съвместни проекти с НПО и други общини. 8. Усвояване на възможностите за финансиране от фондовете на ЕС. 	<p>територията.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Задълбочаване на икономическия упадък, увеличаване на безработицата и нисък жизнен стандарт. 2. Липса на икономическа активност и инвеститорски интереси. 3. Увеличаване на миграцията и продължаващо намаляване дела на населението в трудоспособна възраст. 4. Изчерпване плодородността на земеделската земя от прекалено интензивното крупно земеделие. 5. Влошаване качеството на техническата инфраструктура и транспортните връзки до степен на невъзможност за изпълнение на функциите им. 6. Увеличаваща се зависимост на общинския бюджет от централната власт поради липса на собствени приходи. 7. Замърсяване на околната среда от антропогенни или други фактори.

II. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ

1. Стратегия – визия, цели и приоритети за развитие на община Самуил за периода 2014 – 2020 г.

Общинският план за развитие на община Самуил обвързва сравнителните предимства и потенциал на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети за постигане на стратегически цели, обединени от стремежа към по-висок жизнен стандарт и устойчиво развитие. Съхранените местни ресурси – хората, природата, горите, земята, водите, защитените територии и зони, природното и културно наследство са символи на местната идентичност и основа за бъдещото развитие на Самуил.

При разработването на стратегическата част на ОПР е необходимо постигане на хармонизация и съответствие с изискванията, залегнали в стратегическите насоки и законодателството на ЕС в областта на регионалната и кохезионната политики. Това съответствие се отнася до това в каква степен плановият документ, разработен и прилаган на местно ниво, отразява общия европейски контекст на политиката за балансирано и устойчиво развитие на регионите и местните общности в ЕС. Най-общо стратегическите цели на тази политика са насочени към намаляване на икономическите, социалните и териториалните неравновесия и подобряване на жизнения стандарт.

От особено важно значение е ОПР да бъде разработен и прилаган като част от общата система за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие, установена със законодателните разпоредби и в рамките на националната политика за регионално развитие. Този подход не трябва да се разглежда като нарушаване на самостоятелността на общината сама да определя стратегията си за развитие и средствата за нейното изпълнение. Чрез прилагането на единен подход и стандарти на планиране и програмиране на развитието, взаимната обвързаност на стратегиите и плановете на различните териториални нива, използването на механизми за широко партньорство и координация между органите и институциите, бизнеса и гражданското общество, както и на общи инструменти за финансово подпомагане се постига по-значим ефект и ефикасност за реализация на целите на местното развитие.

Стратегията за реализация на целите и приоритетите за развитие, залегнали в ОПР на община Самуил, обхваща и проследява взаимовръзката между формулираните най-общи стратегически цели на развитието, определените приоритети за действие и техните специфични цели, които ще бъдат реализирани посредством изпълнението на предвидения пакет от мерки и дейности, включващ подготовката, финансирането и изпълнението на конкретни проекти.

Стратегическата рамка на Общинския план за развитие на община Самуил 2014-2020 г. е съобразена с изискванията на европейското и националното законодателство за регионално развитие и се основава на следното:

- Стратегическата рамка отчита резултатите от проведените социално-икономически анализ и SWOT-анализ, където са синтезирани основните проблеми, текущото състояние, тенденциите и бъдещия потенциал и възможности за развитие на района.

- Визията, стратегическите цели, приоритетите и специфичните цели на Общинския план за развитие на Самуил за периода 2014-2020 г. са формулирани в резултат на проведена широка обществена дискусия и обсъждания, като в същото време са отчетени и съгласувани целите и приоритетите, дефинирани в стратегическите документи от по-високо ниво.

- Стратегическата рамка за развитие на ОПР отчита целите на европейската кохезионна политика и приоритетите за развитие на регионите на ЕС, определени със Стратегията „Европа 2020” и с други общоевропейски документи на политиката за

сближаване като Стратегическите насоки за развитие на Общността и стратегиите от Лисабон и Гьотеборг.

- Стратегическата част на ОПР е обвързана с националните цели и приоритети на основополагащите стратегически документи за развитие на страната през новия програмен период, като: Националната програма за развитие „България 2020”, Националната програма за реформи 2011-2015 г., Националната стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012-2022 г., Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г., както и различни секторни стратегии и политики.

- ОПР е съгласуван със стратегическата рамка на новия Регионален план за развитие на Северен централен район и с Областната стратегия за развитие на област Разград за периода 2014-2020 г.

- Мерките и дейностите заложи в ОПР отразяват желанията и вижданията на местната власт, обществени организации, гражданите и бизнеса, относно приоритетите за развитие на общината и в същото време са съгласувани с мерките и дейностите, които ще се финансират от Оперативните програми, Програмата за развитие на селските райони, Програмата за морско дело и рибарство и др.

- Заложените проекти за изпълнение в Програмата за реализацията на ОПР на община Самуил за 2014-2020 г. са изцяло съобразени с приоритетите за развитие на общината и бюджетните ѝ възможности за съфинансиране.

Общинският план за развитие трябва да допринесе за постигане целите на ЕС в областта на регионалната политика и приоритетите на Стратегия „Европа 2020” за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж:

- ИНТЕЛИГЕНТЕН РАСТЕЖ - изграждане на икономика, основаваща се на знания и иновации;

- УСТОЙЧИВ РАСТЕЖ - насърчаване на по-екологична и по-конкурентоспособна икономика с по-ефективно използване на ресурсите;

- ПРИОБЩАВАЩ РАСТЕЖ - стимулиране на икономика с високи равнища на заетост, която да доведе до социално и териториално сближаване.

ОПР трябва да се обвърже и с целите на Стратегия „Европа 2020” за:

1. Трудова заетост - работа за 75 % от хората на възраст между 20 и 64 години

2. НИРД и иновации - инвестиране на 3 % от БВП на ЕС (публичен и частен сектор взети заедно) в научноизследователска и развойна дейност и иновации

3. Климатични промени и енергия - намаляване на емисиите на парникови газове с 20 % (или дори с 30 %, ако бъдат изпълнени условията) спрямо 1990 г., добиване на 20 % от енергията от възобновяеми енергийни източници увеличаване на ЕЕ с 20 %

4. Образование - намаляване на процента на преждевременно напусналите училище до под 10 % и поне 40 % от 30-34-годишните със завършено висше образование

5. Бедност и социално изключване - поне 20 милиона по-малко бедни или застрашени от бедност и социално изключване хора

Общинският план за развитие може да се разглежда като интегрален елемент от националната система за стратегическо планиране на регионалното и местното развитие в България, като адекватността му по отношение на цялата система се оценява в следните направления:

Отразяване на стратегическите цели и приоритети на Националната програма за реформи 2011-2015 г.

В Националната програма за реформи като национален ангажимент по Стратегия „Европа 2020” са заложи следните цели:

- Национална цел 1: „Достигане на 76% заетост сред населението на възраст 20-64 г. до 2020 г.”

- Национална цел 2: „Инвестиции в НИРД в размер на 1.5% от БВП”

- Национална цел 3: по Пакет „Климат-енергетика” – „Достигане на 16% дял на възобновяемите енергийни източници в брутното крайно потребление на енергия и повишаване на енергийната ефективност с 25% към 2020 г.”

- Национална цел 4: „Дял на преждевременно напусналите образователната система от 11% до 2020 г. и дял на 30-34 годишните със завършено висше образование - 36% до 2020 г.”

- Национална цел 5: „Намаляване на броя на живеещите в бедност с 260 хил. души”

Отразяване на стратегическите цели и приоритети на Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.

Общинският план за развитие интерпретира и отразява приоритетите на Националната стратегия за регионално развитие по отношение на ключовите области на регионалното и местното развитие, свързани с икономическо, социално и териториално сближаване и балансирано развитие. Стратегическите цели на НСРР са насочени към: повишаване на конкурентоспособността и заетостта; инфраструктурно развитие и достъпност, устойчивост и социалното включване.

Съгласуваност с Националната програма за развитие „България 2020”

Общинският план за развитие е съобразен с целите и приоритетите на НПП.

Цели на НПП:

1. Повишаване на жизнения стандарт чрез конкурентоспособно образование и обучение, създаване на условия за качествена заетост и социално включване и гарантиране на достъпно и качествено здравеопазване.

2. Изграждане на инфраструктурни мрежи, осигуряващи оптимални условия за развитие на икономиката и качествена и здравословна околна среда за населението.

3. Повишаване на конкурентоспособността на икономиката чрез осигуряване на благоприятна бизнес среда, насърчаване на инвестициите, прилагане на иновативни решения и повишаване на ресурсната ефективност.

В НПП са заложили 8 приоритета, формулирани както следва:

1. Подобряване на достъпа и повишаване на качеството на образованието и обучението и качествените характеристики на работната сила.

2. Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване.

3. Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал.

4. Развитие на аграрния отрасъл за осигуряване на хранителна сигурност и за производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси.

5. Подкрепа на иновационните и инвестиционни дейности за повишаване на конкурентоспособността на икономиката.

6. Укрепване на институционалната среда за по-висока ефективност на публичните услуги за гражданите и бизнеса.

7. Енергийна сигурност и повишаване на ресурсната ефективност.

8. Подобряване на транспортната свързаност и достъпа до пазари.

Обвързаност с Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г.

Важен момент е ОПР да отразява пространствените перспективи на територията на общината на основата на икономическите и социалните фактори на развитието, като се отчитат възможностите за преодоляване на различията между градските и селските територии и се създадат предпоставки и условия за оптимизиране на функциите на общинския център, който играе все по-важна роля за повишаване на конкурентоспособността на икономиката и устойчивото развитие на общината. В същото време трябва да се постигне балансираност в развитието, чрез инвестиции в определените селища – опорни центрове на административния център – село Самуил.

В НКПР са заложили следните стратегически цели за развитие:

Стратегическа Цел 1 “Интегриране в европейското пространство”

Развитие на национални и трансгранични транспортни, енергийни, урбанистични, културни и екологични коридори с оглед постигане на териториална свързаност, сътрудничество и интегриране в региона и в европейското пространство.

Стратегическа Цел 2 “Полицентрично териториално развитие”

Укрепване на умерено полицентрична мрежа от градове-центрове с подобро качество на градската среда, способстващо за постигане на балансирано териториално развитие и намаляване на неравенствата между централните градски и периферните селски райони.

Стратегическа Цел 3 “Пространствена свързаност и достъп до услуги”

Развитие на националната техническа и социална инфраструктура за подобряване на пространствената свързаност на районите и урбанистичните центрове и достъпа до образователни, здравни, социални и културни услуги.

Стратегическа Цел 4 “Съхранено природно и културно наследство”

Съхраняване и развитие на националната система от защитени природни и културни

ценности за поддържане на биологичното равновесие, пространствената природна и културна идентичност и за интегриране на техните стойности в съвременния живот.

Стратегическа Цел 5 “Стимулирано развитие на специфични територии”

Интегрирано планиране и стимулирано развитие на територии със специфични характеристики (крайбрежни Черноморски, крайбрежни Дунавски, планински гранични и периферни) с оглед съхраняване и ефективно използване на техния природен, икономически, социален и културен потенциал за развитие.

Стратегическа Цел 6 “Конкурентоспособност чрез зони за растеж и иновации”

Повишаване на конкурентоспособността на българската територия чрез държавно подкрепени зони за растеж и иновации в урбанистичните центрове от високите нива на полицентричния модел.

Съответствие със стратегическата рамка на Регионалния план за развитие на Северен централен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г.

В Регионалния план за развитие са отчетени специфичните дългосрочни цели и приоритетите за развитие на областите и общините, включени в териториалния обхват на района. На ниво общински план за развитие следва да се гарантира връзката между регионалния и местния стратегически контекст за развитие, като на практика се интегрират плановите подходи „отдолу-нагоре” и „отгоре-надолу”.

РПР на СЦР поставя следните стратегически цели за периода 2014-2020 г.:

Стратегическа цел 1: Икономическо сближаване – достигане на средните нива на заетост, производителност на труда и приложение на иновации в икономиката, характерни за районите от Дунавското пространство;

Стратегическа цел 2: Социално сближаване – преодоляване на междурегионалните и вътрешнорегионални различия в социалната сфера и ограничаване на риска от социална изолация и бедност;

Стратегическа цел 3: Териториално сближаване – свързаност и балансирано, интегрирано и устойчиво развитие на територията и населените места;

Стратегическа цел 4: Опазване на околната среда, съобразно предизвикателствата на климатичните промени и прилагане на европейските и национални стандарти за ограничаване на замърсяването и енергоемкостта и стимулиране използването на енергия от възобновяеми източници.

Съответствие с Областната стратегия за развитие на област Разград за периода 2014-2020 г.

Необходимо е в значителна степен да бъде постигнато съответствие на целите и приоритетите за общинско развитие с приоритетите на областно ниво, като се отчитат стратегическите насоки за разработване и общинските планове за развитие, представени в Областната стратегия за развитие на област Разград. Това съответствие осигурява допълнителни ефекти и потенциални ползи, свързани с осигуряване на достъп до финансови схеми и развитие на териториалното сътрудничество между общини и региони.

Областната стратегия за развитие на област Разград дефинира следните четири стратегически цели:

1. Икономическо сближаване в европейски, национален и вътрешнорегионален план чрез развитие на собствения потенциал на районите и опазване на околната среда.

2. Балансирано териториално развитие чрез укрепване на мрежата от градоцентрирове, подобряване свързаността в районите и качеството на средата в населените места.

3. Социално сближаване и намаляване на регионалните диспропорции в социалната сфера чрез създаване на условия за развитие и реализация на човешкия капитал.

4. Териториално сближаване и развитие на трансграничното, междурегионалното и Транснационалното сътрудничество.

Основните източници на средства за финансиране изпълнението на Общинския план за развитие на община Самуил за 2014-2020 г. са: Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ), общинския бюджет, централния бюджет на РБ и други фондове и програми.

ЕСИФ е общо понятие, обединяващо в новия програмен период Кохезионния фонд, Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и финансирането по линия на Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейски фонд за морско дело и рибарство. Помощта за България от ЕСИФ е регламентирана в Споразумението за партньорство между България и ЕС за 2014-2020 г., наследник на Националната стратегическа референтна рамка за периода 2007-2013 г.

В Споразумението за партньорство са формулирани четири основни приоритета за ЕСИФ през периода 2014-2020 г., както следва:

Приоритет 1: Образование, квалификация и заетост за приобщаващ растеж, който обхваща подприоритетите: Заетост и трудова мобилност, Социално включване и Образование, учене през целия живот.

Приоритет 2: Иновации и инвестиции за интелигентен растеж, който обхваща подприоритетите: Повишаване конкурентоспособността на МСП в ключови икономически сектори, НИРД и иновации, и достъп до и използване на ИКТ.

Приоритет 3: Свързаност и зелена икономика за устойчив растеж, който обхваща подприоритетите: Свързаност (външна и вътрешна), Преминаване към нисковъглеродна икономика, енергийна и ресурсна ефективност, Климат и климатични промени и Околна среда и опазване на природното богатство.

Приоритет 4: Добро управление и достъп до качествени обществени услуги, който обхваща подприоритетите: Инвестиции в изграждане на институционален капацитет за добро управление, качествена и независима съдебна система и Достъп до качествени обществени услуги и ефективно прилагане на електронното управление с оглед на провеждането на реформи.

Допълнителен механизъм за финансиране се осигурява чрез предлаганите мерки и средства от централния бюджет за реализация на дейности в „районите за целенасочена подкрепа” (общини с влошено социално-икономическо състояние), съгласно действащото национално законодателство за регионалното развитие (ЗРР). Териториалният обхват на районите за целенасочена подкрепа на общинско ниво се определя в Областната стратегия за развитие и на тази база следва да се търсят възможности за допълнително финансиране на конкретни общински проекти, насочени както към интегрираното развитие на

общината, така и към преодоляване на социално-икономическите различия между общините и вътрешнорегионалните диспропорции.

В ОСР на Разград 2014-2020 г., община Самуил е определена като район за целенасочена подкрепа от държавата, от IV-та категория – общини, попадащи в териториален обхват на РЦП по 5 показателя от 8-те, регламентирани в чл. 6 на ЗРР, а именно:

1. нетни приходи от продажби на един жител под 70 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
2. равнище на средната работна заплата, по-ниско от средната стойност за страната за последните три години;
3. средно равнище на безработица над 105 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
4. гъстота на населението под 70 души на един квадратен километър;
5. над 30 на сто от населените места са без изградена канализационна мрежа.

За да финансира инвестиционните си разходи за развитие, местната власт трябва да има достъп и до националния и регионалния пазар на капитали, както и да развива форми на публично-частни партньорства.

Социално-икономическото и инфраструктурно развитие на община Самуил и през новия програмен период ще се осъществява под комбинираното влияние на две групи фактори:

- стимулиращи развитието;
- задържащи развитието.

Програмно-целевата част на Общинския план за развитие е базирана основно на очакваното въздействие на система от условия и фактори, които ще имат положително, позитивно въздействие върху комплексното развитие на общината.

В това отношение е акцентирано на отчитането на стратегическите измерения на **факторите със стимулиращо влияние**, засягащи:

- Развитие на селското стопанство, чрез използване на разполагаемите в общината богати и плодородни земеделски земи;
- Развитие на лека, хранително-вкусова и преработвателна промишленост;
- Развитие на туризма, чрез използване на разполагаемите в общината туристически ресурси и развитие на съпътстващи туризма дейности и услуги;
- Балансираност и всеобхватност на функции в общината и в административния ѝ център, които увеличават икономическия, административния и обслужващия им потенциал.

Развитието на община Самуил ще изпитва и съпътстващото влияние на **фактори със задържащ характер**.

Такива са:

- Намаляващ брой човешки ресурс с необходимото качество като образование, професионални умения и капацитет;
- Липса на изградена устойчива и привлекателна бизнес и инвестиционна среда в общината;
- Наличието на диспропорция между потребността от публични инвестиции и реалните възможности за бюджетно осигуряване на средства.

Данните от анализа на текущото състояние показват, че община Самуил се нуждае от ускоряване на социално-икономическото си развитие и стимули за преодоляване на демографските проблеми, генериране на растеж, заетост и устойчиво развитие на селското стопанство, като водещ отрасъл на местната икономика.

Общината следва да мобилизира целия си потенциал (природно-ресурсен, човешки и инвестиционен) и така да насочи развитието си, че в максимална степен да оползотвори възможностите за финансиране - национални и европейски.

Необходимо е и прилагане на интегриран подход за развитие на територията. Това означава подходящо съчетаване на политиките и мерките, въздействащи върху икономическия, природно-културния, инфраструктурния и човешкия потенциал.

Потребностите от „коригиращи“ и „подкрепящи“ публични намеси в развитието на община Самуил са се увеличили през последните години. Необходимо е ново териториално насочване на мерките и подобрена координация, за да се постигнат трайни и осезаеми промени в желаните насоки и успешно изпълнение на целите и приоритетите на Общинския план за развитие 2014-2020 г. На тази основа, стратегията за развитие на общината до 2020 г. следва да бъде агресивна по отношение на необходимите предпоставки за развитие на икономиката, подкрепяща по отношение изграждането и обновяването на инфраструктурите и стабилизираща по отношение на желания териториален баланс и протичането на демографските процеси.

Същевременно трябва да се отчете факта, че идентифицираните в социално-икономическия анализ множество проблеми и нужди на територията на общината няма да могат да бъдат решени в рамките на програмния период до 2020 г. Финансовите ресурси и възможности следва да бъдат обвързани и насочени към решаването на най-приоритетните потребности на общината, така че да доведат до значителен социално-икономически ефект.

1.1. Визия и стратегически цели за развитие на общината

Визията отразява желанието за достигане на определено ниво на развитие на община Самуил. Тя е консолидирана, обобщена представа/желание на една общност за стандарта на живот и качествата на средата, която изгражда, поддържа и обитава.

Жителите на Самуил искат да имат "работа и по-висок жизнен стандарт", да обитават "добре устроена жизнена среда" и да чувстват "сигурност" за живота си и за бъдещето на децата си. На тази основа е формулирана и визията за развитие на общината.

Визия

„Община Самуил - добър за живот и работа земеделски район с икономически растеж и заетост, основани на ефективно използване на ресурсите за развитие на селско стопанство, хранително-вкусова промишленост и туризъм, съхранена природа и културно наследство.“

Във визията е заложена прогнозата, че ще бъде оползотворен и развит специфичния потенциал на общината, заложен най-вече в нейното предимство на земеделски район, ще бъде повишена степента на икономическо развитие, ще бъдат подобрени условията за живот и ще бъде преодолян демографския проблем.

За реализация на визията, е необходимо да се работи за:

- създаване на благоприятна бизнес среда с цел стимулиране на инвестиционната активност за създаване на работни места и допълнителни източници на доходи за жителите на община Самуил;
- възстановяване и развитие на традиционните селскостопански производства;
- технологично и структурно обновяване на икономиката и повишаване на нейната ефективност;
- развитието на техническата и социалната инфраструктура;
- създаване на устойчива жизнена среда, гарантираща здравето, безопасността и удобството на всички граждани и гости на общината.

За изпълнение на тази визия е нужно да се използват възможно най-ефективни, икономически средства и да се насърчава поведение, което води до успешно развитие и хармония между човека и природата. За реализирането на визията ще се разчита на местните ресурси и потенциал, които с помощта на финансовите инструменти на ЕС, ще се превърнат в конкурентни предимства.

Желаният резултат, формулиран във визията на ОПР на Самуил ще спомогне за постигане на визиите за развитие на област Разград и СЦР, които най-общо целят сближаване – икономическо, социално, териториално и екологично.

Постигането на желаната визия следва да се осъществи чрез определените главна и стратегическа цели, подкрепени от адекватни приоритети, специфични цели и мерки.

ГЛАВНА ЦЕЛ

Устойчиво местно развитие и икономическо съживяване за преодоляване на демографската криза и бедността, по-добро качество на живот и обновена техническа инфраструктура.

Устойчивото местно развитие е свързано най-вече с насърчаване на инвестициите, предприемачеството и оползотворяване на наличния потенциал и ресурси за икономическо съживяване. Необходимо е целенасочено създаване на местни продукти и намиране на пазари за реализацията им. Осигуряването на достъп до нови пазари, финансови ресурси, европейски фондове, рисков капитал и схеми на финансов инженеринг е решаващ фактор за развитието на предприемачеството, генерирането на растеж и създаване на работни места в общината. Необходимо е да се насърчава разкриването на нови предприятия, повишаването на адаптивността на работниците и фирмите и интензифицирането на процеса на създаване на работни места. Тук важно значение ще има балансът между гъвкавост и сигурност на пазара на труда като гъвкавите форми на заетост не трябва да се въвеждат за сметка на ограничаване правата на заетите и сигурността на работното място.

Високото равнище на заетост е важно условие за постигане на по-бърз и траен растеж, социално сближаване и повишаване на доходите. Увеличаването на броя на хората, участващи в пазара на труда, е най-добрият начин за съхраняване на икономическата, социалната и териториалната устойчивост на общината и ще допринесе за преодоляване на демографската криза и бедността. Реализирането на Главната цел следва да стане в условията на тясно взаимодействие и партньорство между местните власти, бизнеса и НПО. Необходимо е да се използват всички възможности за съвместни проекти и дейности, включително в условията на междуобщинско и трансгранично сътрудничество.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ

ЦЕЛ 1: Съживяване на местната икономика и създаване на работни места, чрез ефективно използване на ресурсите и привличане на инвестиции в селското стопанство, съпътстващи дейности и услуги за намаляване на безработицата и повишаване на доходите.

ЦЕЛ 2: Повишаване и развитие на човешките ресурси, подобряване качеството и стандарта на живот, насърчаване на образованието и социалното включване.

ЦЕЛ 3: Комплексно подобряване състоянието на техническата инфраструктура и жизнената среда, съхраняване и опазване на природното богатство и културно-историческото наследство.

Комплексът от приоритети, мерки и дейности за реализацията на стратегическите цели ще бъде насочен в няколко основни области на въздействие, както следва:

- Подобряване на бизнес средата и насърчаване на икономическия растеж – привличане на инвестиции, по-висока заетост, доходи и жизнен стандарт.
- Съхраняване на демографския потенциал и развитие на човешките ресурси със специална грижа към младите хора – ограничаване дела на ранно напусналите училище, увеличаване броя на младежите с висше образование и задържането им за живот и работа в общината.
- Подобряване на средата на обитаване – по-добра вътрешна свързаност между населените места в общината, подобрена инфраструктура, достъпни услуги, запазване и утвърждаване на природното богатство и културно-историческото наследство.

На тази база са изведени четири приоритета за действия, насочени към постигането на специфични цели в различни сфери на развитието на общината.

Всяка специфична цел ще се изпълнява, чрез съвкупност от мерки и дейности, които ще бъдат обобщени в Програмата за реализация на ОПР 2014-2020 г. под формата на приоритетни проекти, обезпечени с човешки, финансов, времеви ресурс и съобразени с капацитета и възможностите на Общината.

1.2. Приоритети, специфични цели и мерки.

Приоритет 1: Създаване на условия за местно икономическо развитие, с приоритети селско стопанство, хранително-вкусова промишленост и туризъм.

Специфична цел 1.1: Развитие на селското и горското стопанство

Мярка 1.1.1: Разнообразяване на земеделските култури

Дейности:

- Увеличаване на трайните насаждения (лозя, овощни градини);
- Изграждане и модернизирание на хидромелиоративна инфраструктура;
- Увеличаване на площите за поливното земеделие;
- Развитие на зеленчукопроизводство.

Мярка 1.1.2: Развитие на животновъдството

Дейности:

- Създаване, модернизация и разширяване на животновъдни обекти;
- Внедряване на стандарти за качество и изисквания за хуманно отглеждане на животните.

Мярка 1.1.3: Подпомагане развитието на устойчиво и високоефективно селско стопанство

Дейности:

- Стартова помощ за развитие на малки стопанства от млади фермери;
- Технологично обновяване на земеделските стопанства;
- Инвестиции в преработка на селскостопанска продукция;
- Насърчаване развитието на пчеларството;
- Подобряване на научно-техническото, информационното, организационното и пазарното обслужване на местните селскостопански производители;
- Насърчаване сдружаването на производителите и кооперирането на участниците във веригата за реализация на земеделски продукти и храни.

Мярка 1.1.4: Поддържане и развитие на горските ресурси и развитие на ловно стопанство

Дейности:

- Залесяване на пустеещи и на неземеделски земи;
- Подобряване превенцията срещу горски пожари;
- Подобряване стопанисването и икономическата стойност на горите;
- Създаване на ловни бази и развитие на ловното стопанство.

Специфична цел 1.2: Насърчаване на предприемачеството и инвестициите

Мярка 1.2.1: Стимулиране на местното предприемачество

Дейности:

- Създаване на нови конкурентоспособни предприятия в промишлеността, търговията, услугите и туризма;
- Помощ при стартиране на неселскостопански дейности в селските райони;
- Създаване на къщи за гости и места за настаняване в с. Кара Михал и други населени места с потенциал за развитие на туризъм в общината;
- Подобряване информираността на бизнеса;
- Повишаване на предприемаческите умения.

Мярка 1.2.2: Създаване на публично-частни партньорства и инициативи за икономическо развитие

Дейности:

- Разработване на стратегия за привличане на инвестиции и реализация на публично-частни партньорства;
- Създаване на каталог с информация за свободни общински терени, сгради и услуги, за които се търсят инвеститори и частни партньори;
- Активен маркетинг и реклама на икономическия потенциал на общината;
- Създаване на местен пазар на производителите на селскостопанска продукция;
- Подобряване на достъпа, инфраструктурата, развитие на рибовъдство и риболовен туризъм на язовири в община Самуил;
- Създаване на благоприятни условия за привличане на инвеститори.

Мярка 1.2.3: Стимулиране на сътрудничеството и партньорството

Дейности:

- Развитие на международно сътрудничество и връзки с побратимени градове;
- Развитие на междуобщинско сътрудничество и дейности;
- Съвместни проекти в партньорство с НПО;
- Създаване на Местна инициативна група (МИГ) по ПРСР.

Специфична цел 1.3: Насърчаване развитието на интегриран туризъм, чрез опазване, популяризиране и развитие на културното и природно наследство

Мярка 1.3.1: Подпомагане развитието на местния туристически продукт и маркетинг на дестинациите

Дейности:

- Създаване на общинска стратегия и програма за развитие на туризма;
- Разработване на междуобщински маркетингови и рекламни стратегии и програми за съвместни туристически дейности;
- Развитие на интегриран туризъм, базиран на природно-ландшафтните и културни дадености и ресурси;
- Организиране на културни събития за привличане на туристи;

- Участие в регионални, национални и международни туристически борси, изложения и панаири, посещения на пътнически агенти, туроператори, автори на пътеводители, журналисти;
- Маркетингови и рекламни дейности.

Мярка 1.3.2: Развитие на природни, културни и исторически атракции

Дейности:

- Възстановяване, опазване, експониране, социализиране, оборудване на туристически атракции;
- Създаване на специализирана устройствена схема за развитие на туризъм в общината включена в общинска концепция за пространствено развитие;
- Развитие на туристическата инфраструктура, необходима за нуждите на атракциите и подобряване на транспортния достъп;
- Изграждане на екопътеки в община Самуил.

Приоритет 2: Развитие на човешкия капитал, подобряване стандарта на живот, повишаване на заетостта, доходите, социално включване и задържане на младите хора в района.

Специфична цел 2.1: Подобряване достъпа до заетост и създаване на работни места

Мярка 2.1.1: Стимулиране на самостоятелна заетост, предприемачество и създаване на нови предприятия

Дейности:

- Стартиране на самостоятелна стопанска дейност;
- Обучения на безработни лица за разработване и управление на собствен бизнес.

Мярка 2.1.2: Насърчаване на работодателите за наемане на работа на млади хора и подобряване условията на труд

Дейности:

- Наемане на работа на млади хора за чиракуване и стажуване;
- Старт в кариерата за лица завършващи средно и висше образование;
- Подобряване на условията и повишаване безопасността на труда.

Мярка 2.1.3: Стимулиране на трудовата мобилност за увеличаване равнището на заетостта и доходите

Дейности:

- Осигуряване на редовен обществен транспорт за насърчаване на трудовата мобилност в общината;
- Преференции за транспорт до работното място.

Специфична цел 2.2: Повишаване качеството на човешките ресурси и постигане на съответствие с изискванията на пазара на труда

Мярка 2.2.1: Повишаване професионалните умения и квалификацията на работната сила

Дейности:

- Обучителни курсове за квалификация и преквалификация на безработни лица;
- Повишаване относителния дял на лицата с висше образование.

Мярка 2.2.2: Превенция на отпадането от пазара на труда

Дейности:

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

- Насърчаване на работодателите за запазване и увеличаване на заетостта;
- Стимули за повишаване на пригодността за заетост на работната сила, в т.ч. за лица над 50-годишна възраст.

Специфична цел 2.3: Насърчаване на трудовата активност и социалното включване на групи в неравностойно положение

Мярка 2.3.1: Повишаване на икономическата активност и намаляване равнището на безработица сред групи в неравностойно положение на пазара на труда

Дейности:

- Насърчаване на социалната икономика и социалните предприятия;
- Осигуряване на адаптирани работни места за нуждите на хора с увреждания;
- Курсове за професионална квалификация и повишаване икономическата активност на лица в неравностойно положение и хора с увреждания.

Мярка 2.3.2: Интегриране на маргинализираните общности в обществения живот

Дейности:

- Намаляване на бариерите за достъп на маргинализираните общности до пазара на труда;
- Повишаване мотивацията на маргинализираните групи за включване в обществения живот.

Приоритет 3: Подобряване и възстановяване на техническата инфраструктура, опазване на околната среда и природното богатство.

Специфична цел 3.1: Доизграждане и модернизиране на техническата инфраструктура и подобряване качествата на средата

Мярка 3.1.1: Ремонт и реконструкция на общински пътища и рехабилитация на улични мрежи

Дейности:

- Рехабилитация и ремонт на пътища от републиканска пътна мрежа на територията на община Самуил;

- Рехабилитация и ремонт на общинска пътна мрежа;
- Рехабилитация на улична мрежа във всички села от общината;
- Подобряване на облика на населените места и качеството на живот в община Самуил, чрез рехабилитация на улична мрежа в с. Самуил и Владимировци;
- Подобряване облика на населените места и качеството на живот в община Самуил чрез физическо обновяване на улична мрежа по договор №17/322/00878 от 27.11.2012 г.;
- Благоустрояване на площади във всички села от общината;
- Благоустрояване на централната част на с. Самуил;
- Изграждане на ЖП надлез над ЖП линията в с. Самуил.

Мярка 3.1.2: Подобряване качеството на транспортната мрежа и достъпа до населените места в общината

Дейности:

- Осигуряване на автобуси и миктробуси за обслужване на общинска транспортна схема;
- Изграждане и модернизация на автогари и автобусни спирки;

Мярка 3.1.3: Изграждане на нова и реконструкция на съществуваща водоснабдителна и канализационна инфраструктура

Дейности:

- Изграждане на ПСОВ, канализация и водопровод в с. Самуил;
- Изграждане на ПСОВ, канализация и водопровод в с. Владимировци;
- Допълнително водоснабдяване на с. Самуил и с. Кривица;
- Подмяна на водопроводната мрежа в населени места от общината.

Мярка 3.1.4: Предотвратяване и ограничаване на последиците от природни бедствия и аварии

Дейности:

- Разработване на План за действие при природни бедствия и аварии;
- Брегоукрепване, почистване на речни корита и изграждане на мостове;
- Почистване, обезопасяване и благоустрояване на дерета;
- Обезопасяване и укрепване на язовири в община Самуил;
- Укрепване стената на язовир в с. Владимировци.

Мярка 3.1.5: Подобряване качеството и обхвата на телекомуникациите

Дейности:

- Осигуряване на широколентов интернет достъп и преодоляване на “цифровата изолация” в слабо населените периферни райони;
- Подобряване качеството и обхвата на мобилните комуникационни услуги.

Мярка 3.1.6: Повишаване на енергийната ефективност и ВЕИ

Дейности:

- Повишаване енергийната ефективност на жилищни и обществени сгради;
- Въвеждане на енергоспестяващо улично осветление в населените места на община Самуил;
- Въвеждане на ВЕИ в общинска инфраструктура;
- Усвояване потенциала на територията за използване на слънчева енергия.

Мярка 3.1.7: Комплексно планиране и устройство на територията

Дейности:

- Разработване на Общ устройствен план на община Самуил;
- Разработване на Програма за опазване на околната среда и управление на отпадъците на територията на община Самуил;
- Паспортизация на всички общински сгради – описание на сградния фонд, съоръженията и въвеждане на система за наблюдение.

Специфична цел 3.2: Опазване на околната среда и пълноценно използване на природните ресурси

Мярка 3.2.1: Укрепване и поддържане на биологичното разнообразие и зелената система

Дейности:

- Опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и почвите;
- Благоустрояване на паркове, зелени площи и зони за отдих;
- Поощряване на граждански инициативи за опазване на природата.

Мярка 3.2.2: Подобряване управлението на отпадъците

Дейности:

- Подобряване на съществуващите практики и условия за събиране, транспортиране, депониране обезвреждане и рециклиране на битови и промишлени отпадъци и рекултивация на замърсени територии;
- Изграждане на площадки за преработка и компостиране на биологични отпадъци;
- Създаване на площадка за депониране на строителни отпадъци;
- Ликвидиране на нерегламентирани сметища в общината;
- Обезвреждане и извозване на негодни за употреба пестициди с изтекъл срок от два склада в с. Владимировци;
- Информационна кампания във всички населени места за подобряване екологичната култура на населението.

Приоритет 4: Подобряване на качеството и достъпа до административни, здравни, социални, образователни и културни услуги.

Специфична цел 4.1: Подобряване на административните услуги, повишаване на институционалния капацитет и обществен ред и сигурност

Мярка 4.1.1. Повишаване на административния и институционален капацитет

Дейности:

- Повишаване капацитета на общинската администрация и общинския съвет за разработване, управление, изпълнение, наблюдение и оценка на планови и стратегически документи;
- Предоставяне на услугите на „едно гише“, електронни и изнесени административни услуги;
- Участие в обучителни семинари и специализирани квалификационни курсове;
- Обмен на опит с чуждестранни общини и въвеждане на добри практики за подобряване на ефективността в работата на служителите.

Мярка 4.1.2. Подобряване на материално-техническата база на администрацията

Дейности:

- Ремонт, обзавеждане и оборудване на сгради на кметства в селата на община Самуил;
- Ремонт, обзавеждане и оборудване на сградите на Общинска администрация – Самуил.

Мярка 4.1.3. Повишаване информираността на гражданите за дейността и резултатите от работата на администрацията

Дейности:

- Въвеждане на мерки насочени към засилване на контрола, прозрачността,

отчетността и утвърждаване на ефективни механизми за мониторинг;

- Изграждане на нова административна култура, ориентирана към нуждите на обществото, чрез ефективни действия за публичност на административните услуги.

Мярка 4.1.4. Осигуряване на обществен ред и сигурност в населените места на общината

Дейности:

- Разкриване на Полицейски участък към структурата на МВР за територията на община Самуил със служители за всички населени места;

- Противодействие на битовата престъпност в общината, включително чрез доброволци;

- Въвеждане на видеонаблюдение и контрол за противодействие на престъпността.

Специфична цел 4.2: Повишаване достъпа до устойчиви и качествени здравни услуги

Мярка 4.2.1: Подобряване на материално-техническата база в здравеопазването

Дейности:

- Ремонт и обновяване на лечебни заведения за извънболнична помощ и медицински кабинети.

Мярка 4.2.2: Повишаване качеството и подобряване достъпа до здравни услуги

Дейности:

- Повишаване броя на медицинския персонал;
- Осигуряване на здравни медиатори;
- Осигуряване на стипендии за млади медици, срещу договори да работят в населените места на общината определен брой години след дипломирането им;
- Осигуряване на мобилност на медицинските услуги.

Специфична цел 4.3: Разширяване обхвата и вида на социалните услуги

Мярка 4.3.1: Изграждане и обновяване на обекти на социалната инфраструктура

Дейности:

- Преустройство на съществуваща сграда в ЦНСТ за стари хора в с. Хума;
- Създаване на Дневен център за стари хора в с. Самуил;
- Създаване на Комплекс за подкрепа на стари хора;
- Създаване на Хоспис за резидентна грижа в община Самуил;
- Реформиране на ДВХУИ с. Самуил в Дом за стари хора;
- Подобряване на материално-техническата база на съществуващите социални услуги и осигуряване на адаптирана социална среда за хора с увреждания.

Мярка 4.3.2: Подобряване качеството и достъпа до социални услуги в общността

Дейности:

- Създаване на услугата Домашен социален патронаж в с. Самуил;
- Създаване на Столова за социален патронаж в с. Владимировци;
- Предоставяне на услугите „Личен асистент”, „Социален асистент” и „Домашен помощник”.
- Обществена трапезария за социално слаби лица;
- Създаване на Бюро за социални услуги и консултации;
- Стартиране на услуги в Център за обществена подкрепа за предоставяне на социални услуги за деца и техните родители.

Специфична цел 4.4: Осигуряване на качествено образование

Мярка 4.4.1: Подобряване достъпа до предучилищно и училищно образование

Дейности:

- Повишаване качеството на образованието и уменията на човешките ресурси - използване на информационни и комуникационни технологии;
- Създаване на оптимални условия за самоподготовка на учениците, пълноценен отдих и извънкласни форми на обучение;
- Разгръщане на творческите способности на децата и учениците;
- Осигуряване на условия за реализиране на задължително образование с фокус върху децата в риск и деца от малцинствени групи;
- Реинтеграция и намаляване броя на отпадащите от образователната система деца и ученици.

Мярка 4.4.2: Обновяване на материалната и техническа база на образователните институции

Дейности:

- Подобряване на образователната инфраструктура, включително въвеждане на мерки за енергийна ефективност и достъпна архитектурна среда;
- Обновяване и оборудване на учебни кабинети, образователни лаборатории, работилници и компютърни кабинети;
- Адаптиране на детски площадки и спортни съоръжения в детски градини и училища към изискванията за безопасност и функционалност;
- Ремонт и оборудване на физкултурни салони в учебните заведения;
- Основен ремонт на физкултурен салон в ОУ „Христо Ботев” – с. Владимировци;
- Ремонт и оборудване на кухни в детските градини;
- Основен ремонт на ОУ „Паисий Хилендарски” – с. Хърсово;
- Основен ремонт на ОУ „Христо Ботев” – с. Владимировци;
- Основен ремонт на ОУ „Климент Охридски” – с. Желязковец;
- Подмяна на отоплителни системи и инсталации в училища в община Самуил;
- Осигуряване на нови училищни автобуси за учениците от община Самуил.

Специфична цел 4.5: Развитие на културата, спорта и младежките дейности

Мярка 4.5.1: Инвестиции, свързани с опазване, възстановяване и използване на културното наследство

Дейности:

- Съхраняване, реставрация, консервация и социализиране на културно-историческото наследство.

Мярка 4.5.2: Обновяване, ремонт и оборудване на културни институции

Дейности:

- Насърчаване развитието на културните институции, чрез обновяване на сградния фонд и доставка на необходимото специализирано оборудване;
- Ремонт, оборудване и обзавеждане на читалищата в селата Желязковец, Ножарово, Богданци и Голям извор;
- Оборудване на читалища с нова озвучителна, осветителна и компютърна техника;
- Възстановяване и опазване на религиозни храмове на територията на община Самуил;
- Подобряване на достъпа до културни услуги в адаптирана архитектурна среда.

Мярка 4.5.3: Развитие на художествена самодейност и на културни събития

Дейности:

- Създаване и популяризиране на иновативни културни събития;

- Създаване и популяризиране на ежегоден традиционен фестивал на етносите;
- Насърчаване на творческата самодейност и любителски състави;
- Културен обмен с различни културни институции от страната и чужбина.

Мярка 4.5.4: Ремонт, модернизация и изграждане на спортна инфраструктура

Дейности:

- Изграждане и обновяване на спортни комплекси в община Самуил;
- Изграждане на футболни игрища в селата Владимировци, Богданци и Ножарово;
- Рехабилитация на съществуващи и изграждане на нови спортни площадки на открито в община Самуил;
- Изграждане на нови, обновяване и обезопасяване на съществуващи детски площадки на открито в община Самуил.

Мярка 4.5.5: Насърчаване дейността на спортните и младежки клубове

Дейности:

- Подкрепа за развитие на местни спортните клубове и млади спортни таланти;
- Създаване на условия за пълноценно използване на свободното време на младите хора;
- Оборудване на малки спортни зали в читалищата на община Самуил с маси за тенис и бiliarд, фитнес уреди и др.;
- Превенция на рисковото поведение сред децата и младите хора.

III. Индикативна финансова таблица

Период 2014-2020	Местно публично финансиране		Общ дял (%)	Външно публично финансиране						Частно финансиране		ОБЩО
	Общински бюджет	Местни публични фондове		Централен бюджет	Общ дял (%)	Фондове на ЕС	Общ дял (%)	Други източници	Общ дял (%)	Фондове, фирми	Общ дял (%)	
ПРИОРИТЕТИ/ Специфични цели												
ПРИОРИТЕТ 1 Създаване на условия за местно икономическо развитие, с приоритети селско стопанство, хранително-вкусова промишленост и туризъм	262500		0.62			20512500	48.75			21300000	50.62	42075000
<i>Специфична цел 1.1.</i> Развитие на селското и горското стопанство						11800000	42.75			15800000	57.25	27600000
<i>Специфична цел 1.2.</i> Насърчаване на предприемачеството и инвестициите	145000		1.24			6055000	51.75			5500000	47.01	11700000
<i>Специфична цел 1.3.</i> Насърчаване развитието на интегриран туризъм, чрез опазване, популяризиране и развитие на културното и природно наследство	117500		4.23			2657500	95.77					2775000
ПРИОРИТЕТ 2	121000		3.32	320000	8.79	2918000	80.16			281000	7.72	3640000

Общински план за развитие на община Самуил 2014 – 2020 г.

Развитие на човешкия капитал, подобряване стандарта на живот, повишаване на заетостта, доходите, социално включване и задържане на младите хора в района												
Специфична цел 2.1. Подобряване достъпа до заетост и създаване на работни места	65000		2.95			1910000	86.82			225000	10.23	2200000
Специфична цел 2.2. Повишаване качеството на човешките ресурси и постигане на съответствие с изискванията на пазара на труда												320000
Специфична цел 2.3. Насърчаване на трудовата активност и социалното включване на групи в неравностойно положение	56000		5.00			1008000	90.00			56000	5.00	1120000
ПРИОРИТЕТ 3 Подобряване и възстановяване на техническата	1373500		1.08		16344500	12.90	102728000	81.08		6250000	4.93	126696000

Общински план за развитие на община Самуил 2014 – 2020 г.

инфраструктура, опазване на околната среда и природното богатство												
Специфична цел 3.1. Доизграждане и модернизиране на техническата инфраструктура и подобряване качествата на средата	1193500		0.98	15664500	12.91	98228000	80.96			6250000	5.15	121336000
Специфична цел 3.2. Опазване на околната среда и пълноценно използване на природните ресурси	180000		3.36	680000	12.69	4500000	83.96					5360000
ПРИОРИТЕТ 4 Подобряване на качеството и достъпа до административни, здравни, социални, образователни и културни услуги	694500		2.87	6683000	27.63	14058500	58.13	730000	3.02	2020000	8.35	24186000
Специфична цел 4.1. Подобряване на административните услуги, повишаване на институционалния капацитет и обществен ред и сигурност	106500		3.30	1650000	51.08	1473500	45.62					3230000
Специфична цел 4.2.	95000		10.00	270000	28.42	585000	61.58					950000

Общински план за развитие на община Самуил 2014 – 2020 г.

Повишаване достъпа до устойчиви и качествени здравни услуги												
Специфична цел 4.3. Разширяване обхвата и вида на социалните услуги	218000		6.91	1118000	35.42	1300000	41.19			520000	16.48	3156000
Специфична цел 4.4. Осигуряване на качествено образование	190000		2.79	655000	9.63	5310000	78.09	645000	9.49			6800000
Специфична цел 4.5. Развитие на културата, спорта и младежките дейности	85000		0.85	2990000	29.75	5390000	53.63	85000	0.85	1500000	14.93	10050000
ОБЩО:	2 451 500		1.25	23 347 500	11.88	140 217 000	71.32	730 000	0.37	29 851 000	15.18	196 597 000

IV. Система от индикатори и действия за наблюдение и оценка

Системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на Общинския план за развитие има за крайна цел да повиши ефективността и ефикасността на използваните материални, финансови и човешки ресурси за постигане на желаните резултати и въздействие.

Избраните индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на Общинския план за развитие на община Самуил 2014-2020 г. са съпоставими с текущите макроикономически и секторни процеси и с основните индикатори, използвани в системите за наблюдение по оперативните програми, а също така отразяват и спецификата на района. Те отговарят на изискванията на “Методическите указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014-2020) и Общински планове за развитие (2014-2020).

Избраните индикатори са:

- ✓ **Конкретни** – ясни за разбиране и лесни за събиране и обобщаване на информацията;
- ✓ **Измерими** - за тях съществуват методи и инструменти за измерване на стойностите им, налични са и в случай на нужда може да бъде агрегирана достатъчно информация и количествени данни;
- ✓ **Достъпни** - има информационно осигуряване от надеждни източници с необходимата периодичност и качество и са достъпни на приемлива цена;
- ✓ **Адекватни** - обосновани и подходящи по отношение на целите и приоритетите за развитие;
- ✓ **Обвързани са с времето** - на базата на периодична информация, позволяваща сравнения между базови, междинни и целеви стойности в процеса на наблюдение на напредъка и постигането на целите.

За целите на отчитане изпълнението на ОПР ще се използват следните индикатори:

- **Общи индикатори**
- **Специфични индикатори:**
  - индикатори за въздействие;
  - индикатори за резултат.

Общите индикатори отчитат приноса на Общинския план за развитие на община Самуил 2014-2020 г. за постигане целите на Стратегия „Европа 2020” и Националната програма за реформи. Те включват и индикатори в областта на регионалната политика за постигане на растеж и заетост чрез структурната помощ на ЕС през периода 2014 - 2020 г.

ОБЩИ ИНДИКАТОРИ

- **Заетост на населението на възраст 20-64 г. (%)** – Източник: АЗ и НСИ
- **Цели „20/20/20” по отношение на климата/енергията:**
  - А) **Съкращаване на емисиите на CO₂ (%)** – Източник: РИОСВ
  - Б) **Дял на ВЕИ в крайното енергийно потребление (%)** – Източник: Община Самуил и електроразпределително дружество
  - В) **Повишаване на енергийната ефективност (%)** – Източник: Община Самуил
- **Намаляване на дела на преждевременно напусналите училище (%)** – Източник: Училища в община Самуил
- **Нарастване на дела на висшестите на 30-34 г. (%)** – Източник: НСИ
- **Брой предприятия, получили безвъзмездна финансова помощ** – Източник: ИСУН и ДФЗ
- **Брой посещения на подпомаганите туристически атракции** - Източник: Община Самуил
- **Брой новосъздадени работни места** - Източник: АЗ

Специфичните индикатори за въздействие и резултат са представени в таблицата по-долу „Матрица на индикаторите за наблюдение и оценка на Общинския план за развитие”.

МАТРИЦА НА ИНДИКАТОРИТЕ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

Стратегическа цел (СЦ) Приоритет (П)	Индикатор	Мярка	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност	Целева стойност
СЦ-2	Население на община Самуил	Брой	НСИ	1 г.	7005	7150
СЦ-2	Деца в детските градини	Брой	Община Самуил	1 г.	230	235
СЦ-2	Ученици в училищата	Брой	Община Самуил	1 г.	597	610
СЦ-1	Намаляване равнището на безработица	(%)	АЗ	1 г.	37,8	29
СЦ-1	Коефициент на заетост	(%)	НСИ	1 г.	30	33
СЦ-1	Коефициент на икономическа активност	(%)	НСИ	1 г.	35	37
СЦ-1	Равнище на средната годишна работна заплата в общината	(лева)	НСИ	1 г.	6185	8230
СЦ-3	Население (жители) с подобро третиране на отпадъчните води	Брой	Община Самуил	4 г.	0	4711
СЦ-3	Население с подобро водоснабдяване	Брой	Община Самуил	4 г.	0	6510
СЦ-3	Население с осигурен широколентов достъп	(%)	Община Самуил	4 г.	0	7150
СЦ-3	Икономии от внедрени общински мерки за енергийна ефективност	(mW)	Община Самуил	4 г.	0	65000
ИНДИКАТОРИ ЗА РЕЗУЛТАТ						
П-2	Наети на работа безработни лица след курсове за квалификация	Брой	АЗ	1 г.	0	15
П-2	Осигурени работни места за лица в неравностойно положение	Брой	АЗ	1 г.	0	10
П-1	Стопански единици (предприятия) в община Самуил	Брой	НСИ	1 г.	86	115
П-1	Нетни приходи от продажби на	Хил.лв.	НСИ	1 г.	38676	59564

Общински план за развитие на община Самуил 2014 – 2020 г.

	предприятията					
П-1	Произведена продукция в нефинансовите предприятия на общината	Хил.лв.	НСИ	1 г.	37276	48486
П-1	Договори за реализиране на ПЧП	Брой	Община Самуил	4 г.	0	2
П-1	Реализирани проекти за междуобщинско сътрудничество	Брой	Община Самуил	4 г.	0	2
П-1	Съвместни проекти реализирани в партньорство с НПО	Брой	Община Самуил	4 г.	0	2
П-1	Леглова база в места за настаняване и/или средства за подслон	Брой	Община Самуил	1 г.	0	200
П-1	Реализирани ношувки в местата за подслон и настаняване	Брой	Община Самуил	1 г.	0	10000
П-1	Туристи, посетили община Самуил	Брой	Община Самуил	1 г.	0	3000
П-3	Ремонтирани пътища	Км.	Община Самуил	4 г.	20	43
П-3	Подобрена улична мрежа в лошо състояние	Км.	Община Самуил	4 г.	0	60
П-3	Изградена нова канализационна мрежа	Км.	Община Самуил	4 г.	0	10
П-3	Изградени нови ПСОВ	Брой	Община Самуил	4 г.	0	2
П-3	Обновени водопроводни мрежи	Км.	Община Самуил	4 г.	0	60
П-3	Отпадни води, подложени на пречистване	%	Община Самуил	4 г.	0	40
П-3	Премахнати нерегламентираните сметища	Брой	Община Самуил	4 г.	10	12
П-1	Обработваеми земеделски земи	Дка.	ОСЗ	1 г.	146144	148000
П-1	Размер поливни площи	Дка.	ОСЗ и ДФЗ	1 г.	0	10 000
П-1	Залесени горски територии	Дка	ДГС	1 г.	19000	23 000
П-1	Подпомогнати и модернизирани земеделски стопанства	Брой	ДФЗ	1 г.	28	56

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Общински план за развитие на община Самуил 2014 – 2020 г.

П-1	Животновъдни обекти	Брой	БАБХ, ОСЗ	1 г.	1830	1900
П-4	Създадените "онлайн" административни услуги	Брой	Община Самуил	4 г.	0	2
П-4	Общински служители преминали курсове и обучения	Брой	Община Самуил	4 г.	0	30
П-4	Културни събития	Брой	Община Самуил	1 г.	0	2
П-4	Предоставяни социални услуги	Брой	Община Самуил	1 г.	8	14
П-4	Новосъздадени или благоустроени зелени площи	Брой	Община Самуил	4 г.	0	5
П-4	Подобрен общински сграден фонд	Брой сгради	Община Самуил	4 г.	6	12
П-4	Подобрено състояние на религиозни храмове	Брой обекти	Община Самуил	4 г.	0	5
П-3, П-4	Новосъздадени или обновени детски площадки	Брой	Община Самуил	4 г.	0	10
П-3, П-4	Новосъздадени или обновени спортни площадки	Брой	Община Самуил	4 г.	0	10

Специфичните индикатори за въздействие отчитат изпълнението на стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие. Степента на въздействие се отчита с количествено и/или качествено измерими индикатори, а в някои случаи – с качествени оценки относно достигнатото социално, икономическо и инфраструктурно развитие на общината.

Специфичните индикатори за резултат се отнасят до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети и мерки за развитие на общината. По някои от мерките или приоритетите те могат да се отнасят за предвидени или изпълнявани конкретни проекти с важно значение за развитието на територията на общината. Дефинираните индикатори са (по възможност) количествено измерими и осигуряват обективност на оценките и изводите.

Предмет на наблюдение на ОПР е изпълнението на целите и приоритетите, заложи в плана, както и действията на местната власт и администрация, организациите, бизнес структурите, физическите и юридическите лица, свързани с изпълнението на документа.

Орган на наблюдение на ОПР е Общинския съвет.

Функциите по наблюдението на ОПР включват:

- Наблюдение на изпълнението на ОПР въз основа на определените макроикономически индикатори, индикаторите, отчитащи приноса към стратегия „Европа 2020”, глобалните екологични индикатори и другите специфични количествени индикатори по отношение на реализацията на целите, приоритетите и мерките за регионално развитие ;
- Координация на дейностите по наблюдението на ОПР със заинтересуваните органи, организации, физически и юридически лица;
- Обсъждане и одобряване на редовните годишни доклади и на заключителния доклад за изпълнението на ОПР;
- Разглеждане на предложения и вземане на решения за повишаване ефективността на процеса на наблюдение в случай на установяване на проблеми и пропуски - издаване на конкретни указания за преодоляването им;
- Определяне и изпълнение на мерки за осигуряване на информация и публичност относно постигнатите резултати от наблюдението с цел да се гарантира прозрачност при изпълнението на ОПР.

Системата за наблюдение на ОПР включва следните основни компоненти:

- Системата от индикатори за наблюдение – дефинирани по-горе и отчитащи специфичния характер на плана, реализацията на неговите цели, социално-икономическото състояние, развитието на инфраструктурата и проблемите на околната среда в контекста на устойчивото регионално развитие;
- Източниците, начините и периодичността за събиране, обработка и анализиране на информацията - наблюдението на изпълнението на ОПР се осъществява на основата на данни на НСИ, ИСУН, ЕВРОСТАТ, АПИ, Агенция за чуждестранни инвестиции, Агенция за енергийна ефективност, Агенцията по заетостта, както и на основата на данни от други надеждни национални, регионални и местни източници на информация. При извършването на специфични тематични наблюдения и оценки ще се включат и резултати от анкетни проучвания за мнението и настроенята на населението, живеещо в общината.
- Финансовото и техническото обезпечаване на дейността по наблюдението на ОПР се осигурява от бюджета на Община Самуил.
- Местните власти участват в реализацията на мерките и постигане на целите на общински планове за развитие и програмите за реализация на общинските планове

за развитие. Местните власти осигуряват собствени финансови ресурси и мобилизират такива на социалните партньори на местно ниво за реализация на проекти и дейности в техните планови документи.

- Неправителствените организации, социално-икономическите партньори и частния сектор активно участват в процеса на разработване на ОПР и наблюдение изпълнението на плана; подкрепят и участват в разработването на проекти за изпълнението на плана. Тази група от участници ще бъде пряко включена и в реализацията на проекти и дейности, основно насочени към подобряване на средата за живот и развитие.

Системата на докладване, форми и начини за осигуряване на информация.

За изпълнението на ОПР се извършват междинна и последваща оценка. Оценка предоставя информация за ефективността от провежданата политика. Тя осигурява на управлението механизми на контрол чрез информация за разходите и за резултатите, подпомага и съответните управленски власти да преценят въздействието от изпълнението на общинския план, да го подобрят като го преосмислят от гледна точка на заложените цели и приоритети и възможностите за тяхното реализиране. Чрез оценката се изяснява и ефектът от планираните дейности, тя може да подобри също така и прозрачността в процеса на прилагане на плана и да насърчи повишаването на отговорността на властите пред широката общественост.

Резултатите от наблюдението на ОПР се обобщават в изготвени редовни Годишни доклади, които съдържат информация за: общите условия за изпълнение на ОПР и в частност промените в социално-икономическите условия и политиките за развитие на национално, регионално и местно ниво; постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите на ОПР въз основа на индикаторите за наблюдение; действията, предприети от местната власт с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на общинския план за развитие; заключения и предложения за подобряване на резултатите от наблюдението. Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на ОПР осигуряват информация за изготвяне на междинната и последващата оценка.

По решение на органа за наблюдение – Общинския съвет, или по искане на Кмета на община могат да се изготвят и доклади за отделен случай или за отделен период, както и по определена тема или специфичен проблем.

Междинната оценка се извършва не по-късно от 4 години от началото на периода на действие на документа за стратегическо планиране и включва: оценка на първоначалните резултати от изпълнението; оценка на степента на постигане на съответните цели; оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси; изводи и препоръки за актуализация на съответния документ. На база на междинната оценка е възможно да се иницира актуализация на ОПР, за да се направят необходимите корекции в документа и да се предприемат мерки, за да се осигури реализиране на заложените цели и приоритети, като се отговори на нуждите на района.

Последващата оценка се извършва не по-късно от една година след изтичане на периода на действие на общинския план за развитие и дава представа за степента на цялостното му изпълнение. Целта на този вид оценка е да се види доколко, дори след предприетите мерки в резултат на междинната оценка, заложените цели и приоритети са изпълнени и е достигнато очакваното развитие. На база на тази оценка могат да се направят основни изводи и констатации за всеки от етапите на развитие на съответната община.

Последващата оценка включва: оценка на степента на постигане на целите и устойчивостта на резултатите; оценка на общото въздействие; оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси; изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално развитие. Резултатите от последващата оценка се вземат предвид при разработването/актуализацията на плана за следващия период на планиране.

Междинната и последващата оценка на общинския план за развитие се внасят за обсъждане и одобрение в Общинския съвет по предложение на Кмета на общината.

През периода на действие на общинския план за развитие могат да се извършват допълнително тематични оценки и оценки за специфични случаи по преценка на органите за управление на регионалното развитие.

Актуализация

Настоящият Общински план за развитие е отворена система и може да бъде актуализиран. Веднъж приет, той би трябвало да остане относително “твърд” в стратегическата си насоченост и цели, но отворен и гъвкав – по отношение на мерките, дейностите и проектите, които ще се изпълняват.

V. Прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност

Съгласно Закона за регионалното развитие, един от основните принципи, на които се основава провеждането на държавната политика за регионално развитие, е принципът за партньорство, публичност и прозрачност на всички нива, при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката. В съответствие със закона, и за повишаване на устойчивостта на взетите решения и планираните цели и задачи, както и за ефективността на тяхната реализация, важен механизъм е прилагането на принципа на партньорство. А чрез осигурената информация и публичност на всички нива се гарантира неговия успех и широка обществена подкрепа.

Общинският план за развитие е основен документ за провеждане на политиката за регионално развитие на местно ниво. С него се обективизират действията на местната изпълнителна власт и се създават условия за планомерно и целенасочено изпълнение на решенията на общинския съвет, дейността на кмета и общинската администрация.

Формите за предоставяне на информация и публичност относно приемането и изпълнението на плана, както и за работа с партньорите в областта на интегрираното устойчиво местно развитие също така биха могли да се използват ефективно.

Организацията и методът за изпълнение обхващат системите за управление и контрол, наблюдение и оценка, осигуряване на информация и публичност и прилагането на принципа за партньорство на всички етапи на изпълнение.

В процеса на реализация на плана се спазват принципите на отговорно и добро управление, ефективен финансов контрол, разделение на правомощията при осъществяване на управленските функции, предотвратяване и корекция на нередностите при изпълнението на конкретните дейности.

Основната цел на прилагането на информираност и публичност във връзка с ОПР е да се повиши обществената осведоменост, както и прозрачността относно прилагането на мерките за регионално развитие.

Основна отговорност за осигуряване на информация и публичност на процеса на разработване, съгласуване, актуализиране и изпълнение на ОПР има Кмета на община Самуил.

Механизмът за прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация може да се разгледа в следните аспекти:

➤ *В процеса на изготвянето на ОПР:*

ОПР се разработи чрез прилагане на принципа на партньорство. Това включи информиране на всички заинтересовани страни. Даде се възможност за изразяване на мнения и представяне на предложения чрез формални и неформални работни срещи с потесен кръг участници, осъществяване на широко консултиране чрез организиране на обществено обсъждане, в т.ч. и чрез интернет, участие във формални структури за планиране и мониторинг със състав, основан на принципа на партньорството – местна власт, социални и икономически партньори, гражданско общество и др. Обменът на

мнения и информация се състоя и чрез провеждане на анкети, попълване на въпросник и др.

Проведоха се консултации и предварителна съгласуваност с ангажиране и активно участие на представители на заинтересуваните страни.

➤ *По време на изпълнението на ОПР:*

В процеса на изпълнение на ОПР основните инструменти за осигуряване на информация и публичност са годишните доклади и междинната оценка, както и последващата оценка след края на периода на действие на плана. Те ще бъдат изготвени и обсъдени при спазване и изпълнение на основните форми на взаимодействие за осъществяване на партньорства и осигуряване на публичност: информиране, консултиране и съгласуваност, и с активно участие на всички заинтересувани страни. Ще се публикуват на страницата на Община Самуил в интернет.

В рамките на всеки проект, предвиден за изпълнение до 2020 г. ще бъдат предвидени мерки и адекватни действия за информиране и публичност, в т.ч. периодични информационни кампании сред целевите групи.

Поддържането на изградените вече ефективни партньорства ще даде възможност в процеса на изпълнение да се реализира по-голяма икономическа целесъобразност и да се укрепи потенциала за разкриване на нови пътища към привличането на инвестиции и допълнителни финансови средства.

Публично-частното партньорство като инструмент за оптимизиране на предоставяните продукти и услуги за обществото следва да бъде широко застъпено в процеса на изпълнение на ОПР за периода 2014-2020. Мерките за насърчаване на формите на публично-частно партньорство при изпълнението на общински план за развитие следва да са в посока на:

- използването на стимули за развитие на икономически дейности на местно равнище като: рационално използване на общинската собственост, облекчаване на разрешителните и регулаторните режими, осигуряване на финансови и данъчни стимули, използване на подходящи схеми за дългово финансиране, инвестиции в инфраструктура, облекчаване на условията за кредитиране на малки и средни предприятия, насърчаване на институциите за микрокредитиране и др.;
- привличане на външни инвеститори, създаване на нови производствени мощности като филиали или други форми на външни инвестиции, създаване на нови фирми, запазване и разширяване на съществуващия бизнес, осигуряване на помощ за местни фирми при разработване на нови продукти и навлизане на нови пазари, подкрепа за научно-изследователска и развойна дейност, стратегически инвестиции, подкрепа развитието на нов бизнес и предприемачество включващи дейности, отнасящи се до създаване на среда, която помага на хората да развият предприемачески умения, както и осигуряване на подкрепа по време на инкубационния период на новия бизнес /бизнес инкубатори, рисково финансиране и програми за обучение на работна сила/, и др.
- подобряване разпространението на информация и обмен на най-добри практики, свързани с използването на ПЧП.

Участието на партньорите на всички нива на подготовка, съгласуване, обсъждане и контрол на изпълнението гарантира прозрачност, компетентност, ефективност и реалистичност на Общинския план за развитие. Чрез тях той се обогатява както с друга гледна точка, освен тази на местната власт, така и с инструментите на гражданското общество, които се основават на прякото участие на гражданите и техните организации в управлението и процеса на взимане на решения.

Осигуряването на необходимата и своевременна информация и публичност на процеса на разработване, актуализиране, съгласуване и изпълнение на Общинския план за развитие се осъществява от Кмета на община Самуил и Общинския съвет в съответствие с

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

техните компетенции. В процеса на наблюдение на изпълнението на Общинския план за развитие следва да се осигурява участието на граждани, физически и юридически лица като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

Предизвикателството, което е на дневен ред пред общинската администрация и екипа за управление, е да бъдат осъществени необходимите стъпки за непрекъснатото информиране и въвличане на социално-икономическите партньори и заинтересованите страни в ефективното изпълнение, наблюдението и оценката на актуализирания ОПР.

Информираността на гражданите и обществената подкрепа са от особено значение за успешното реализиране на Общинския план за развитие и за осигуряването на интегрирано устойчиво местно развитие. Местните органи на управление в община Самуил трябва да се стремят да осигурят условия за:

- Периодични срещи между заинтересованите страни;
- Участие в съвместни проекти;
- Привличане на представители на заинтересованите страни в наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие;
- Организиране на форуми и други събития в рамките на проекти за идентифициране на основните форми за взаимодействие, разпределяне на отговорностите и мобилизиране на местните ресурси;
- Включване на местната общност и поддържането на контакти с местните граждански групи и институции, с цел осигуряване на прозрачност в местната политика;
- Своевременно информиране на обществеността чрез сайта на общината в Интернет за предприетите действия от страна на администрацията по реализацията на актуализирания Общински план за развитие;
- Изпълнението на Общинския план за развитие изисква дългосрочни усилия, но той може да се изпълни успешно, само ако се прилага стъпка по стъпка, т.е. като се изпълняват поетапно отделните проекти, залегнали в него с осигуряване на адекватна информираност, участие и мотивация на заинтересованите страни и цялата местна общност.

За подпомагане процеса на партньорското участие и за осигуряване на добър информационен поток могат да бъдат използвани следните инструменти::

- интерактивна електронна страница;
- съвещаване чрез електронни пощи;
- напечатани брошури, обобщаващи целта и приоритетите на ОПР, източници на информация и полезни контакти при прилагането на плана;
- провеждане на информационни срещи, за да се представи процесът на изпълнение на ОПР на партньорите и др.

В заключение можем да обобщим, че осигуряването на необходимата и своевременна информация и публичност на процеса на актуализиране, съгласуване и изпълнение на Общинския план за развитие се осъществява от Кмета на община Самуил и Общинския съвет в съответствие с техните компетенции. В процеса на наблюдение на изпълнението на Общинския план за развитие следва да се осигурява участието на граждани, физически и юридически лица като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

- АЗ – Агенция по заетостта**
- ВЕИ – възобновяеми енергийни източници**
- ДМА – дълготрайни материални активи**
- ДБТ – Дирекция „Бюро по труда“**
- ЕО – екологична оценка**
- ЕС – Европейски съюз**
- ЕСИФ - Европейски структурни и инвестиционни фондове**
- ЕСФ – Европейски социален фонд**
- ЕФРР – Европейски фонд за регионално развитие**
- ЗООС – Закон за опазване на околната среда**
- ЗРР – Закон за регионалното развитие**
- ЗТ – защитени територии**
- ИАОС – Изпълнителна агенция по околна среда**
- ИСУН – Информационна система за управление и наблюдение на средствата от Структурните инструменти на Европейския съюз**
- МРРБ – Министерство на регионалното развитие и благоустройството**
- МО – Междинна оценка**
- МОСВ – Министерство на околната среда и водите**
- МСП – малки и средни предприятия**
- МФК – Международен фонд «Козлодуй»**
- НИРД – научно-изследователска и развойна дейност**
- НПО – неправителствени организации**
- НПР – Национална програма за развитие**
- НСИ – Национален статистически институт**
- НСОРБ – Национално сдружение на общините в Република България**
- НСРР – Национална стратегия за регионално развитие**
- NUTS – обща класификация на териториалните единици за статистически цели, прилагана от ЕВРОСТАТ за регионите в Европейския съюз**
- ОДЗ – Областна дирекция „Земеделие“**
- ОП – Оперативна/и програма/и**
- ОПАК – Оперативна програма „Административен капацитет“**
- ОПДУ – Оперативна програма „Добро управление“**

ОПОС – Оперативна програма „Околна среда”
ОСР – Областна стратегия за развитие
ОСП – Обща селскостопанска политика
ОПИК – Оперативна програма „Конкурентоспособност и иновации”
ОПНОИР – Оперативна програма ”Наука и образование за интелигентен растеж”
ОПР – Общински планове за развитие
ОПРКБИ – Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”
ОПРР – Оперативна програма „Регионално развитие”/”Региони в растеж”
ОПРСР – Оперативна програма за развитие на сектор “Рибарство”
ОПРЧР – Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”
ОУ – основно училище
ОУП – общ/и устройствен/и план/ове
ОПМДР – Оперативна програма за морско дело и рибарство
ППЗРР – Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие
ПРСР – Програма за развитие на селските райони
ПСПВ – пречиствателна станция за питейни води
ПСОВ - пречиствателна станция за отпадъчни води
ПЧИ – преки чужди инвестиции
ПЧП – публично-частно партньорство
РБ – Република България
РЗИ – Регионален център по здравеопазване
РПРСИР – Регионален план за развитие на Североизточен район 2014-2020
РИОСВ - Регионална инспекция по околната среда и водите
РСЗ – Регионална служба по заетостта
РПР – Регионален план за развитие
СЦР – Северен централен район
СИФ – Социално-инвестиционен фонд
СОУ – средно общообразователно училище
ТБО – твърди битови отпадъци
ТГС – трансгранично сътрудничество
ТИЦ – туристически информационен център
ТСБ – Териториално статистическо бюро
ЦДГ – целодневна детска градина

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ, ГРАФИКИТЕ, СХЕМИТЕ

- Таблица 1: Разстояния в километри от Самуил до някои градове в България
Таблица 2: Основни данни за община Самуил и останалите общини в област Разград
Таблица 3: Население по постоянен адрес в община Самуил 2008 - 2013 г.
Таблица 4: Жилищни сгради по период на построяване в Самуил
Таблица 5: Население в община Самуил по пол 2007 - 2012 г.
Таблица 6: Население под, във и над трудоспособна възраст по местоживееене и пол към 01.02.2011
Таблица 7: Население в община Самуил по възрастови групи към 01.02.2011 г. (брой)
Таблица 8: Население на 7 и повече години в община Самуил по образование към 01.02.2011г.
Таблица 9: Население в община Самуил по етническа принадлежност към 01.02.2011г.
Таблица 10: Естествен прираст на населението на община Самуил 2007-2012 г.
Таблица 11: Заселени, изселени и механичен прираст в община Самуил 2007-2012 г.
Таблица 12: Брой на безработните лица и равнище на безработица в община Самуил
Таблица 13: Регистрирани безработни лица в община Самуил по населени места към 30.06.2013
Таблица 14: Безработица в община Самуил по възрастови групи за 2010-2012 г.
Таблица 15: Безработица в община Самуил по образование за 2010-2012 г.
Таблица 16: Училищна структура в община Самуил 2013/2014 г.
Таблица 17: Брой компютърни зали и компютри в училищата, в община Самуил
Таблица 18: Детски заведения в община Самуил 2013/2014 г.
Таблица 19: Педагогически и непедagogически персонал в детските заведения
Таблица 20: Социални услуги в община Самуил
Таблица 21: Читалища в община Самуил
Таблица 22: Брой предприятия (без финансовите) в община Самуил за периода 2007-2012 г.
Таблица 23: Предприятия (без финансовите) според броя на заетите в община Самуил
Таблица 24: Основни икономически показатели на нефинансовите предприятия в община Самуил
Таблица 25: Печалба, загуба, заети и наети лица в нефинансовите предприятия
Таблица 26: Равнище на средната работна заплата в община Самуил за периода 2009-2011г.
Таблица 27: Общ брой на регистрираните земеделски стопанства в община Самуил
Таблица 28: Разпределение на стопанствата в община Самуил по големината на тяхната ИЗП
Таблица 29: Пазар на земята по населени места в община Самуил
Таблица 30: Брой животновъдни обекти и животни по видове в община Самуил
Таблица 31: Републиканска пътна мрежа в община Самуил
Таблица 32: Общински пътища в община Самуил
Таблица 33: Улици и тротоари по населени места в община Самуил
Таблица 34: Водопроводна мрежа в община Самуил
Таблица 35: Обща разбивка на бюджета за 2014 г.

Фиг. 1: Карта на област Разград

Фиг. 2: Разпределение на площта на община Самуил по видове територии

Фиг. 3: Динамика на безработицата в община Самуил 2010-2013 г.

Фиг. 4: Структура на Общинска администрация – Самуил

ПРИЛОЖЕНИЯ:

1. Програма за реализация на Общински план за развитие на община Самуил 2014-2020 г.

2. Предварителната оценка на Общински план за развитие на община Самуил 2014-2020 г.